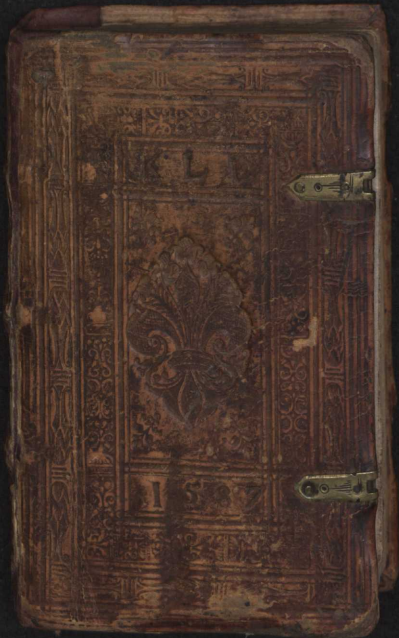

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

22 P
Giv mig dog herre mig Samvitt
færd igall Min Læstelse her
Færgen min mig om
hinde Læstelse

gudsfrættig fæll og from
Pall Læstelse min
for Ringdom

Læstelse fæll

LN 1083

ex. 2

Den

Christelige

Trois Hoffuet Article/

jom wi skulle forsuare/ oc
bliffue ved/ imod Passuen
oc Hellsuedis
porte.

De der hos trende saare

nyttelige smaa Boger/ hues

Naffn oc Titeler findis
paa det andet
Blad.

Mart: Luth: Vitenb:

Jordansket aff Hans Wogenssen.

Prentet vdi Kjøbenhavn/

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO
REGIAE MAIESTATIS.

1 5 7 8.

I.

Den Christelige Trois
Hoffuet Artickel / som ere at for-
suare oc ved at bliffue / imod Pass-
uen oc Hellsuedis porte.

2.

Troens Bekiendelse/
Dort: Mart: Lutheri.

3.

Om den rette oc falske
Kircke / oc huor ved de ere at kiende
fra hinanden.

4.

De trende Symbola/
eller Christelige Trois Bekiendel-
se / som i Kircken endrectelige bru-
gis.

22

S

haffue oc
oc endrecte
at der som
skab vilde
sig / at ha
dergerime
hed / vilde
Concilium
tig til / da

Doct : Mar-
tini Lutheri
Sortale.

Eg haffuer sam-
mensæt disse Artick-
le/oc dennem offuer-
antvordet dem som
ere paa vor side/de
haffue oc saa anammet dennem/
oc endrectelige bekient oc besluttet/
at der som Passuen met sit Sels-
skab vilde en gang bliffue saa dris-
tig/ at hand vden Eegn oc Be-
dregeri met ret alffuere oc Sand-
hed/vilde holde it frijt christelige
Concilium, som hand vel vaare plic-
tig til/da skulde mand obenbare
A a ij offuer

Martini Lueheri

offuerantnorde disse Artickel/ oc
der met fremsatte vor. Trois. be-
kiendelse.

Men effterdi at den Rømerske
Hoff/saa gruelige frycter sig for it
frijt christeligt *Concilium*, oc saa
skendelige flyer for Liuset / at hand
oc saa hassuer taget Modet fra
alle dem/som ere paa hans side/ at
de icke foruente/ at hand nogen tid
skulde ville lide noget frijt christe-
ligt *Concilium*, meget mindre / at
hand selff skulde holde det / paa
huilcket de saare forarge sig / som
ret er/oc icke lidet der offuer besuæ-
ris/ saa som de der her aff kunde
mercke/at Passuen vilde heller see/
at den gantske Christenhed vaare
fortabt/ oc alle Siæle fordømde/
heller

Fortale.

heller end hand vilde lade sig oc li-
det reformere/ oc lade vere Maade
met sit Tiranni.

Saa haaffuer ieg alligeuel i den
Mening/ vildet lade disse Artickle/
obenbare ved Prenten komme til
Lusset / at der som ieg io skulde ds/
for end her bliffuer holdet noget
Concilium (huilket ieg oc aldelis
forseer mig oc haabis til) effterdi at
de huegelsindede oc wstadige Skel-
mere/ tage sig saa stor wimage til/
at forhale oc forhindre it frijt chris-
teligt *Concilium*: At de da som skul-
de leffue oc bliffue effter mig/ kunde
haaffue mit Vidnesbyrd oc Bekien-
delse at fremsatte / offuer den Be-
kiendelse/ som ieg tilforn haaffuer Anno 28.
ladet vdgaa / paa huilken ieg end

Ala tij nu

Martini Lutheri

nu her til haaffuer staaet fast/oc vil
freindelis bliffue staaendis / met
Guds Naadis hielp.

Men huad skal ieg sige? Huad
skal ieg klage? Jeg er end nu i Liff-
ue/scriffuer/predicker/oc læs dagli-
ge/Alligeuel findis her saadanne
forgiftige Golt/icke aleniste iblant
vore Modstandere / men oc saa
falske Brødre / iblant dem som
ville vere paa vor side / huilcke
der vnderstaa sig / at føre min
Scrifft oc Lærdom/ret tuert imod
mig selff/Lade mig see oc høre der
paa/alligeuel at de vel vide / at ieg
lærer anderledis/oc ville smykke de-
ris Forgiffet met mit Arbejde / oc
vnder mit Naffn forsøre det arme
Golt. Huad vil der da bliffue aff
effter min Død?

Ja

Ja ieg
re til alt
Men tuert
kand ieg a
nefsens M
dem (Jaa so
som huilcke
huad vi scri
ue sig der v
stendelige k
drieffue vor
ue. Saad
Dieffuelen
sikke/ Guds
tiene.

Jeg tænck
gode Verfor
mand skuld
git gaar. E

Fortale.

Za ieg skulde vel/met rette/sua-
re til alting den stund ieg leffuer.
Men tuert om igien / Huorledis
kand ieg alene stoppe alle Dieff-
uelsen Mundet? Besynderlige paa
dem (saa som de alle ere forgiffne)
som huerecken ville høre eller mercke
huad wi scriffue/Men aleniste off-
ue sig der vdi met alt flid / at de
skendelige kunde foruende oc for-
dærffue vore Ord i alle Bogstaf-
ue. Saadant Golek lader ieg
Dieffuelen suare / eller oc paa det
sidste/ Guds vrede / som de for-
tiene.

Ieg tencker tit oc offte / paa den
gode Gerson / hand tuilede / Om Gerson
mand skulde obenbare scriffue no-
get gaat. Gior mand det icke / da
Aa iiii bliffue

Martini Lutheri

bliffue mange Siæle forsomde / som
mand vel kunde redde. Gior mand
det / da er Dieffuelen strax tilstæ
de met wtallige forgiftige onde
Munde / som forgiffue oc foruen
de alting / saa at Fructen oc Gaff
net / som der aff skulde komme / bliff
uer forhindret. Men huad de dog
vinde der paa / det seer mand klar
lige / thi effterdi / at de haffue ført
saa skendige Løgner imod oss / oc
haffue vildet opholde Folket met
Løgn / da haffuer Gud dreffuet
sin Gierning io meere oc meer
frem / oc giort deris Hob io lenger
oc mindre / oc vor io større oc stør
re / oc ladet dem bliffue til skamme
met deris Løgn / som de endnu bliff
ue io lenger oc meer.

Jeg

Jeg ma
rie: D
Franker
temberg /
off / at ha
mere end v
vaar ingen
hed / inter
vaar bland
at wi leffue
maatte gi
Tend nu
vdi sin tid
Domstol
haffue gi
Landstadi
groffue L
for idet S
lis vor H

Fortale.

JEg maa her opregne en Historie: Der vaar en Doctor aff Franckerige/forficket hid til Bitternberg/hand sagde obenbare for off / at hans Konge vaar viss oc mere end viss der paa / at hos off vaar ingen Kircke / ingen Offrig- hed / intet Ecteskaff / men alting vaar blandet iblant huer andet / at wi leffuede lige som Fox / oc huer maatte giøre huad hand vilde.

Tenck nu til/huorledis skulde de vdi sin tid ansee off for Christi Domstoel/som met deris Scrift/haffue giort Kongen oc andre Landskab saa viss / paa saadanne groffue Fogner / at de holde dem for idel Sandhed? Christus al- lis vor HERR oc Dommere/

Na v veed

Martini Lutheri

veed io vel at de liue / oc haffue
loget / Hans Dom skulde de orsaa
høre igien / det veed ieg foruist.
Gud omuende alle dem som staa
til at omuende / Met de andre skal
det hede: Ach oc vee / Jodut oc oui/
til euig tid.

Sat ieg nu kand komme til
Sagen igien / vilde ieg i Sand-
hed gierne see it ret christelig *Conci-*
lium, Icke at wi haffue det behoff /
Thi vore Kircker ere nu / aff Guds
Naade / saa opliuste oc bestickede /
met Guds reene Ord / oc Sacra-
menternis rette brug / met alle
haande Stater oc retsindige
Gierninger / saa at wi for vor egen
skyld / acte intet *Concilium*, oc wi vi-
de i

Fortale.

de i disse Stycker / intet bedre at
forhaabe oc foruente aff noget
Concilio.

Men der vdi Biscopsdomme
ne / see wi mange Sogner staa
tomme oc øde / at ens Hierte maat-
te bryste der ved / oc dog skotte huer-
cken Bisper eller Canicker der om /
huorledis de arme Folck / enten leff-
ue eller dø / for huilcke Christus er
død / oc de kunde icke høre hannem
tale met dem / saa som den rette
Hiurde met sine Saar / At ieg
gruer oc befrycter / at hand en
gang lader gaa it Engle *Concilium*
offuer Tyskland / som vil fordærff-
ue oss alle i grund / lige som Sodo-
ma oc Gomorrhæ / efterdi at wi
saa traadselige bespaatte hannem
met *Concilio.* For

Martini Lutheri

Foruden saadanne nyttige Sa-
ger / som Kircken er anrørendis /
vaare der ocsaa wtallige mange
victige Stycker / vdi Verdslige
Stater at forbedre. Der er W-
enighed iblant Forster oc Herrer /
Nager oc Gerighed er indflødne /
lige som en Syndflod / oc ere bleff-
ne til idel Ræt / Siensstridighed /
Wtuct / Hoffmod met Klædedract /
Graadzeri / Daabel oc Epil /
Praal / oc allehaande Wdnd oc
Dndskab / Wlydighed iblant Vn-
dersaattene / Tiunde oc Arbeydere /
alle Embedis oc Haanduerckis oc
arme Bønders fortrenghelse (Huo
kand opregne det altsammen?)
Haffue saa faaet offuerhaand / at
mand icke met ti Concilys, oc tiue
Herres

Herreda-
rette igi-
Der fo-
de forha-
fincker / vdi
Stat / son-
demand f-
Henderne
forglemme
reueret / me-
ler / store Pl-
kops oc G-
Etassue / oc
leri. Der fo-
ddret Guds
vdi Aandli-
ter / saa vi-
noet / at re-
Platte / G-

Foretale.

Herredage / skulde komme det til
rette igien.

Der som mand vdi *Concilio* skul-
de forhandle saadanne Hoffuet,
syncker / vdi Vandelig oc Verdslig
Stat / som ere imod Gud / da skul-
de mand faa nock at giøre / oc alle
Henderne fulde / at mand vel skulde
forglemme den Barneleeg oc Nar-
reuerck / met lange oc side Riortes
ler / store Plette / brede Belter / Bi-
scops oc Cardinalers Hatte oc
Staffue / oc andet saadant Kaag-
leri. Der som wi først kunde faa
vdtret Guds Bud oc Befalning
vdi Vandelige oc Verdslige Sta-
ter / saa vilde wi vel siden faa tid
nock / at reformere Mad / Klæder /
Plette / Gasel oc andet saadant.

Men

Martini Lutheri

Men der som wi vilde opsluge
Camelerne oc affsige Nøggene/
lade Bielen sidde / oc drage
Skaffuen vd/ da kunde wi vel oc
saa vere til freds / oc lade oss nøye
met *Concilio*.

Derfaare haffuer ieg besticket
nogle saa Artickler/thi wi haff-
ue dog derforuden / aff Guds be-
falning / saa meget at giøre i Kir-
cken/i Øffrigheds Stat / oc Hus-
regiment / at wi aldrig kunde vd-
rette det. Huor til skal det da? El-
ler huor til er det nyttigt / at mand
der offuer giør saa mange Decree-
ter oc Skickelser vdi *Concilio*? Bes-
synderlige effterdi at mand icke ac-
ter eller holder disse Hoffuetssty-
cker/

Fortale.

eker/som Gud haffuer bødet oc bes
falet. Lige som at hand vaare
plietig til/at holde aff vort Raag
leri/ fordi at wi træde hans alff
uerlige Bud vnder Fødder. Men
vore Synder trengte oc nagge oss/
oc lade Gud icke vere oss naadig/
Thi wi omuende oss icke/ oc bedre
oss/ oc end da ville wi forsuare all
Bederstyggelighed.

Ach kiere H E X X E J E s u
Christe / holt du selff *Concilium*, oc
forløs dine/ ved din herlige Til
kommelse. Det er slet vde met
Passuen oc hans Selstabs/ de skot
te intet om dig / hielp du oss arme
oc ælendige Menniske/wi som sucke
til dig/oc lede effter dig met alffue
re/

Sortale.
re/effter den Naade som du haff-
uer giffuet oss / formedelse den hel-
ligVand / som met dig oc Faderen
lessuer oc regerer / oc bor Ate
oc Loff til euig tid /
Amen.

Larsz Lunde

Forma.

Formaning
til Læseren / om Guds ord
at elske, oc affholde / med Vnder-
visning / huor til denne oc an-
dre saadanne Bøger
ere nyttige.

Hans Mogenssøn.

Laurig Mogenssøn

Sapient: 16.

Huercken Brøder oc en Varm-
baand lagte dennem: Men dit
Ord / **HEXCE** / som alting hel-
breder.

Proverb: 29.

Naar Prophetien (det er Guds
ord oc tieniste) bliffuer borte / da
forødis Land oc Folk.

B b

Det

Formaning

Et er io saa stor Raanf/ at gienne / som at auffle. De det gode som mand bekommet / oc i Hende haaffuer / ickē ret oc viiffelige at bruge / er it ophoff til at miffe oc ombare det. Naar det da bliffuer off affhendigt / *amiffam ex oculis requiritur inuidi*, da haaffuer mand it frije effterfeende / oc fagner det / met anger / fortræd oc ftade.

Det allerhønefte Gode (god, hiertige oc chriſtelige Laſere) ſom Meniffken i denne Verden fand tilkomme / er viiffelige Guds ord / ſom er dyrebarere oc ædlere / end Guld / Ja alt fint Guld / Huor imod all Eneke / Rigdom / Velde oc Ære / er ickē vden ſom Affner oc Skelde lignet ved reent Korn / eler

til Læseren.

ler som Sand oc Jord/ ved Klenod
die oc adle Stene.

Det giffuer den milde Gud/ oe
sender det i Verden / aff Naade/
vden forskylling oc bekostning / oe
der met sig self / met alt det hand
er en Herre offuer i Euighed. Men
det hassuer offte oc mangededs/
veret ilde giemt oc foruaret. Der
effter er kommet Ach oc Bee / som
den første Verdens/ Sodoma/ oc
Zodernis vndergang / vduiser/ oc
Asia / Gracia/ oc Europa/ en stor
part/ i dag kunde beuise.

Derfaare hassue den hellige
Kirckis Lærere/ i alle tide/ ladet de
ris største flid vere i disse tuende
Stycker besynderlige / Først: at
Guds ord oc villie skulde bliffue
Menniskens idelige / altid oc heffte
B b ij lige

Formanig

lige faaregiffuen: De siden at dens
ne himmelske Skat/ lenge maatte
bliffue beuaret oc wforruct / imod
Dieffuelens Arrighed/ baade i de
ris tid / oc deris Efferkommeris.

Det første behøffuer vel all mō
gelig flitighed / for Menniskens
vanarts skyld / som altid henger
effter det onde / oc behøffuer stedse
Vnderuifning/ Straff oc Forma
ning. De fordi at Menniskene al
mindelige bliffue verre aff Euan
gelij hørelse/ falde i Seckerhed/ oc
leffue frijt hen effter Verden/ oc det
onde Hiertis begiering / bliffuens
dis formastige paa Guds offuer
flødige Naade som vdi Euangelio
forkyndis oc berømmis.

Det andet vil oc vere fornøden/
fordi at Dieffuelen met all sin
Kaaft

til Læseren.

Kaanst oc Naect/ legger sig imod
den HERRIS Christi Rige/ hans
Euangelium oc Kircke/ den reene
Lærdom oc Liffsens ord at forsæl
ske/ oc denneim at forlede (som hi
ne Lætemend om Nattetide) som
ere paa rette Vey i denne mørcke
Dal/ oc vandre effter Guds ords
Ljus oc Lycte. Huor met hand vi
dere stunder effter Bro oc forstør
ring at anrette/ i Christi Guds
Søns arme oc vsmunlige Rige/
som hand oc altid haffuer giort/
aff begyndelsen.

Nu maa wi bekiende (oc Gud
giffue/ at wi kunde kiende det) at
Gud haffuer rigelige beteed sin v
sigelige Barmhertighed imod oss
i Danmarks Rige/ der hand
haffuer taget oss aff det tyecke oc
B b iij sorte

Formaning

sorte Mørck/ det alendige oc ynckel
lige Passuedomme / oc ført oss til
det salige Lius vdi HÆren / oc
giort oss til Liffens Børn. Saa
at wi nu kunde i dette Naadens
Lius/ see ind i Gud Faders hulde
Hierte / oc vide huad wi oss til
hannem / aff Naade / vdi Troen
kunde forsee / oc vide met huordan
Hellighed oc Retfærdighed / hand
vil dyckis oc tienis / vdi en god
Samuittighed.

Til ydermere Naadis offuers
flodighed / vdsender ocsaa den Her
re Guds Son / fra Faderens høn
re Haand / Arbejdere vdi sin Høst /
oc giffuer velbegaffuede Lærere /
ved huilcke hand lader sit saliggis
rendis Ord rundelige oc rigelige
predickis oc saaregiffuis demnem
som

til Læseren.

som Lærdom behøffue / baade i
Scholer/paa Predicestolen / oc i
gode Bøger/ som nu allestedes / oc
paa alle Maal scriffuiss oc vd-
giffuiss.

Thi maa wi vel sige met Dauid:
Non fecit taliter omni nationi, Det
er icke alle Land/ der Gud gjør saa
vel imod. Denaar wi ville ret æt-
te oss om (som oss aldelis bør at
giøre/ vden wi ville vere som Heste
oc Nød) da befinder mand/at Ver-
den neppelige nogen tid / haffuer
veret i denne maade / mere lycksa-
ligere/end disse Land ere nu / der de
oc ere offuensfulde aff Synd oc
Skam/mere end de tilforn nogen
tid haffue veret.

Det er oc visselige om denne tid
sagt/ som i Psalmen staar sereff

B b iiii

uet 3

Formaning

net : Gud skal giffue dennem sit
 Ord/som predickte det hellige Eu-
 angelium/met megen krafft/det er/
 giffue Euangelister i hobetal/oc li-
 geruis som met store Hærskare.
 Disligiste er oc dette/ Euangelij
 flodis Render oc Becke/ gjør nu
 Guds Stad frydefuld. Saa at
 Menniskten nu vel maatte bliffue
 druckne aff Guds husis fede Ors
 de. Thi hand nu bestencker dennem
 met kaastelig oc kræsen Drick/
 rundelige/ oc ligeruis som met en
 heel Strøm/ Psal:36.

Der met søger den milde Gud/
 Menniskens Salighed / met stor
 Mistundheds omhyggelighed /
 Mane surgendo & mittendo, som en
 flitig oc duelig Husfader / som
 aarle opstaar/sit Hus at bestille/
 oc

til Læseren.

oe sit Golek at sætte til Gierning.
Hand vil oe/at hans skyld icke skal
findis / naar hand besøger / straf-
fer oe sordærffuer Land oe Golek/
fordi at de foracte hans Ord/ den
himmelske Skat / oe saliggjøren-
dis Krafft. En heller paa Dom-
medag oe i Euighed / naar hand
fordømmer de wgudelige Forac-
tere

Thi naar Menniskene icke ville
dricke aff den offuenbemelte Liff-
sens Kilde oe rindende Vand-
strømme / som ere søde / *super Mel*
oe *Fauum*, oe giffue klare Øyen/
(som Jonathæ hans Drosmeel/
1. Samuel: 14.) oe bestyrcke Hjer-
tet i all Modgang oe Unseetning/
oesaa i den haarde Død : Da
haffuer Gud it andet Begere i sin
B b v Haand/

Formaning

Haand / skenckte offuenfult aff
 krafftig oc sterck Vin / Psal : 75.
 der aff skencker hand de Vgudeli-
 ge / som icke acte om hans Ord / oc
 end saa / at de skulle dricke Vermen
 vd met / Det er / hand straffer met
 Brede / oc ødelegger i sin Grum-
 hed / at hans straff haffuer ingen
 maade her / oc ingen ende i Euig-
 hed / det er da Vermen oc Grund-
 suppen / som Psalmen omtaler.

Der til giøre da Mennisken
 selff / som snart haffue nock aff
 Guds ord / bliffue fede aff det / ka-
 ste det baglengis hen paa Ryg-
 gen / vemme der ved / oc det bliffuer
 dennem odor mortis , saa vederfing-
 geligt som den Ring de kunde tage
 deris Død aff. Der følge da met /
 alle Wønder / Last / Skam / Skend-
 sel /

til Læseren.

sel/oc all Bgudelighed / i store ho-
be. Derfor saa meget som Men-
niskens bliffue måtte oc kede at
Guds ord/oc tage til i Bdyd: saa
meget mere skal mand driffue paa/
met Ordsens vnderuisning oc for-
maning / paa det dog nogle kunde
lade sig sige/oc bliffue behuldne/oc
de som ick ville vere waarfagelige.

Nu pleyer det och saa at gaa til/
at Guds ords opliufning / naar
det saa rundelige løber / och saa ri-
gelige oc obenbarlige faaregiffuis/
er it vist foreuedinde / at der er en
stor Straff oc fordærffuelig øde-
leggelse tilbage. Fordi ligeruis som
ondskab hos Menniskene / følger
met Guds ords obenbaring: saa
følger oc met saadan Bgudelig-
hed / en hofstuet Ødeleggelse / oc en-
delig

Formaning

delig Fordærffuelse. Tilforn ere
 Mennecken syndige / wreene oc skyl-
 dige til alt ont / oc da pleyer Gud
 at straffe / met faderlige Rijs: Men
 naar hand da besøger dennem met
 sit Ord oc Aand / straffer / lærer /
 trøster / formaner / oc mand da off-
 uen paa til / foracter Gud oc den
 tilbudne Naade / oc slaer Ordet
 hen i Været: da blomstris det
 Lands grundskade / oc gielder da
 baade Top oc Rod.

Fordisaa Gud haaffuer och saa
 forsed / at naar it Land er sted i al-
 lerstørste Forblindelse / Synd oc
 Last: Da sender hand did sine Tie-
 nere oc myndelige Bud: dennem at
 tage aff deris Ondskab / før end
 Straffen kommer. Hand vil oc
 ingen straffe / at hand is tilforn
 atuarer

til Læseren.

atuarer hannem / som Verdens
Historia i alle Tider vduiser.

Der den første Verden vaar
fuld aff Cains Affguderi / oc me-
gen Tiranni / vdsende Gud den rets-
færdigheds Predickere Noe / oc lod
giffue Verden varsel / i fulde hun-
drede Aar oc flere. Der Sodoma
oc de andre Kongeriger vaare ned-
funkne op offuer sig / i tvuet oc alt
Skendel : sender hand Loth sin
Tienere / met sit Ord oc Vilie til
dennem. Lige saa oc / før end Sal-
manasser henförde de ti Electer /
lod Gud predicke Penitentie / oc
kalde til Omvendelse / det onde oc
haardnackede Folk / ved Jeremi-
am / Amos oc andre Propheter
flere. Før end hand endelige vdrød-
dede Jerusalem oc det Jødiske Folk /
sende

Formaning

sende hand tilforn til denneim Zo-
hannem/oc sin Son Jesum Chri-
stum. Ephesus oc saa Laodicea/ de
veldige Stader oc Landskab/ haff-
de en stacket alder/ effter at Pau-
lus oc hans Embighbrodre/ haffde
forgessuis predicket for dennem.

Nu oc saa/ for Verdsens sidste
ødeleggelse/ eller (maa ste) for end
hand vil lade nogen ny Syndflod
fordærffue Landene/ ved Tørcken
eller anden forøvelse: haffuer hand
ladet sin Naade skinne/ oc sent sit
Ord til oss/oc ladet sit Guddoms
Lius klarlige obenbaris. De der
met beuarer hand sit Ord oc Eed/
at hand icke haffuer lyst til nogen
Synderis fordærffuelse.

Huem som heldst nu lyde vil/ oc
tage ved Lærdom/ hand bliffuer
behul

til Læseren.

hulden i all Verdsens Huentyrlig-
hed/i dette timelige Liffs kummer
oc anfectning/i sin Døds stund/oc
til euig tid. Som oesaa de bleffue/
som hårde Noe/oc anamynede Dr-
det aff hans Mund/ oc omuende
sig til Gud/end oesaa der Vandet
legte dennem i Munden / Saa at
endog de drucknede legemlige/bleff-
ue de dog bereddede euiglige. Men
huem som icke anammer den til-
budne Naade i Ordet/ oc vdi Troen
gior fruct der aff met Taalmodig-
hed : hand omkommer baade her/
oc i Euighed.

Derfaare/paa det at Gud fand
saa sin ære/ oc disse tuende store
Onde kunde forbliffue/affuendis
oc forekømis / som ere/sordømme-
lig Ugudelighed/ oc Guds gråne
Brede

Formaning

Brede oc Straff: Da vil vere for-
nøden / at Guds ord stedse oc altid /
met flitighed oc største alffuere /
faarebæris oc paadriffuis / met
Lærdom / Straff / Beigen / Trusel /
Formaning / oc alt det som til kæn-
diene / at holde Mennifken i rette
Ben / met en reen Tro / oc it helligt /
oc i sandhed / gudfryetigt Leffnet.

Naar det da fkeer / da gaar det
næruerendis Guds ords Lius i sin
rette brug / Guds ære forfremmis /
Mennifken beholdis i Troen oc en
god Samuittighed / Gud paakal-
dis i Aand oc Sandhed / Menni-
fken offueruinde i den hellig Aands
krafft / all timelig Sienuordighed /
met Christen taalmodighed / Kier-
lighed til Gud / beuifer sig mod
Frynt oc Siend / oc Mennifken
leffue

til Læseren.

leffue i stærck forhaabning/saa gaat
som i Himmerige/oc kunde alle stunde
leffue oc dø frimodelige/ oc fare met
fryd oc glæde til de store Forsamling
som ere Guds Børn/i det euige Liff.

Dette vsigelige Gode/misunder
den fiendste oc affindige Aand/ oss
arme Mennisker / at wi ved Guds
ords middel/ formiddelst den hellige
Aands forarbejdning / vdi Christi
Blod/ komme til den høye ære/ som
hand er affalden formeddelst sin w
lydige Hoffmodighed/ oc hoffmodi
ge Vlydighed. Derfor bruger hand
sin styrcke oc Tusindkaanst/at hand
det kand skende oc forspilde. Tager
fordi an sig til fordel/ offuenbemelte
menniskelige Vanart/som hand selff
haffuer indbrydt oc indbrent i oss/
som er Guds ord at fedis ved/oc for
acte. Item oc saa/det der met følger/
E e som

Formaning

som er voris Nygerighed/til at gabe
 effter noget andet / nyt oc besynder-
 ligt / der Guds vijsdom er oss alt for
 slet oc ret oc ensaaldig. Der til met
 henter hand oc aff Lærerns hoffmo-
 dighed / som speile sig i deris Kaanst/
 Lærdom oc sticckelighed (som en Paa-
 ful i sin Rump) stor styrcke oc vnd-
 sætning / sit fordomde (dog veldige)
 Rige / til bekræftning / naar de ville
 kōme her for met noget nyt / oc kaste
 sig hoffuetskulds ned aff Tæmplet / at
 de kunde giøre sig it naaffn / oc kom-
 me i act oc anseelse / som de der altid
 vide noget mere end andre / oc kunde
 lære noget besynderligt oc skarpsin-
 digt / oc høre Græffet gro / mere end
 andre som tilforn hæffue veret.

De dette altsammen kommer aff
 det store fiendskaff oc vifordragelige
 Heide / som bleff i Paradis opliust /
 imellem

til Læseren.

Imellem Ormen oc hans Slect paa
den ene/oc Quindens Sæd paa den
anden side/ Saa at io saa saare som
Christus den stercke Helt / traader
Dieffuelens hoffuet oc rige met Fø-
der / saa reyser hand sig oc imod
Christi Føder oc Hæle igien/ det er /
imod hans hellige Euangelium/
met huilcket hand vandrer omkring
i denne Verden/ indtil Dommetag.

Der aff kommer da fremdelis det
sorgelige wraad/ oc den store wbo-
lige skade/ ved huilcken ingen Wlycke
i den Verden er at ligne/ at den dyre-
bare Skat/ den himmelske Lærdom/
icke lenge er i it Land bestädig. Huem
kand da skatte den skade? huem kand
da forstaa de wlycke? Thi huor som-
heldst Ordet rettelige predickis/ huor
mand affløser/ døber/ recker Sacra-
mentet/ beder oc paakalder / oc alt i
Christi

E ij

Christi

Formaning

Christi naffin/der haffuer Gud stift/
 tet sit Naffins ihu k melse / *Exod. 20.*
 Did vil hand k me/der vil hand bo/
Ioh. 14. oc lade der finde oc fornemme
 sin vielse oc velsignelse/ sin Balsam
 oc saluing / som er Abrahams s ds
 velsignelse/vdi den hellig Aand.

Er da Gud met oss oc paa vor si
 de/da forslar det intet huad off skand
 vere imod/ Siendskab/ Sorg/ Wly
 cke/ Falskhed/ Siugdom/ Dieffuel
 oc D d. Men naar Gud er imod
 oss (som hand er naar wi omb re
 hans Ord) da er oc alting imod oss/
 Wlycke oc wlycke/ Modgang oc met
 gang / Liff oc D d/ Himmell oc
 Jord/oc alle Creatur. Summa/
 Guds ord at haffue recnt oc ret / er
 allerst rste Velsart: det at omb re/
 er allerst rste Wf rd oc Wlycke.

Dette anseendis at Mennisk n
 faales

til Læseren.

saaledis/ formiddelst egen vanart oc
Dieffuelens forgiftige Kaanst oc
Arrighed komme til denne/ offuer al
le maade store Skade/ haffue den
hellige Kirckis Gudlarde Lærere/ i
alle tide/ met største flid oc høieste
omhyggelighed/ denne Sag effter
tenekt/ huorledis saadan wlycke kun
de vere at forekomme. Oc i saa maa
de haffuet Christi Aand vdi den
nem stridet oc sæt Verie imod Dieff
uelens mact oc raad/ at Guds ord
icke aleniste maatte bliffue ret saare
baaret i deris tid: Men oesaa/ at det
lenge maatte bliffue behuldet/ oesaa
iblant de tilkommendis oc wfødde.

Derfor haffue de/ met gudsrætti
ge Herrers oc Førsters hielp oc be
kostning/ stiftet Scholer oc besticket
Kirckeembeder/ huor vdi Ordet/ ved
sin oprindelige luttelhed kunde for

E c iij

uaris/

Formaning

uaris/giemmis oc beholdis/ oc Kir-
ckerne aff Scholerne hassue Perso-
ner/at bruge vdi det hellige Ministe-
rio. Men fordi/at de Lærde ville gier-
ne bliffue de forkerde/oc Prester offte
hassue foruildet Verden / oc Hyrer-
ne vel ocsaa bliffue til Bliffue:hassue
de sammenscreffuit Ordsens rette
forstand i gode Bøger / paa det at
baade næruerendis oc tilkommen-
dis/skulde nyde oc hassue gaffn aff
deris opliisning / Gaffuer oc Na-
der/oc hassue det de kunde effterfølge
i Scrifftens vdleggelse.

Der til met/hassue de oc end yder-
mere tenekt paa effterkommen/oc hass-
ue fattet den hele Lærdom sumhuise/
i nogle korte begriiff/ Der met at hiel-
pe Tilhørerne deris hukommelse (thi
huad kortelige sigis/ det lattelige be-
holdis) oc at møde falske Lærere/ som
altid

til Læseren.

altid hæffue ladet sig finde hos Chri-
sti kircke/som Bliffue hos en Gaaresti.

Der aff hæffue wi i dag (loffuet
vere Gud) de trende hoffsuet *Symbola*,
den skøne Sang (som mand kalder
Augustini oc *Ambrosij*) *Te Deum lau-*
damus, voris lille Bibel/oc christelige
Børnelærdom / som wi kalde *Cate-*
chismus, den Augsbургiske *Confession*
(huileken Bog er ick at vurdere)
saa oc denne lille Bog/ som ieg nu i
Guds naaffn hæffuer fórdanstet.

Disse Bøger oc anden saadan
Scrifft / ere meget nyttige / oc tiene
den enfoldige mene Mand/ at de dis-
lætteligere kunde fatte oc begribe/ be-
holde oc ihukomme Summen paa
deris Saligheds lærdom/ naar den
er met saadan merckelig Kaarthed
sammendragen. I den sted/ at de/
viðløffte Scrifft / oc store lange

E c iiii

Bøger

Formaning

Bøger / saa vel icke kunde (for sun-
pelhed) begribe. Der met kand Lar-
dömen bliffue i Husene / iblant For-
ældre / Børn oc Tiunde (som i Helix
tid.) Naar Scholer oc Predickesto-
le bliffue øde / oc de rette Lærere for-
dressne oc vndertuindinge / aff Kætte-
re / Dieffuelens redskab / som suare
kand saa ryg oc bistand / aff wgu-
lige Herrer oc Tiranner / den samme
Alands Draffuantere oc Klauditer.

Desaa ere saadanne Bøger nyt-
tige / naar fornøden er at handle met
Lærdommens modstandere oc For-
falskere. Thi da ere de ligeruis som
nogle Propositiones, imellem begge
parterne (oc som hine fremsæt i Kæ-
tergang) saa at de ene part klarlige
kand see / huad hand haffuer at be-
stride / den ande / huad hand haffuer
at forfætte. Huorfor oc den hellige

Luthes

til Læseren.

Lutherus, haffuer giffuet denne Bog
saadan Titel/ Artickler/ som mand
skal bliffue ved/ staa paa/ oc forsuare
imod Diefflen oc Hellsuedis porte.

Saa haffue oc saa de gode oc chris-
telige Lærere/ som saadane Bøger oc
begriff/ for bemelte aarsagers skyld/
scriffuet oc fattet haffue/ haffte for
sig/ det de her vdi kude oc maatte eff-
terfølge. Thi Gud fattede selff strax
i begyndelsen/ den hele Lærdom/ baa-
de det gamle oc ny Testaments/ i den
ene Forordtelsis ord/ om Quindens
sæd. Kong David scriffuer oc it mer-
ckeligt Symbolū, om nestē alle Troens
Artickler i sin 110. Psalme/ Dixit Do-
minus. Esaias fatter Christi Mans-
doms anammelse/ oc hans Messie
embede i sit Puer natus Hans pine oc
døds Historia oc nytte/ i 53. ca: Pau-
lus til de Rømere 3. Gal. 2. 1. Tim: 1.
Ec v fatter

Formaning

fatter vor Christne Lærdom saa
 faart/ at aldrig mere er mogeligt.

Denne lille Bog haffuer ieg off-
 uersæt paa vort Danske maal/ eff-
 ter Erlig Velbyrdig Mands Erick
 Rosenfrankis til Langtind/ etc. min
 gunstige Vens oc christelige Sogne-
 mands begiering. Huilcket ieg han-
 nem ick viste at forsige/ heldst fordi
 ieg befant/ at hand det saa haffue
 wilde/ ick for noget sit frommis eller
 fordels skyld/ men alene den Danske
 Læsere til bæste/ huilcken hand vnde
 wilde/ at haffue saa gaat aff Bogen
 paa Danske/ som hand haffuer aff
 den Tyske. Til huilcken hand haffuer
 saadan lyst/ oc fundet saadan safft
 oc smag i hende/ at hun (saa at sige)
 aldrig er hannem aff Henderne. De
 derfor/ endog hand selff kand læse oc
 forstaa den Tyske Bog/ som en met
 de

3
Lærdom saa
er moegligt.
haffuer ieg off-
niste maal eff-
Mands Eric
ngtind/ etc min
stelige Sogne
vildet ieg han-
ge/ haddt i ordi-
d det saa haffu-
sit frommis ell-
lene den Dan-
sken hand vnde
gaat aff Bogen
hand haffuer aff
n hand haffuer
det saadan sam-
um (saa at sig)
ff Henderne. Di
el ff kand lase
og/ som en met
de

til Læseren.

de beste der ieg kiender: Saa haffuer
hand dog villet haffue hende for-
dansket/paa det at mange Christne/
maatte bliffue met hannem i samme
Gode delactige. Huileket ieg acter
baade loffligt oc christeligt at vere.

De saa som ieg er hannem plietig/
for store oc mange hans Belgiernin-
ger / siden hand bleff min Sogne-
mand / i denne oc andre billige maa-
de / at vere effter hans vilie: saa haff-
uer ieg oc veret her vdi villig oc vbe-
suaret / baade for den salige Herris
skuld / hende først screff / saa oc for
indholdits skuld / som ieg haffuer ac-
tet vel at vere den wimage værd / oc
Læseren selff skal befinde vicktigt oc
drabeligt at vere. Huileken ieg oc saa
dette giort haffuer til tieniste oc vel-
behagelighed. Forhaabendis / at
hand skal tage min Danske gunste-
lige

Formaning

ligen til tacke / ihuordan den känd
vere / huileket ieg oc venlige oc ydmy-
gelige / aff hannem er begierendis.

Denne Bog er ick / skal oc findis
icke at vere aff det slag / som trenger
til / armelige at bedis nogen Mands
(end sige min) *Commendats* oc berøm-
melse. Men hun haffuer roes nock i
sig self / som de der indeholder Mar-
gen oc Kiernen / aff voris christelige
Lærdom / kortelige forfattet / Læseren
til bæste / oc synderlige i de Stycker /
som i dag ansectis / oc ere i trætte /
huileke mand känd paaholde / naar
mand vil (effter S: Hansis lærdom)
dømme om Aander / oc probere den
ne / om de ere oc lære aff Gud eller en.

Denne Bog er D: Martini Luthe-
ri (met hellig ihufommelse) *Seriff*.
Derfor bliffuer hun til tacke tagen
oc kirkömen alle gode Danske / som
haffue

til Læseren.

haffue om det vdualde Guds redde
skab/oc den sidste Verdens/Baptis-
ta/saadan mening som tilbørligt er
oc christeligt. Ja/hun bliffuer oc kiar
oc værd hulden hos denem/som vide
Gud tack for Euangelij lius/ som
hand nu naadelige haffuer optent i
sit Tabernackel (formedelst Luther/
effter andre hellige Mænd) oc der met
forlaget oc fordressuet de Antichri-
stiske mørkhed/ som lenge haffuer
stiult Jorden oc alle Solck/oc styret
Diefflens rige/ met Christi naffns
vancere/oc mange stals fortabelse.

Saa er oc den Bog/som mig kand
sumis/ it aff Lutheri Arbend/ giort
i hans Alderdom/aff stor trengende
nød/oc met it aluerligt oc helligt be-
tæncken/lang tid effter/ at den store
Confession vaar vdgaæn. Der til
haffuer hand veret forarsaget/ icke
alene

Formaning

alene aff den passuelige Kircke (huil-
cken hand allerede haffde giffuet it
stort stød) mē oc saa aff mange suer-
merste Vnder / som hand saa / icke
wden stor Hiertesorg / at allerede i
hans tid begynnte at blande oc røre
det reene oc luttære Euangelij Kilde
spring / met deris suerms / raaderies
oc vildfarelsis Dynde oc wrenlighed.
Desaa besørgendis / at det enda vilde
bliffue langt verre i fremtiden / naar
hand vaar met død affgaaen / som
oc skeet er / oc hand offte prophetarit /
oc i sine Bøger haffuer opscreffuet.

De paa det at denne Bog disbedre
kunde tiene / oc dismere krafft haffue
til den rette saligheds Lærdoms be-
standighed / haffuer hand ladet hen-
de (saa gaat som vidimere) aff man-
ge Euangeliske Menigheder / Scho-
ler / Herrer oc Lærere / Ja aff alle som
paa

til Læseren.

paa den tid gjorde it met hannem/oc
hulde Haand offuer vor Herris Je-
su Christi Euangelium. Huilcke aff
Guds Lands endrectighed/ sampt-
ligen alle/ denne Bog met alle sine
Artickler haffue anammet/ samtyckt
oc stadfest/ for deris christelige Lær-
doms Hoffuett Artickle/ Huilcke de
vilde imodsatte alle Euangelij sien-
der/ næruerendis oc tilkommendis/
oc dennem imod Hellsuedis porte/
met Scrifftens grund/ forsecte/ oc/
om Gud vilde acte dennem den ære
vælde/ met deris Blod vnder scriffue.

Derfor haffuer ieg sterck formos-
ding/ oc god fortrosthing/ at denne
Bog/ for sin *Authoris* oc sin egê skyld/
skal io finde nogle gode Patroner/
gudfryetige Mennister/ som elste Chri-
sti naffn/ ord oc ære/ huilcke skulle
ville tale Bogens/ oc mit føyne Ar-
beyds

Formaning.

beyds ord til det bæste/imod Spaats-
 tere oc Lastere/ wifrøme oc daarlige
 Mennisker/ som intet ville lade vere
 gaat/vden huad de selff giøre/ oc be-
 hage sig vel/ naar de kunde forringe
 oc laste huad andre giøre. Maa ieg
 det naa/at got oc forstandigt Folk/
 vil vere her met tient/vil ieg icke lade
 fortryde mig mine stunder oc wma-
 ge/som ieg haffuer paauoget/ oc ve-
 re gantste villig at lade mig bruge/
 om ieg videre bliffuer ansøgt oc til-
 befodret / met de gaffuer / Gud mig
 forlent haffuer.

* * *

☩ Gud giffue sit hellige oc høye Naadn are/aff
 alle sine gaffuer/som hand vddeler atskillige iblant
 Mennisken. Hand gifer oss til sin Naadis redskab/
 Giffue sit Ord krafft/baade sereffuer oc predicket.
 Beholde oss ved sit Ords purhed / oc giffue at der
 maa lenge beholdis iblant vore Børn oc Børnen
 børn / oc lade det løbe oc vdspreddis / vñt ossuer
 Verden / met den hellig Naads endrectighed / oc
 fredsommeligheds Forbinding/ hans hellige
 Christelige Kircke oc Naadelige Rige/
 til seelse formering/ Amen/

A M E N.

Den

Den
CHRISTELIGE
Troes Hoffuit Article/
som wi forsuare skulle/ oc ved
bliffue imod Hellsuedis
porte.

Mart: Luth: Vitenb:

Den første Part ere de
høye Article om den gud,
dømmelige Ma-
testat.

I.

WE Fader / Son oc hellige
Aand/ vdi en guddommelig væ-
relse oc natur/ ere trende atskilli-
ge Personer en eniste Gud / som haff-
uer skabt Himmel oc Jord.

II.

WE Faderen aff ingen/ Sonnen
aff Faderen er fød/ den hellig Aand
A er

er vdgaaendis aff Faderen oc Søn-
nen.

III.

At icke Faderen / ey heller den
hellig Aand / men Sønner / er
bleffuen Menniske.

IIII.

At Sønner saa er bleffuen
Menniske / at hand aff den hellig
Aand / wden Aands tilgierning / er
bleffuen / vndfangen / oc fød aff den
rene hellige Jomfru Maria / Oc sis
den haaffuer lidt / er bleffuen død / be-
graffuen / nedfaren til Helffuede / op-
standen aff Døde / opfaren til Him-
mels / oc sidder hoss Guds høyre
Haand / er igienkommendis / at døm-
me Leffuendis oc Døde / Saa som
Apostlernis oc Athanasij Symbo-
lum, oc den mene Catechismus lærer.

Disse Artickler ere wden all Riff oc
strid / fordi wi dennem bekiende paa
baade sider. Derfaare er det icke for-
nøden / paa denne tid / videre der om
at handle.

Den

Den and

Artickel /

Embed
vor

Her er den
hoff

At icke

oc herre
ders sted

Tilfordig
Di at han

som der der
De at Guds

Sonder paa
Nem de ere

oc bleffue
ferdige. vda

sa Christi
Rom: 3.

Effierdi
u icke met
den eller for

Den anden Part / om de
Artickel / som ere Jesu Christi
Embede oc Gierninger / eller
vor Gienløsning ans
rørendis.

Her er denne den første oc rette
Hoffuit Artickel.

Of Jesus Christus vor Gud
oc Herre er død for vore Syn-
ders skyld / oc opstaaen for vor
Retfærdigheds skyld. Rom : 4.

De at hand alene er det Guds Lam
som bær Verdens synder / Johan : 1.

De at Gud haffuer lagd alle vore
Synder paa hannem / Esa : 53.

Item / de ere allesammen Syndere /
oc bliffue wden deris fortieniste ret-
færdige / wdaff hans Naade / ved Je-
su Christi gienløsning i hans Blod /
Rom : 3.

Effterdi nu at saadant skal trois /
oc icke met nogen anden Gierning /
Low eller Fortieniste kand bekomme
A ij eller

eller fattis/ da er det klart oc vift/ at
saadan Tro alene gjør oss retfardig.
Som Paulus siger Rom: 3: Vi
staa der paa / at Mennisket bliffuer
retfardigt vden Louens gierninger
ved Troen. Item: Paa det at hand
alene skal vere retfardig/ oc gjøre ret-
fardig/ den som er aff Troen til Jes-
sum Christum.

Fra denne Artickel kand mand
icke vige/ skulde end Himmel oc Jord
falde/ eller andet som icke bliffue vil.
Thi der er intet andet naffn giffuet
Mennisken / ved huilet wi kunde
bliffue salige/ siger S: Peder Act: 4.
Oc ved hans Saar ere wi helbrede/
Esaia 53.

Oc paa denne Artickel staa alle
det som wi haffue imod Passuen/
Dieffuelen oc Verden / baade i Lær-
dom oc Lefnet. Derfaare skulle wi
vere her paa ganske visse/ oc icke tuile/
Ellers er det plat forloret/ oc Passuen/
Dieffuelen oc alting/ beholder Seyer
oc Ræt imod oss.

Den

Den

Actis forfard

se/ som den d
uert imod den
haffuer dog
ke aff alle/ oc
Affgøder. Th
der derfaare / a
Wissgierning
giont aff en for
nisten aff En
oc siden i Sta
Guds Lam sk
effuenfaare er

Fra denne
at vige/ eller
lade. For den
det icke lide.

Oder som
vaare at find
maade/ oc ver
Mand maati

Den anden Artickel.

Messen i Passuedommet skal
actis for den aller grueligste oc
forfardeligste Guds bespaattels
se / som den der veldelige strider strax
tuere imod denne Hoffuit Artickel / oc
haffuer dog veret det høieste oc skøn-
ste aff alle / oc frem for alle passuelige
Affguder. Thi mand haffuer huldet
det derfaare / at saadant Offer eller
Messegierning (om den skønt bleffue
giort aff en stor Skat) hielper Men-
nisten aff Synden / baade i dette Liff
oc siden i Skarsild / huilcket dog alene
Guds Lam skal oc kand giøre / som
offuenfaare er sagt.

Saa denne Artickel er icke heller
at vige / eller noget der vdi effter at
lade. Fordi den første Artickel kand
det icke lide.

Oc der som fornumstige Papister
vaare at finde / maatte mand i saa
maade / oc venlige tale met dennem /
Mand maatte tilspørge dennem /

B iij huor

huorfaare de dog holde saa hare ved
Messen: Det er dog icke wden it Mens-
nisse fundt/ som aff Gud er icke budet.
De alle Menniskis paa fundt maa
mand lade falde oc fare/ som Christus
figer/ Matth: 15: De tiene mig for-
geffuis mee Menniske bud.

For det andet er det en wnsdig ting/
som mand kand forlade wden all
Synd oc Fare.

For det tredie/ kand mand saa Sa-
cramentet/ meget bedre/ oc i en saligere
maade/ tagendis det effter Christi ind-
skickelse. Ja det kand icke tagis salige-
re/ i nogen anden end i denne maade.
Huad haffuer det da paa sig/ at mand
for en wnsdig/ oc selff optenckte sags
skyld/ vil tuinge Verden i Jammer oc
nød: i den sted at mand i anden maade
kand haffue det vel oc til gaffns/ ia end
oc saa i mere Salighed oc bedre maade.

Wilde mand tilstede/ at der bleffue
saaledis obenbarlige predickes for
Mennicken/ at Messen som en Mens-
nisse tande/ kand vden Synd offuer-
giff

oe saa hant vel
te wden in Men
Dud er icke buden
paafunde maa
re / som Christen
De tiene mig for
te bud.

ten wnodig ting
orlade wden

nd mand saa E
dre / oei en salig
et effter Christen

nd icke tagis salig
end idenne maa

et da paa sig / at man
selff optendt sig

erden i Jammer
and i anden maa

oe til gaffel / i an
hed oc bedre maa

ede / at der bleff
lige prediker

ffen sem en Men
den Synod offuer

giff

giffuis / oc at inge bliffuer forðemt for
den skyld / at hand intet acter om hen
de / men at hand vel kand vden Messe
bliffue salig / ved andre oc bedre raad
oc maade. Huad skal det gielde / om
Messen icke da falder aff sig selff / icke
alene iblant det galne Almuis fold /
men oesaa hoss alle fröme / christelige /
formuiftige / gudsrættige Hierter. Oc
end allermest naar de singe at hore / at
Messen er en farlig ting / vden Guds
ord oc vilie prediket oc paafunden.

For det sierde / der Messen end haaffde
noget nytteligt oc gaat met sig / skulde
de mand dog rettelige lade hende fare /
oc vere hende imod / effterdi aff hende
saa wtalige oc wsigelige Misbruge
fremkomne ere / met Messer at kibe oc
selge / offuer den gantske Verden.
Huor meget mere skulde mand lade
hende fare / saadanne Misbrug euiga
lige for at komme / effterdi hun dog er
wnodig / wnyttig oc farlig / oc mand
alting nodigere / nytteligere oc vissere
kand haaffue / Messen foruden.

A iiii

For

For det semte / Men effter Messen
intet andet er eller vere kand (som Eas
non oc alle Bøger sige) end en Men
niske gierning (iblant met arge Skal
ckis) met huilcken nogen sig oc andre
vil forlige met Gud/ oc fortiene oc for
huerffue Synds forladelse oc Naade/
(thi derfor bliffuer hun hulden naar
mand acter hende paa det allerbæste)
Huad skulde hun andet vere? Da skal
oc maa mand fordsomme oc berckaste
hende / Thi det er lige tuert imod
Hoffuet Artickelen/ som siger/ At icke
en Messcknecht / huad heller hand er
ond eller god/ met sin Gierning/ men
Guds Lam oc Søn bær vore Synder.

Sig selff
at beret
te.

Der som nogen vil forblomme oc
smykke Sagen/ oc faare giffue/ at hand
aff Gudelighed selff vil communicere
oc berette sig/ Da er det ingen aluors
tale. Thi der som hand met aluore vil
communicere / da haaffuer hand det
vift oc paa det allerbæste i Sacramen
tet/ naar det reckis oc giffuis hannem
effter Christi indseickelse. Men sig
selff

self at communicere er ic! Menniske
fundt oc gode thycke/wuist oc wnyttigt/
oc der til met forbodet. Hand veed oc
icke huad hand gjør/i den sted at hand
effterfølger falske Menniske fund oc
gode thycke/wden Guds ord.

Der til met er det icke ret (der som
ellers alting vaare i gode maade) at
nogen vil bruge det almindelige Kir-
ckens sacramente/effter sin egen deuo-
tion, oc stemte der met effter som hans
nem lystet / foruden Kirckens meens-
skab oc delactighed.

Vdi it Concilio vilde denne Ar-
tikel om Messen vere baade den fors-
te oc den sidste / Thi der som muelige
vaare/at de gaffue oss effter/alle andre
Artickler: Da kunde de ingelunde
giffue denne Artickel effter / saa som
Campegus sagde til Ausburg / At
hand heller vilde lade sig rissue i alle
stycker/ end lade Messen fare. Saa
vil ieg oc met Guds hielp heller lade
mig gøre til Aske/ end lade en Messe-
knecht/ huad heller hand er ond eller
god/

Campe-
geus.

god / vere met sin gierning / ieffngod
ved min Frelser Jesus Christus eller
vere vdoeffuer hannem. Saaledis
bliffue wi skilactige / oc hinandens
modstandere til euig tid. De sole vel
oc fornemme / at falder Messen / saa
ligger Passuedommet. Oc for end de
det tilstede / da affliffue de off huer en /
om det vaare dennem mueligt.

Offuer alt dette / da haaffuer denne
Dragestart / Messen / afflet meget W-
tiede oc Brenlighed / det er / allehaans
de Affguder i vdi Kircken.

Skiersild. Først Skiersild. Der haaffuer mand
handlet oc kiøbslaget i Skiersild met
Sialemesser / Vigilier / den siuende
dags Messer / den trediuende dags
Messer / met Aarsdagens begengelser /
oc endelige met Tamperdagis Mes-
ser / alle Siale dags Messer / saa oc met
Sialebad. Saa at Messen næsten er
bleffue brugt for de Døde alene. Dog
Christus haaffuer indsticket Sacra-
mentet for deris skyld alene som leffue.

Derfaare holdis Skiersild met alt sit
praal /

praal/ Gudstieniste oc bestilning/ for
it idelt Dieffuels spøgeri. Thi det er
oc imod Hoffuet Artickelen / at alene
Christus kand hielpe Sielene/ oc icke
nogen menniskelig Gierning. Det oc-
saa foruden/ at oss om de Døde intet er
befelet oc budet. Derfaare maa mand
vel lade det fare/ om det end skiont icke
vaare nogen Bildfarelse eller Affgu-
deri.

Papisterne indføre her Augustinum
oc nogle Patres flere/ som skulde haff-
ue sereffuet om Skiersild/ oc meene at
wi icke see / i huad forset oc for huad
Sag de saadanne ord indføre.

S: Augustinus scriffuer icke/ at Augusti-
nus.
der er noget Skiersild til / hand haff-
uer oc ingen Scrifte for sig/ som kand
tuinge hannem der til: Men lader
det bliffue vdi tuilsmaal / om der er
noget til eller ey. De siger / at hans
Moder haffuer begeret/ at mand vil-
de giøre Amindelse aff hende hoff Al-
teret eller Sacramentet. Saadane
haffuer io intet andet veret / end syns
derlis

derlige Personers menniskelig Gude-
lighed / som ingē Trois Artickler stift-
te land / huilcket Gud alene tilhører.

Men vore Papister drage saadan-
ne Menniske ord. did hen / at mand
skal tro deris skendelige oc forbandede
Markeds handel / om Siatemeser
oc Skiersild. at offre / etc. Saadant
kunde de (det er langt fra) aff Augus-
tino end nu icke beuise. Naar de nu
saa afflagd Skiersilds Messe mar-
cket / huor om S: Augustinus aldrig
haffuer drømt eller sereffuet / Da ville
vi fremdelis tale met dennem om S:
Augustini ord / som ingen Scrift
haffuer for sig / er at lide: Oc om
mand maa neffne de affgangne hosi
Sacramentet.

Det vil icke gielde / at mand giør
Trois Artickel aff de hellige Fadris
ord eller gierninger / ellers vilde det ocs
saa bliffue til en Trois Artickel / huor-
dan Mad / Klæder oc Huss de haffte
haffue / saa som met hellige Wends
keene oc anden Helligdom tilgaaet er.

Saa

Saa skal
giøre Trois
der det en

For det
der aff / at
kommet ma
at de haffue
nisse Siat
ser / Dagle
den Almis
veret nade
tittle / oc
dant haffue
lige som oc
Vedersing
raad til / enten
effen.

For det tro
Der met hosi
Wesse / S
Guds naade
nageret Spil
vinst / at sa
norden Gud
tante heller

Saa skal mand sige: Guds ord skal
giøre Troes Artickel oc ingen anden/
der det end vaare en Engel.

For det andet er oesaa det kommet
der aff / at de vnde Ander haffue
kommet meget Skalkhed paa fode/
at de haffue obenbaret sig / som Men-
niske Siæle / oc veret begerendis Mes-
ser / Vigilier / Pillegrimis fard / oc an-
den Almisse mere / huilket wi haffue
veret nødde til at holde for Trois Ar-
tickel / oc der effter at leffue. Saa-
dant haffuer oc Passuen stadfestet /
lige som oesaa Messen oc anden mere
Bederstygghelighed. Her er en heller
raad til / enten at vige eller at giffue
effter.

Ander
som sig
obenbar
re.

For det tredie / Pillegrimis fard. Pil-
Der met haffuer mand oesaa søgt
Messe / Syndernis forladelse oc
Guds naade. Thi Messen haffuer
regeret Spillet altsammen. Nu er det
io vist / at saadanne Pillegrimis fard
tre vden Guds ord / off ick bodne / der
en ick heller fornøden / effterdi wi
kun-

kunde haffue det mand der met søger/
bedre end i saa maade. Kunde oc saa
lade det fare wden all Synd oc farlig-
hed. For huad Sags skyld forlader
mand da sin egen Sognekircke/Guds
ord/Hustru oc Børn hiemme/ etc. oc
drager fra dennem (huilcke stycke wi
haffue fornøden / oc der til ere de oss
budne oc befalede) oc løbe effter saa-
dan wnsdig/wuiff/ oc skadelig Dieff-
uels vildfarelse.

Wden fordi at Dieffuelen haffuer
redet oc tildressuet Passuen saadant
at prise oc stadfæste / paa det at Mens-
niskene i hobe tall skulde falde fra Chris-
sto paa deris egne Gierninger / oc
bliffue Affgudiske / huilcket er det
stemmiste i denne Handel. Oc der-
foruden/er det end da wnsdigt / wbes-
falet/er it wraad/oc der til en wuiff oc
skadelig ting. Derfaare er her wdi in-
tet at vige eller at effterlade. Mand
lade saa predikke der om / at det er w-
nsdigt oc farligt/ Saa ville wi saa at
see/huor Pillegrimsfreser ville bliffue.

For

For det fjerde / er det kommet der aff / ^{Gilder og}
at Kloster / Domkircker / saa oc Vicar ^{Der der}
frier sig til Gilde oc Brøderskaff scriff ^{Kast}
telige forpligtet haffue / dennem mee
dele alle deris Messer oc gode Gier
tinger / for it ret oc skelligt vard / baa
de de Leffuendis oc de Døde til baste.
Hvilket icke alene er idel Wenniske
raad / foruden Guds ord / vnødigt oc
vbesalet / Men oc saa imod den første
Artickel om vor Gienløsning. De
derfor er det ingelunde at lide.

For det femte / Hellige Wends been
oc anden Helligdom / huor vdi saa ^{Hellig}
mangen obenbare Eogn oc Narre ^{dom.}
uerck er bleffuen befundet / aff Hunde
oc Heste been / at det for saadanne
Skalegheds skyld / Dieffuelen selff
haffuer hafft spaat oc gammen vdaff /
lenge siden haffde burde at vere aff
lagd / det der end haffde veret noget
zaat iblant. Saa er det oc wden Guds
ord / oc huereken oss besalet / oc ey raad /
en gantske vnødigt oc vnyttig ting.
Men det stemmiste er / at saadant
Hellig

Helligdom / naar mand den besøgte
oefaa skulde giffue Afflad oc Synder
nis forladelse / som det en god Bier
ning oc Gudstieniste skulde vere som
oefaa Messen/etc.

Afflad.

For det siette / hører oefaa hid he
vort kiere Afflad / som giffuet er (des
for Penninge) baade leffuendis oc l
de. De Passuen den stemme Judas
der vdi seller Christi fortieniste / so a oc
all anden alle Guds Helgens fortie
niste / oc den ganiske Kirckis fortienis
te / huilcket ingelunde er at lide. Er oc
icke alene Guds ord foruden / vten all
Nodsag oc wbudet / Men er oefaa den
første Artickel imod. Fordi Christi
fortieniste er at bekomme / icke ved vor
gierning / eller vore store Penninge /
Men ved Troen / aff Naade / aldelis
vden Penninge / oc Fortieniste / oc
bliffuer oss tilboden / icke ved Pass
uens vold oc mact / Men vdi Predi
cken / oc ved Guds ord.

Om

Om

Om
Egen
Wist
techr
mod den
Christi kund
lader eller r
mpel i G
Egent
der dog i
sunderfa
De endog
de for oss
aa oc Guds
ind see oef
himmen :
de beslutt
delagen
olde hellig
Kirck / Al
der i anden
den nem for
skaande hie
der huer aff

Om Helgens Paakaldelse.

Helgens paakaldelse er oc en Helgens
paakaldelse.
Misbrug/ kommen aff den An-
techristiske Kircke / som strider i
mod den første Artickel / oc vdstatter
Christi kundskab. Er oss ocsaa huercken
budet eller raadt/ haaffuer oc intet Ex-
empel i Scrifften. Oc der som det end
skignt vaare en kaastelig god ting/ som
det dog icke er / saa haaffue de det dog
tusindesaalt bedre vdi Christo.

Oc endog at Englene i Himmelen
bede for oss (som Christus self gior)
saa oc Guds Helgen paa Jorden/
land stee ocsaa de Helgen som ere i
Himmelen: Kand mand dog der aff
icke beslutte / at wi Guds Engle oc
Helgen skulle paakalde/ tilbede/ faste/
holde helligt/ holde Messe/ offre/ stifte
Kircker/ Altare/ Gudsstieniste til are/
Her i anden maade tiene dennem/ hol-
de dennem for Nødhjelpere/ oc vddele
allehaande hielp iblant dennem / oc
lægge huer aff dennem sin synderlige

B

Hielp

Hielp til / saa som Papisterne baade
lare oc gigre. Thi saadant er Affgus
deri / oc saadan ære tilhør Gud alene.

Thi du kand som en Christen oc
Helgen paa Jorden bede faar mig /
icke i en haande / men i allehaande
Nød / Dog skal ieg derfaare icke tilbe
de eller paakalde dig / holde hellige /
faste eller offre / eller holde Messe dig
til ære / eller sætte til dig min Tro til
Salighed / ellers kand ieg vel ære / elste
oc tacke dig i Christo.

Naar nu saadan affgudiske ære
bliffuer borttagen / fra Engle oc Hel
gen / da kand den anden ære / vere w
skadelig. Ja hun bliffuer da snart
forglemt. Thi huorsomheldst hiel
pen oc gaffnet / legemlige oc aars
delige / icke er at forhaabe / der skal
mand lættelige lade Guds Helgen
betemme / baade i deris Graffuer oc i
Himmelen. Fordi / forgesfuis oc aff
kiarlighed skal ingen meget tale om
dennem / acte eller ære dennem.

De vdi en Sum at sige / Alt huad
Wessen

Wessen er / huad der aff kommer er / oc
alt huis der met følger / kunde wi icke
lide / oc nedis til det at fordomme / paa
det wi kunde beholde Sacramentes
rent oc vift / oc ved Troen det bruge oc
anamine effter Christi indskickelse.

Den tredie Artickel.

Of Domkircker oc Kloster som i Stiff os
Kloster.
Fordum tid i en god mening stift
tede ere / til at opdrage larde
Gold / oc tuctige oc kyske Quindfold /
skulde aff rette igien til saadan brug
forordineris / Paa det mand kunde der
aff bekomme Sogneprester / Predi
cantere / oc andre Kircketienerer / Der
til oc saa nyttige Personer til det
verdslige Regiment / baade i Land
oc vdi Steder / ia vel oc saa vel optue
tede Jomfruer / til Husholderster oc
Husuerdinder. Men naar de der til
icke kunde vere nyttige / er det bedre /
mand legger dennem ode / eller slæber
dennem / end at de skulde met deris

Wij lastes

lastelige Gudstieniste / som aff Men-
niskan er optenckte / holdis for noget be-
dre at vere / end den almindelige Chris-
sten stat / oc Embede eller Orden / som
aff Gud selff stiftede ere. Thi det alle
sammen er oc saa imod den første Hoff-
uet artickel / om Ihesu Christi Gien-
løsning.

Der til met saa ere de oc (saa vel
som alle andre Menniske fundt) icke
oss budne aff Gud / icke fornøden oc
ey nyttige / men heller farlige / oc haff-
ue forfengelig møde met sig / som oc
Prophetterne / kalde saadan Gudstie-
niste / Auen / det er møde.

Luthe
Den fjerde Artickel.

Paffuen
er icke
Christens
hedens
Hoffuet.

De Paffuen icke er Iure diuino,
eller effter Guds Ord den gant-
ste Christenheds Hoffuet (Thi
det hører en allene til / som heder Iesus
Christus) Men hand er allene Bisp
eller Sogneprest i Rom / oc deris som
sig goduillige eller ved menniskeligt
Eras

e / som aff W
ldis for noget
al mindelige
eller vnder
ere. Thid
od den for
hesu Christi
ere de oc (ja
nniste fundt)
id / icke for
eller farlige /
neget met sig /
talde saadan
mede.
de Artikkel.

Creatur (det er den verdslig Vffrige
hed) sig til hannem begiffuet haffue /
icke vnder hannem som den deris Her
re skulde vere / men ieffne ved han
nem Christne at vere / som hans Bro
dre oc Weddelactige / Huilcket oc saa
de gamle Concilia oc S : Cypriani tid
vduise. Vdi disse dage tør ingen Bisp
fordriste sig til / at kalde Passuen sin
Broder / som den tid skede / men maa
kalde hannem sin Allernaadigste
Herre / at det end vaare en Kong eller
Keyser / Det ville wi icke lide / oc en
heller maa / wi kunde oc icke tage die
saa vor Samuittighed / men huem
det giøre vil / giøre sig det / off for
iden.

Her maa mand beslutte / at hui
Passuen effter saadant falske / mod
willigt / lastelige / oc tiltaget Velde sig
passuer faaretaget oc giøre / haffuer
veret oc endnu er / idel Dieffuels ar
eyde oc bestilling / den gantske hellige
hristelige Kircke til fordærffuelse / saa
neget hannem mueligt haffuer veret /
B iij oc

de den første Hoffuet artickel / om Jesu Christi Forløsning / til intet at giger. Det vduaatits legemlige Regimēte taler ieg intet om / thi der vdi lader Gud it Golt meget gaat vederfarris / oc saa ved en Tiran oc ved en Skalk.

**Paff
nensbreff
Buller.**

Thi alle Paffuens Buller oc Breffue ere forhaanden / huor i hand skryder som en Loffue (som vdi den Engel Apocal : 12. affmalet er) at ingen Christen kand bliffue salig / vden hand/er hannem lydig oc vnderdanning / i alle ting huad hand vil / huad hand siger / oc huad hand giger. Huilcket altsammen / intet andet er end saa meget at sige : Der som du skönt troet Christum / oc haffuer i hannem alt det du haffuer behoff til Salighed / da er det dog intet oc alt forgefuis / der som du icke holder mig for din Gud / oc eff mig vnderdanning.

Nu er det dog sant oc obenbare / at den hellige Kircke haffuer veret Paffue foruden / i det mindste / i sem hunde

bret Nar / oc at den Gradske Kircke /
oc mange andre Landskaff oc Tunge-
maals Kircker / endnu aldrig haaffuer
veret / oc ere icke end heller paa denne
dag vnder Passuen. Det er oc (som
offte er sagt) en Menniske dict / som
off icke er bidden / wngdig oc forfenge-
lig. Thi den hellige christelige Kircke
vel kand ved saadant it Hoffuet for-
uden / oc bedre haaffde veret det for-
uden / der som det icke haaffde veret hens-
de paaført aff Dieffuelen. Saa er
oc Passuedommet / til ingen ting nyt-
tigt vdi Kircken / thi det icke fører nos
get christeligt Embede. Huorfaare
oc Kircken / maa oc kand bliffue oc be-
staa / Passue foruden.

De lad det saa vere / at Passuen
vilde giffue det effter / at hand icke er
den øffuerste lure diuino, eller aff
Guds bud oc befalling / Men for
denne Sags skyld alene / at enighed i
Christendommen / imod Rattere / diff
bedre kand ved mact holdis / mand der
for skal haaffue it Hoffuet / som alle
B iij andre

andre skulle vide at rette sig effter.
Da siger ieg saa / at saadant ic Hoff-
uet / bleffue endda ved Wenniske der
til kaaret / oc stode i Wenniske kaar oc
mact / saadant Hoffuet igien at om-
skiffte oc affsatte / Som oc det Con-
siliū til Constans / mesten saaledis
handlede met Passuerne / affsatte de
tre / oc vdualde den fierde. Jeg lader
det (siger ieg) nu saa ved / at Passuen
oc det Romske Sæde vilde tage saa-
dant an / oc der vdi beuilge : Saa er
det dog wmueligt / thi hannem vilde
da vere forngden / at hand skulde vens-
de op neder paa / oc forstørre sit gants-
ske Regimente oc sin Stad / met alle
sine Louer oc Bøger. Summa / hand
kand det icke giøre.

De om hand det skønt vilde ind-
gaa / vaare dog Christendommen in-
tet der met behiulpen / oc skulde siden
bliffue mange flere Katteri / Raader oc
parti end tilforn. Fordi naar det skul-
de haffue det naffn / at Wennisk
ic skulde / aff Guds befaling / tuin-
gis

rette sig effen
saadant it Hoi
ved Winniste de
Winniste faare
ffuet igen at on
Som oc det Con
/ mesten saade
uerne / affen
fierde. Jeg le
aa ved / at Pass
nde vilde tage
di bevilge: Sa
at / thi hannem
en / at hand stude
oc forsgere sig
oc sin Stad / me
ger. Summa
e.
det skönt vilde
Christendommen
pen / oc skulde
e Ketteris / Naade
Fordi naar det
Fin / at Winn
ds befaling

gis til at vere saadant it Hoffuet lydis
ge / men skulde stee aleniste aff Wens
niskens gode villie: Da skulde det snars
lige bliffue foractet / oc omsier icke bes
holde noget aff sine Lemmer eller Les
demod. Vilde oc da icke vere forngs
den / at det stedse skulde vere til Rom/
eller paa nogen anden sted / mere den
ene end den anden. Men paa huil
cken sted Gud gaffue en Mand / som
der til duelig oc nyttig kunde vere. O
der vilde da bliffue meget i at sige / oc
det vilde fere megen vildfarelse i Ver
den.

Der faare Land Kircken aldrig bes
dre bliffue ved mact holden oc reges
ret / end at wi alle leffue vnder it Hoff
uet / som er Christus / Oc at Disper
ne / verendis paa Embeds vegne / als
le hinanden lige (om de skönt passuers
ne effter at regne / ere wlige) flitelis
ge holde tilsammen / met Endrectig
hed i Lardommen / Troen / Sacra
menterne / Bønner oc Riarligheds
gierninger. Saa som S: Hieros

B v

nimus

nimus scriffuer / at Prefterne til Alex
andria / samdirectelige / oc alle tillige
regerede Kircken. Som ocsaa Apost
lerne gjorde / lige saa oc alle Bisper
fremdelis / i den gantſke Chriſtenhed /
til ſaa lenge at Paſſuen opløſtte
Hoffuedet / oc ſatte ſig offuer alle an
dre.

Dette ſtycke vduiſer krafftelige /
at hand er den rette Antechriſt / oc
Chriſti modſtandere / den ſig haſtuer
opſat offuer Chriſtum / oc imod hans
nem / eſſterdi hand icke vil lade Chriſt
ne bliffue ſalige / hans Velde for
uden / huilket hans Velde dog intet
er / oc aff Gud huereken ſticket er eller
befalet. Det maa mand met rette
kalde / at ſatte ſig offuer Gud / oc imod
Gud / ſom S: Paulus ſiger. Dette
gigre dog huereken Tyrcker eller Tat
ter / i huore de ere Chriſtendommens
ſtore Fiender. Men de lade tro paa
Chriſtum huem ſom vil / oc tage le
gemlige Skat oc Lydighed aff de
Chriſtne.

Men

Sta off
uenfor oc
imod
Gud at
ſatte,

Presterne til Al-
lige / oc alle tillig
Sodomaa Apol
saa oc alle Bisk
niste Christenhet
Passuen oplof
e sig offuer alle

duiser krafft
Antechrist
ere / den sig ha
stium / oc imod
ind ike vil lade
ge / hans Velt
er hans Velt
huerden skid
maa mand mei
g offuer Gud / oc
Paulus siger
en Prester eller
re Christendomm
Men de lade
som vil / oc tag
e Eydighed off

Men Passuen vil icke tilstede
Mennisten at tro / men siger at mand
skal vere hannem lydig / saa bliffuer
mand salig. Det ville wi icke giere /
men heller dog der offuer vdi Guds
Naffn. Dette kommer altsammen der
aff / at hand vil haffue Ord for / at
vere Iure diuino den offuerste i den
christelige Kircke. Derfaare maatte
hand satte sig lige ved Christus / oc off-
uer hannem / lade sig kalde / forst Kir-
ckenis Hoffuet / siden hendis Herre /
endelige oc saa den gantske Verdens
Herre / oc plat bergemme sig en Ver-
dens Gud at vere / til saa lenge / at
hand oc sig vnderstod / at biude offuer
Englene i Himmerige.

De naar mand vil holde Pass^{passuens}
uens Lardom imod Scrifften / oc acte ^{Lardom,}
huad de tuende skil at / da befindet
mand at Passuens Lardom / naar hun
er paa sit allerbeste / da er hun tagen
aff den keysserlige oc hedniske Kat / oc
larer verdslige Handel oc Domme /
som hans Decretales yduise / Dernast ^{Decretales.}
larer les.

larer hun Ceremonier / om Kircker /
Klædebon / Mad / Personer oc andre
saadanne Barnelege / Fastelaffns
handel oc Narreuert foruden ende.
Men i alt dette laris plat intet om
Christo / Troen / eller Guds Bud.

Løgn,

Endelige er det intet andet / end
it idel Dieffueltsteb / der hand driffuer
sin Løgn / om Messen / Skiersild /
Kloster / egne Gierninger oc Guds
tjeniste (huilcket er den rette Passue
dom) offuer oc imod Gud / fordøm
mer / affliffuer oc plager alle Christ
ne / som saadan hans gruelige Guds
bespaattelse icke ville affholde oc are /
offuer all anden ting.

Passuens
regiment,

Derfaare lige saa lidet som wi
kunde tilbede Dieffuelen for vor Her
re oc Gud : Jo saa lidet kunde wi oc
saa lide hans Apostel oc Antechrist
Passuen i hans Regimente / for vort
Hoffuet oc Herre. Fordi saa / Løgn oc
Mord / Liff oc Sial euiglige der mee
at fordærffue / det er (ret at sige)
hans passuelige Regimente / huilcket
ieg

ieg vdi mange Vgger beuist haffuer

Vdi disse fire Artickler / skulle de
saa nock at fordgimme / naar Concilio
um skal holdis. Fordi de huercken
kunde eller ville / vnde off det mindste
Ledemod / aff en aff disse Artickle. Der
maa wi lide paa oc lade det saa vere /
vdi den fortröstning at Christus vor
H E R R E haffuer angrebet sin
Modstandere / oc fremdelis oc saa vil
angribe hannem / baade met sin
Aand / oc met sin Tilkommelse / A
men.

Fordi vdi Concilio komme wi icke
at staa for Keyseren eller den verdslige
Offrigbed / (saa som til Augsbu
ged) Thi da forscreff Keyseren den
Rigsdag gantste naadelige / oc lod
net all Mildhed forhøre Sagerne.
Men der skulle wi staa for Passuen oc
Dieffuelen self / som intet acter at hys
e / men alene at fordgimme / myrde / oc
tuinge Folk til Affguder. Der
aare maa wi i disse Sager icke lyffe
hans

hans Fødder/eller siige: Jere min naas
dige Herre. Men som Engelen sag-
de hof Zachariam til Dieffuelen:
Straffe dig Gud Satan.

Tredie part aff Ar- ticklerne.

Diffe effterfølgende Artickler/
maa wi tale om / met lærde oc for-
nufttge Sold/ eller oc handle dennem
imellem oss self indbyrdis / Passuen
oc hans Rige/ acte icke meget om dem-
nem. Fordi Samuittigheden gielder
intet hof dennem/ Men Pennin-
ge/ Are oc Velde/ det gigr
Gierningen.

Om Synden.

HER maa wi bekiende / som
H: Paulus siger Rom: 5 / At
Synden er kommen aff Adam

ge: Jeremin na
som Engelen sa
n til Dieffuelen
Satan.

det ene Menniske / ved huis whydig
hed alle Menniske ere bleffne Synde
re/ vndergiffne Døden oc Dieffuelen.
Den kaldis Hoffuet Synd/eller Arff
ue synd.

Arffue
synden.

rt aff Ar
lerne.

Denne Synds fructer/ ere frem
delis de onde Gierninger / som i de ti
Budord forbudne ere / som Vantro/
falst Tro/ Affgaderi/ Vgudfryetig
hed / Fordristelse / Fortuiffuelse/
Blindhed. De vdi en Sum at sige/
Gud icke at kiende / eller hannem at
foracte. Dernæst at liuffue/ at suerie
ved Guds Naffn / icke at bede oc paa
kalde Gud / at icke acte om Guds
ord/ whydig at vere imod Forældre/at
ihielsla/ wylstshed/ styld/ bedrageri.

Arffue
syndens
fruct.

blgende Arri
m / mit lærde oc
eller oc handle de
aff indvordis / Po
acte icke magten
Samuittigheden
nem/ Men Pon
de Velde / det gi
gierningen.

Denne Arffue synd er en saa saa
re dyb fordærffuelse i Naturen/at ins
gen Fornuffe hende kiende kand/ men
kal trois aff det som i Scrifften er os
benbaret/ Psal: 51. Rom: 5. Exo:
33. Gene: 3. Derfaare / er idel
Blindhed oc Bildfarelse imod denne
Arri

Synden.

aa wi bekiende
us siger Rom:
er kommen aff

4
9 10

Scholasti-
corum
Lærdom.

I.
Aldæ
Sald.

Artickel / det de haffue lært som kaldis
Scholastici Theologi.

Somer / at Menniskens natur-
lige kraffter / ere effter Saldet bleffne
gantste wfordarffuede / Oc at Men-
nisket haffuer aff naturen en ret For-
nuft oc en god vilie / saa som Philos-
ofhi oc saa lærer.

II.

Item / at Mennisket haffuer en
fri vilie til at gigre det gode oc lade det
onde / oc tuert imod / det gode at lade /
oc det onde at gigre

III.

Item / at Mennisket formaar aff
sin naturlige krafft / at holde oc gigre
alle Guds Bud.

IIII.

Item / formaar aff naturlig krafft
at elste Gud offuer alting / oc sin Natu-
rlige som sig selff.

V.

Item / at naar Mennisket gigre
saa meget hannem er mueligt / Da
giffuer Gud hannem visselige sin
Raade.

VI.

Item / at naar hand vil gaa til
Sacramentet / er icke fornøden / at
hand skal haffue it gaat forsat / at gige

re det som gaat er. Men er nock / at
hand icke haffuer it ont Forsat / ont at
gigre / saa aldelis god er Naturen / oe
saa krafftigt er Sacramentet.

At det icke haffuer grund i Scriff- VII.
ten / at den hellig And met sin Naade
gigris fornøden behoff / til gode Giers-
ninger.

Disse oc andre saadanne mange
stycker / ere rette Hedniske Lardoms-
me / de wi icke lide kunde. Thi de ere
komne aff idel wforstand oc vanuittige-
hed / baade paa Synden / oc vor Frel-
sere Christus. Thi der som denne
Lardom skulde vere ret / da er Chris-
tus forgeffuis død / effterdi vdi Mens-
nistet er ingen skade eller Synd / huor-
saare hand haffde behoff at dø. Eller
oc hand skulde vere død for Legemeet
alene / oc icke oesaa for Sielen / effters-
di Sielen er sund oc karst / oc Legemeet
alene hører Døden til.

Om Louen.

G

Her

Huorfaare
re Louen
er giffuen.

HEr sige wi / oc staa der paa /
at Louen er aff Gud giffuen /
først til at affuerie Synden / i
det at hun forfarder met Trusel oc
Straff / oc i det hun tilbiuder Naade
oc Belgierninger.

Ryggeles
se Mennes
tister.

Men det altsammen lyckedis ilde
formedelt det onde / som Synden i
Mennisket anrattet haffuer / Fordi en
part ere der aff bleffne varre. Det ere
de som ere bleffne Louen hadske oc vrede /
for den skyld at hun forbiuder det
de gierne giøre vilde / oc befaler / det de
ngdigt giøre vilde. Huorfaare / om
de icke see vid for Straffens skyld / Nu
giøre de mere imod Louen end de giøre
de tilforn. Det ere nu de onde oc rygge
løse Menniske / som giøre det onde /
naar de haffue der til raaderom oc
Aarsage.

Thycklere
oc falske
Belgen.

De andre bliffue forblindede oc
fordristige. Lade sig thycke / at de fulde
giøre / oc kunde fuldgiorde Louen aff
deris egen krafft / som nu her offuen
sagt

et haa der pfaagt er om de Schole Theologis.
ff Gud giffue Der aff vorde Hycklere oc falske Hel-
ucri Synden.

er met Trusel
n tilbuden Do

Men Louens besynderligste Embede
r / at hun obenbarer Arffuesynden
net fruct oc alt / oc viser Wenniskens/
huor saare dybt hans Natur falden
r / oc i affgrunden fordærffuet. Saa
at Louen maa breyde hannem / oc sige
hannem til / at hand icke haffuer eller
atter nogen Gud / oc tilbeder frem-
nede Guder / huilckæt hand tilforn /
den Louens paamindelse / icke tenckte
eller troet haffde. Der met bliffuer
hand forskreckt oc ydmyg giort / for-
med Louen end
agt / fortuillet / oc vilde gierne / at
hand kunde bliffue hiulpen / oc veed
som gige det icke huor hand vil bliffue. Begynder
der til raaden
aa at bliffue Gud vred / oc at knurre
mod hannem. Det er da det som si-
bliffue forlind
is Rom : 3: Louen oprærrer Synden /
De Rom : 5 : Synden bliffuer si-
fuldgigre Louen
med Louen.

Louens
Embede
oc kraft.

G ij

Om

Om Penitente eller Bod.

Det ny Testamente beholder dette Embede / oc bruger det / som oc Paulus gifr / Rom: 1. der hand siger : Guds vrede oberbaris aff Himmelen offuer alle Mennisker. Item Rom : 3: All Verden er skyldig for Gud / oc intet Mennisker er for hannem retfardigt. Oc Christus siger / Johan : 16 : Den hellige Aand skal straffe Verden for Synd.

Dette er nu Guds Tordenstag / huor met hand gifr lige gode / baade de obenbarlige Syndere oc de falste Helgen oc Christne / oc lader ingen aff dennem haffue ret met at fare / Oc driffuer dennem alle vdi forstræckelse / at de maa forsage. Det er den Hammer (som Jeremias siger) mit Vord er en Hammer som sonderknuser Steenhalde. Det er icke actiua contritio, en giort Angersomhed / Men

Ier: 23.

Det Ant
ger.

tenge eller
od. et er passiva contritio, den rette
Hiertens sorg / Og den at lide / oc at
le hannem.

Testamente be
Embede / oc be
Paulus gige
Guds vrede
en offer alle
om: 3: All
d / oc intet M
retfærdig. De
han: 16: Den
ffte Verden for
Guds Tord
d gige lige gode
Søndere oc de
stige / oc lader
ue ret met at f
alle vdi forst
e. Det er den
mias siger) m
r som sonder
Det er ist æctu
Angersjomb
De det kaldis den rette Penitens
ller Bod at begynde / Oc Menniske
maa høre saadan en Dom: Det er
net eder alle intet beuent / huad heller
ere hellige eller syndere / i maa io
or ens anderledis baade vorde oc gige
e / end i endnu ere oc gige. Ihuem
ere / huor store i ere / i ere saa vise /
nættige oc hellige som i ville vere / her
er ingen from oc retfærdig.

Men til dette Louens Embede / Naadens
tilsæger strax det ny Testamente / til
Naadens trøstelige tilsagn / formedelst
det hellige Euangelium. Den skal
mand tro. Som Christus self siger /
Marc. 1: Giger Penitens oc troer
Euangelium. Det er / bliffuer andre /
de giger anderledis oc troer min For
ættelse. Oc Johannes som vaar hans
forløbere / kaldis en Penitens Predi
kere. Dog saa at hand prediker Pe
nitens / til Syndernis forladelse.
C iij De

Det er / hand skulde straffe den nem /
oc gipre dennem alle til Syndere / paa
det de kunde vide huad de ere for Gud
oc kiende sig selff som fortabte Men
niske / at de i saa maade kunde bliffne
H E R R E N tilberede / Naaden
at oppebære / oc aff hannem at vente
oc anamme Syndernis forladelse.
Luc: 24. Saaledis taler E Hristus selff / Luca
24: Mand skal i all Verden / predi
cke i mit Naamn / Penitens oc Synder
nis forladelse.

Louens
Embede
vden E
uangelis
um.

Euangel
i h trost.

Men ihuor Louen alene / saadan
sin Gierning gipr oc vdratter / vden
Euangelij tilgiorelse / da er det Dø
den oc Hellsfuede. Oc der ved maa
Kennisket fortuile / som Saul oc
Judas. Som oc S: Pouel siger:
Louen ihuellsar formedelst Synden.
Men der imod giffuer Euangelium
trost oc forladelse / icke vdi en maade
alene / men ved Ordet / Sacramen
terne / oc saadant mere. Paa det at
Forløfningen skal io rigelige vere
hoff Gud / (som den 130. Psalme
siger)

straffe den
til Synderen
ad de ene for
mi forstaa
made kunde
berede / Na
hannem at
dermis for
Christus self
all Verden
tenis og Sy

figer) imod Syndsens store oc sterke
Sengsel.

Nu maa wi holde de Sophisters
falste Penitens / imod den rette Peni
tens / paa det mand diss bedre kand
forstaa baade den ene oc den anden.

Om Papisternis falste Peni
tens eller Bod.

Et vaare wmmueligt / at de
skulde rattelige haffue lært
om Penitens / den stund de icke
kiende / huad den rette Synd er. For
di (som her offuensfaare er sagt) de
icke haffue en ret mening om Arffues
synden. Men si ge / at de naturlige
Kraffter vdi Mennisket ere bleffne
hele oc wfordarffuede / at vor For
mufft kand ret lære / oc vilien gige der
ret effter / oc at Gud visselige giffuer
sin Naade / naar it Menniske gior saa
meget som i hans Maet er / aff sin fri
Vilie.

Scholasticorum
Lardom

C iiii

Her

Her vilde nu følge effter / at mand
 skulde gipre Penitens for Giernings
 Synderne alene / som kunde vere on-
 de Lanker / de mand beuilget haffde /
 onde Ord / onde Gierninger / som den
 fri villie vel kunde haffue gaaet forbi.
 Thi en ond Tilbøpeligbed / Lyst / oc
 onde Tilaggelser / vaar effter deris
 mening ingen Synd.

penitens
 gis treus
 de parter.

De til saadan Penitens gjorde de
 trende Parter : Anger / Scriffte-
 maal / oc Scriffte plicet eller fyldistegis-
 relse. Met saadan tilfagn oc fortro-
 ning / at der som Mennisket ret an-
 grede / scriftede / oc fuldgiorde / haffde
 hand der met fortient tilgiffte oc forlas-
 delse / oc betalet Synden for Gud der
 met. De i saa maade vijste de Mens-
 nicken / paa deris egne Gierninger / i
 deris Penitens. Der aff kom det ord
 paa Predickestolen / naar mand for-
 talde det almindelige Scrifftemaal
 Folcket fare : O HERRE Gud vns
 de mig saa lenge at leffue / at ieg kand
 bgde

bøde for mine Synder / oc forbadre
mit Leffnet.

Her bleff om Christo oc Troen/
aldrig it Ord omtald / Men mand
haabedis til at offueruinde oc vdstatte
Synden for Gud / met gode Gier-
ninger. Desaa lade wi oss gicre til
Prestes oc Muncke / i den mening at
wi selff vilde bruge vort baste / Syn-
den at afflegge.

Met Angeren haaffde det sig saas Anger:
ledis : At effterdi ingen kunde beten-
cke alle sine Synder (besynderlige de
hand haaffde bedressuet det ganste
Aar) satte de saadant it Lappeuerck
paa Skindtiortelen / at naar de wbe-
uiste Synder / siden komme dennem
til hukommelse / skulde de dennem da
ocsa angre oc scriffte. Dissimellem
skulde de vere Guds Naade befa-
lede.

Der til met / effterdi ingen viste
huor stor Angeren burde at vere for
Gud / gaffue de saadan fortræstning/
at huem contritionem icke kunde haaff-
Contritio.

E v uc/

Attritio.

ue / det er ret Anger oc fortrydelse /
hand skulde haffue attritionem, huil-
cket ieg maa kalde en halff Anger / de-
ler Angers begyndelse. Fordi de
icke forstode / huad enten det ene eller
det andet vaar at sige / heller end ieg
det endnu forstaar. Saadan attri-
tio bleff da kaldet contritio naar
mand gick til Skrifte.

De der som saa skede / at nogen
(maa ske) sagde hand kunde icke an-
gre eller fortryde sin Synd / som kuns-
de ske i skærps Riarglighed eller Hefsn-
gerighed / Tilspurde mand hannem /
om hand da icke ynskte sig eller gierne
vilde / at hand kunde haffue anger oc
ruelse. Sagde hand da ia (thi huem
selff) da anammede de det for anger /
oc forlode hannem alle sine Synder /
paa saadan hans gode Gierning. De
her indførde de S: Bernardum til et
Exempel.

Her maa mand see / huorledis den
blinde Fornuft traffuer oc søg sig faa-
re /

re / i de S
siger trise
gode Syn
Christum
mand vil se
Anger / en
oc gige sig
Kraft / for
Christi lunde
den arme Sy-
heffnerighed
end at gade.
is som Louen
u ret hit paa
u ret plaffue
sagefald Aan-
den Anger ver-
hoffuer ick qu-
delige Begier-
skulde talis
heller yder-
hoffde veret
Met S
il at huer W
hijne Synde

re / i de Sager som Gud tilhøre / oc
seger trøst i sine Gierninger effter sit
gode Lycke / oc intet kand tencke paa
Christum oc Troen. Men naar
mand vil see det ret an / da er saadan
Anger / en Tancke som mand dicter
oc giør sig selff / aff sin egen Mact oc
Krafft / foruden Troen / Oc vden
Christi kundskab. Huor vdi / naar
den arme Syndere kom sin Lyst oc
heffngerighed ihu / mere lystede at lee
end at grade. Dennem vndertagen
dis som Louen kunde haffue rammet
oc ret hit paa / eller som kunde haffue
veret plaffuet aff Dieffuelen met en
sorgefuld Aand / Ellers haffuer saa
dan Anger veret it idelt Hyckleri / oc
haffuer icke qualte eller dræbt den syn
delige Begiering. Thi enddog det
skulde kaldis Anger / saa haffde de dog
heller ydermere syndet / der som Orloff
Bernardus haffde veret giffuet

Met Scrifftemaalet giæf det saa
til / at huer Mand maatte opregne al
le sine Synder (huilket er en wme
lig

Scriffte
maal.
Alle syn
der at
lig
scrifte.

fig ting) det vaar it stort Martir.
Men huilcke hand foriatte / de bleff
ue hannem met saadant skel oc vil-
kaar forladne / at naar hand kom den-
nem ihu / skulde hand enda scriffte
dennem. Vdi saa maade kunde hand
aldrig vide / naar hand reenlige nock
scrifftet haffde / eller naar hans
Scrifftemaal skulde omsier vere at
ende. Dog bleff mand henuist til
sine Gierninger / oc saaledis fortræ-
fct / at io reenligere hand scrifftede /
oc io mere hand skammede sig oc lod
ilde paa sig self for Presten / io beder
oc fuldkommelige fuldgiorde hand for
Synden. Thi saadan Ydmoghed
(sagde hand) forhuærfuer visselige
Maade haff Gud.

Her vaar endnu ingen Tro eller
Christus / oc aff Afflesningens krafft
bleff hannem icke sagt it eniste ord.
Men hans Trost stod paa sine Syn-
der at fortellie / oc sig self at skamme.
Men huad Martir / Hærskhed / oc
Affguder i saadant Scrifftemaal
haff

haffuer affsted kommet / kand ingen
opregne.

Den tredie part / som mand kalder ^{Suldgjorelse,}
dede Scrift / Pliet eller Suldgjorelse /
gick endda allerlengst fra Naet oc
Sandhed. Jordisaa intet Vrennis-
ske kunde vide / huor meget hand skulde
giøre for en eniste Synd / end siæ for
dennem alle. Her funde de atter
paa it andet Raad / at de satte Guld-
ringe Scrift oc Pliet fare / som mand
vel giøre oc holde kunde / som kunde
vere fem Pater noster, oc en dag at
faste. Huis videre igiæn stod aff Bod
oc Badring / det at suldgjøre / viiste
mand dennem hen i Skersild.

Her vaar nu ocsaa idel Jammer
oc Nød paaferde. Thi somme tenck-
te / de skulde aldrig komme aff Skers-
ild / Effterdi / at til en dødelig Synd
horde sin Nars Pliet oc Bod / oc i saa
maade stod endda vor Tillid / paa vor
Gierning oc Syn'distgjorelse. De der
som mueligt haffde veret / at Bod oc
Suldgjorelse haffde kunde veret fuld-
kom-

kommen/da haſſde Troſt oc Tillid als
delis bleffuet der paa ſtaaendis / oc
huercken Troen eller Chriſtus haſſde
bleffuet til ingen ting nyttig. Men
hun vaar wmuelig. Naarsomheldſt
at nogen ſaaledis haſſde giort Bod oc
Bedring i fulde hundrede Aar / ſaa
haſſde hand dog icke viſt naar hand
haſſde bød til fulde. Det maatte mand
da vel kalde / altid at giøre Penitens/
oc dog aldrig at komme til Peni-
tens.

Afflad.

Her kom nu det hellige oc paſſue-
lige Gæde i Rom / den arme Kircke
til hielp/ De paaſant det mand kalder
Afflad / oc der med borttog oc effter
lod Gylldiſtiggiſſen / førſt ſtyckewis /
paa ſiu Aar / hundrede Aar etc. De
vdfkiffte det iblant Cardinaler oc Biſ-
per / at en kunde giſſue Afflad paa
hundrede Aar / en anden paa hundred
de dage. Men den gantſke fuldgig-
reſe aff at giſſue / beholt Paſſuen hoſt
ſig ſelff.

Der

Der saadant nu begynnte at bare Gylde
Penninge hiem / oc den Marckeds Aar.
handel met Buller oc Passuebreff be-
gynnte at bliffue god / Saa optenckte
hand det Gyldene Aar / oc lagde det
til Rom. Det kaldis da Tilgiffte paa
all pine oc skyld. Der lqb da Solck
hen / thi huer Mand haffde gierne ves-
ret den suare oc wtaalige Byrde oc
Last quit. Der met oplete hand oc
skrabe de at sig / all Verdsens Skatte
oc Liggendesa. Estrar der effter foer
passuen frem / oc gierde det ene Gylde-
ne Aar effter det andet. Men io fle-
re Penninge hand saa opslæg / io vi-
dere bleff hans Suelginde / Oc io mere
hand sick / io mere vilde hand haff-
ue.

Paa sidkastet romorer oc regerer
hand i Heltfuede iblant de affdøde /
Først met Messer oc Vigilier at stiffs-
te / Siden met Afflad oc det Gyldene
Aar / Oc endelige bleff der saa gaat
iqb paa Sialene / at hand gaff en
Sial less for fire Huide.

Det

Dette hialp endda altsammen in-
tet. Thi Passuen/ endog hand lær-
de / at Jolek skulde forlade sig til saa-
dant Afflad : Giorde hand det dog
selff wuist. Thi hand satte vdi sine
Buller oc Bress / at huem som i hans
Afflad oc Gyldene Aar vilde vere del-
actige / hand skulde angre oc scriffte oc
giffue Penninge. Nu haffue wi
her offuenfaare hørt / at saadan An-
ger oc Scrifftemaal / er hoss dennem
wuist / oc it Hyeckeri / Der til met
viste oc ingen/ huilcken Sial i Skers-
ild vaar / oc huilcken icke. De der
som nogen Sial der i vaar / da kunde
ingen vide/ huilcken aff dennem/ ret-
telige angret oc scrifftet haffde. Saa-
ledis tog hand hine gode Penninge/
oc i midler tid fortrøstede hand den-
nem paa sit Velde oc Afflad/ oc viiste
dennem dog alligeuel hen til deris
uiffe Gierninger igien.

Gode
gierning
at selge
andre,

Men vaare der nu nogle / som
lode sig tycke/ at de viste sig icke skylde
ge i saadanne giernings Synder/ men
tan

tancker / ord oc gierninger / som ieg oc
mine lige / Muncke oc Prester / i Klo-
ster oc Domkircker / lade off tycke at
wi saadanne vaare / at wi met Faste /
Vaagenatter / Bøner oc Messer at
lase / met haarde Klader oc Senge /
stode imod onde Tancker / oc vilde
met alffuere oc met mact vere hellige
Mennisker : Saa giorde dog det arff-
uelige metspødde Vnde / iblant met i
Søffne (som oc S : Augustinus /
Hieronimus / oc andre bekiende)
huad det haffde paa sig vdi arten. Oc
icke dismindre haffde wi den Tancke /
huer om anden / at mange (som wi
larde) vaare saa hellige / at de vaare
vden Synd / oc fulde aff gode Giers-
ninger. Saa at wi der paa meddeels-
te oc saalde andre Mennisker vore gos-
de Gierninger / som wi haffde til off-
ers oc behøffuede icke selff / at de skul-
e komme til Himmels for dennem.
Dette er io i Sandhed skeet / oc der
paa ere Bress / Segel oc Exempel for
Hender nock.

D

Saa

Saadanne haffde icke Penitens
ke behoff. Thi huad haffde de at
angre / effterdi de icke samtyckte i no
gle onde Tæncker : Huad kunde de
scrifte / effterdi de foruarede deris
Ord oc Tale : Huorfaare vilde de
fyllistegiore / effterdi de vaare i Giers
ningen wstyldige / saa at de oc kunde
selge andre arme Syndere Retfærdig
hed som de haffde til offuers : Saa
danne Helgen vaare oc de Phariseer
oc Scrifteklage i Christi tid.

Johan:
Baptista
en ret pen
itens
Prediker
te.

Da kommer den gloendis Engel
Johannes / den rette Penitenske Pres
dikere / oc slar begge disse Parti tilhos
be / met it Tordenflag / oc siger : Gior
rer Penitens. Nu tenckte de ene:
Wi haffue io giort Penitens. De
andre tenckte : Wi haffue ingen Pen
itens behoff. Men Johannes si
ger : I skull giore Penitens baade de
ene oc de andre. Fordi eders Peni
tens er falsk / oc de andre ere falske
Helgen / oc behoffuer Synds forlas
delse den ene met den anden / effterdi i
paa

paa baade sider icke endnu vide huad
rette Synder ere. Saa langt er det
fra / at i enten skulde angre eller bøde
for dennem eller oc holde eder aff dens
nem. Ingen aff eder er gode / i ere
fulde aff Vantro / Vforstand / kiens
de icke Gud / oc vide icke hans villie.
Thi her er hand nu for Hender / for
hvis skyld / fylde oc offuerflod wi skulde
le anamme Naade for Naade. De
intet Venniske foruden hand / kand
vere for Gud retsfardigt. Derfaare
ville i gigre Penitens / da gigrer ret
Penitens / eders Penitens vil icke naa
til Naalet. De / i Lycklere som icke
haffue Penitens behoff / Vrmesslaes
te / Huem haffuer giffuet eder Viis
hed / at i skulle vndgaa den tilkom
men Brede etc.

Lige saa predicker oc Paulus / Rom : 3.
Rom : 3. De siger : Ingen er fors
standig / ingen er retsfardig / ingen aec
ter om Gud / ingen gigr gaat / icke en
der icke / alle ere de vduelige oc affals
dige.

D ij

De

Akt: 17.

De i Apostlernis gierningers 17.

Capit: staar saa sereffuet: Nu biuder
Gud oc befaler alle Menniske / alle
uegne / at de skulle giøre Penitens.
Alle Menniske / siger hand / ingen vn-
dertagen som er it Menniske. Dens
ne Penitens / lærer oss at kiende Syn-
den / som er / At der er intet gaat i oss /
huercken i Hud eller i Haar / oc wi
maa plat bliffue ny oc andre Men-
niske.

At pe-
nitens.

Denne Penitens kommer icke
frem vdi Stycketal / oc i Staa dere
vijs / som hin anden / der allene bgs
der for Synden / som skeer met Gier-
ningen. Hun er oc icke wuiff som
hin anden. Thi hun icke disputerer
huad Synd er oc huad icke er Synd /
Men støder alt offuer en hob / oc si-
ger / at det er altsammen Synd / oc is-
del Synd met oss. Huad ville wi
da lenge giøre forskel / oc atskillighed
paa Synder:

Anger.

Derfaare er de icke Angeren her
wuiff / Fordi wi befunde intet gaat
hoff

gierninger
met wi kunde betale Synden / men en
bloet fortuiffing / paa alt det wi ere/
tencke / tale / oc giøre etc.

Disligeste kand oc Scriftemaa
let icke vere falske / wuist / eller komme
frem i Stycke tal. Thi huo som be-
kiender at det er altsammen met han-
nem idel Synd / hand begriffuer alle
Synder / satter ingen tilbage / oc glem-
mer ingen aff dennem.

Saa kand oc Schuldgiorelsen icke Syldes-
kere wuist / thi hun icke er vore wuiste giorelse.
oc i Ende syndelige Gierninger. Men det
afskyldige Guds Lams Pine oc Blod /
som bær Verdsens Synder.

Om denne Penitens predicker Ket pe-
nitens.
Johannes / oc fremdelis Christus i
Euangelio / saa giøre oc wi. Met
tenne Penitens nedstode wi til Jor-
en / Passuen / oc giøre hannem til in-
et / oc alt det som er opbyggt paa vore
ode Gierninger / thi det er altsam-
men byggt paa en ond oc sul løff
Grunduaal som intet verd er / som er

D iii

Low

Low oc gode Gierninger. Dog der
ere ingen gode Gierninger for hende/
men idel onde Gierninger / oc ingen
fuldkommer Louen (som Christus si-
ger Johan: 17.) men ere alle Offuers-
trædere. Der for er Bygningen idel
falst Løgen oc Hyckleri / naar den er
paa det allerhelligste oc skøniste.

Synden
som bliff
uer igen
i Ais det.

Oc denne Penitens varer hof-
de Christne indtil Døden. Thi hun-
strider imod Synden / som endnu er i
gien vdi vort Rigt oc Blod / vor gan-
ske Liffs tid. Som oc S: Paulus
vidner Rom: 7. At hand haffuer en
Kamp oc Fiet met sine Lemmer / etc.
Oc det icke ved sin egen Krafft / men
ved den hellig Aands Gaffue / som sel-
ger met Syndernis forladelse. Den-
ne samme Gaffue / renser oc vdfæ-
daglig dags den igienbleffne Synd
oc arbejder paa at giøre Menniske
retfærdigt / rent oc helligt.

Her aff vide huercken Passuen
Theologi, Jurister / eller noget Men-
niste at sige. Men det er en Læ-
de

dem aff
Evangelia
de Retteri
niste.

Men n
nogle suer
me / som e
allerde erse
rgret erkom
haffue den m
haffuer en ga
eller Syndern
i vdi Troen
te da bliffue
huden Syn
De raabe oc
hvile / troe
færdig. Tro
den. De hie
nogen synde
saet Troen
hand aldrig
oc Troen.
Menniske
for mig / oc
de

dom aff Himmelen obenbaer ved
Euangelium/ oc maa dog lade sig kals
de Katteri / hoss de wgudelige Wens
nisse.

Men nu igien kand det vel ske/ at
nogle suarmerste Aander fremkom
me / som oc vel mueligt er / at nogle
allerede ere for hender (som de oc i Op
røret ere komne mig for Dyen) som
haffue den mening / at alle de som
haffuer en gang faaet den hellig Aand
eller Syndernis forladelse/ oc ere kom
ne vdi Troen / om de der effter syn
de/ da bliffue de alligeuel i Troen/ oc
saadan Synd skader dennem intet.
De raabe oc saa / oc sige : Gier huad
du vilt / troer du / saa kand det intet
skade dig. Troen vdsletter alle Syn
der. De sige end ydermere/ At der som
nogen synder / effter hand haffuer
faaet Troen oc Aanden / da haffuer
hand aldrig ret hafft den hellig Aand
oc Troen. Saadanne affsindige
Wenniske haffuer ieg hafft mange
for mig / oc besværet at den samme

D iiii

D iiii

Dieffuel fider endnu i mange Menn
niffer.

Derfaare er det fornøden at vide
oc lære / at der som de Menniffer som
nu ere komne i Troen oc ere hellig
ge / baade haffue endnu oc fele deris
arffue Synd / oc daglige stride imod
hende / oc giøre Penitens / oc endda
falde (maa ifke) i obenbare Synd/
som David falt i Hoer oc Mord / oc
Guds bespaattelse : At Troen oc
Aanden da haffuer veret borte oc for
loren. Thi den hellig Aand lader in
gelunde Synden faa velde oc offuers
haand / at hun bliffuer fuldkommen/
men strider oc giør Modstand / at hun
icke maa giøre huad hun vil. Men
giør hun huad hun vil / da er den hel
lig Aand oc Troen icke der hof. Thi
det er som Johannes siger: Huem aff
Gud fødder er / hand synder icke / kand
oc icke synde. Oc er dog alligewel
oc faa Sandhed / det som samme Jo
hannes scriffuer : Der som wi si
ge / Wi haffue icke Synd / da liue
wi/

x. Ioh : 3.

x. Ioh : 1.

vi / oc Guds Sandhed er icke vdi
off.

Om Euangelium.

Wille nu igienkomme til
Euangelium / som gissuer
Raad oc Hielp til Synden / i
mange atskillige maader. Thi Gud
er offuermaade rig i sin Raade. Først Det myn
delige
Ord.
ved det myndelige Ord / huor vdi pres
dicis Syndernis forladelse i all Vers
den / huilcket er Euangelij egie Embe
de. For det andet / ved Daaben. For
det tredie / ved det hellige Alterens
Sacramente. For det fierde / ved den
hellige Afflofnings krafft / saa oc
per mutuum colloquium & consol
ationem fratrum, det er / ved Broder
ig Samtale / naar den ene trøster den
anden. Matth: 18: Vbi duo fue
rint congregati, etc. Huor to bleff
ie forsamlede etc.

D v

Om

Om Daaben.

Daaben er intet andet end
Guds ord i Vandet / befalet
ved hans indskickelse. Eller
oc som S: Paulus siger: Lauacrum
in verbo, Vandbaddet i Ordet / som
S: Augustinus siger: Accedat ver-
bum ad elementum, & fit Sacramen-
tum. Naar Ordet kommer til Ele-
mentet / da bliffuer det it Sacramen-
te.

Thomas
Aquinas.

Scotus

Derfaare holde wi icke met The-
mas oc de Muncke som kaldis Prædi-
catores, som vdelade det Ord: Guds
indskickelse: De sige / at Gud haff-
uer lagt vdi Vandet en aandelig
Krafft / som afftoer Synden formes-
delst Vandet. Wi holde oc ey med
Scotus oc Munckene / som lare at
Daaben afftoer Synden / aff Guds
guddommelige Vilies biftand / saa at
denne afftoelse skeer allene ved Guds
vilie / oc plat intet ved Ordet eller
Vandet.

Om Børn at døbe / er dette vor
mening / at Børn skulle døbis. Thi
de hære velsaa til den Forløsning som er
sket ved Christum / oc at Kircken skal
lade dennem den bekomme oc vaders
fars.

Om Alterens Sacramente hold
de vi / at Brød oc Vin i Naderen er
Christi sande Legeme oc Blod / oc at
det Sacramente bliffuer giffuet icke
alleniste de Fromme / oc aff dennem
anammiss ; Men velsaa aff de onde
Christne.

De at mand icke skal giffue en
part allene. Vi haffue oc icke den
høye Kunst behoff / som oss kand lære /
at vnder den ene part er lige saa me
get som vnder begge / som de Sophis
ter oc det Concilium til Constants / off
ville lære. Thi om det end skijnt vaas
re sant / at vnder en part er lige saa
meget som vnder begge ; Saa er dog /
den ene part at giffue / icke den Inds
stickelse oc Ordning / som Christus
haffuer stiftet oc befalet.

De

De besynderlige fordømme oc
forbande wi i Guds naffn / dennem
som icke alene forsige oc formene
Folck begge parter: Men oc saa dens
nem som met deris Velde oc Herlig-
hed aldelis forbiude / fordømme oc
laste denne Lardom / som it Katteri/
Huor met de satte sig imod Christum
oc offuer hannem / som dog er vor
HÆre oc vor Gud.

Om det at tale som mand kalder
transsubstantiatio, acte wi det skarpe
Sophisteri plat intet. Der de sige/
at Brød oc Vin forlade oc miste deris
naturlige Væsen / oc at igienbliffue/
allene Brødsens stikelse oc farffue / oc
icke ret Brød. Fordisaa det rimer
sig / oc kommer offuer ens paa det al-
terbaste met Scrifften / at Brødet er
oc bliffuer tilstede. Thi saa taler S:
Paulus selff der om: Deet Brød som
wi bryde / etc. De / æde sig saa aff
Brødet.

Om

Om Nøgglene oc Aff-
løsningen.

Afløsning oc Kirckens Nøg-
le/ er it Embede oc it Velde/som
Kircken aff Christo er gissuet /
til at binde oc løse Synden. Icke ale-
ne de grossue oc velbekynte Synder /
Men oc saa de smaa oc himmelige /
som Gud allene kiender. Som screeff Psal: 119.
uit staar: Huem kiender oc kand skøn-
paa / huor offte oc meget hand sig for-
seer. De Paulus Rom: 7: klager
paa sig selff / at hand met Riødet tie-
ter Syndsens Low. Thi det er ick
vor maect / men i Guds alene / at
omme huilcket Synd er / huor stor
uner / oc huor mange Synderne de-
re. Som der staar screeffuit: Gack Psal: 114.
fe i rette met din Tienere / thi for
ig er intet leffuendis Menniske ret-
terdigt. Som oc Paulus 1. Cor: 4.
ger: Jeg veed mig vel intet paa at
aa / men der met er ieg dog ick ret-
terdig.

Om

Om Scriftemaal.

Afflöf-
ning.

Efterdi Afflösningen oc No-
glenis krafft / oesaa er en hielp
oc trost imod Synden oc en
ond Samuittighed / stiftet ved Chris-
stum vdi det hellige Euangelium / skal
mand ved Hals oc Liff / ingelunde las-
de Scriftemaal oc Afflöfning affleg-
gis vdi Kircken. Oc det besynderli-
ge for de forstrackede Samuittighe-
ders skyld / saa oc for det vnge oc gross-
ue Folcks skyld. Paa det at det kand
bliffue offuerhørt oc vnderuijt i den
christelige Lærdom.

Synder
at opreg-
ne / skal
vere frigt.

Men Synderne at fortellie / skal
vere huer Mand frit / huad hand for-
tellie vil eller icke vil. Thi saa lenge
som wi ere i dette Risd / kunde wi icke
liuge / naar wi saa sige: Jeg er it arm
Menniske / fult aff Synd / Kom : 7.
Jeg soler en anden Low i mine Lem-
mer etc. Fordi saa priuata absolue-
tio, effterdi hun kommer aff den hellige

temaal. ze Kirckis Nøglis embede / skal mand
hende icke foracte / men acce hende
jøyt / oc holde hende i stor Værdighed /
som oc alle andre den christelige Kir-
ckis Embeder.

De i disse stycker / som høre til det
vduaartis myndelige ord / maa mand
taa der paa / at Gud icke giffuer no-
den sin Aand oc Raade / vden ved oc
met det foregaaendis vduaartis Ord.
Daa det wi off kunde vaacte oc beuas
/ for de mand kalder Enthusiaster, *Enthusia*
Det er / saadanne Aander som sig be- *aster.*
omme / at de haffue Aanden f, r oc
orden Guds Ord / oc siden de omme
odty / oc høre det myndelige Ord eff-
er deris gode Tycke / som Thomas
Mynser gjorde / oc mange endnu gips
e paa denne dag / som ville vere skars
e Dommere imellem Aanden oc
Hogstaaffuen / oc dog icke vide huad de
nten sige eller beslutte. Thi Pass- *p Pass*
edommet er oc saa idel Enthusiast *domin. er.*
us, i det at Passuen sig berømmer /
t all Nat er i hans Hierts Skrin /
oc

oc huad hand met sin Kircke dømmer
oc befaler / det skal vere Guds Aands
Gierning oc Ræt / om det skønt er
den for det myndelige Ord / eller imod
det.

Gen: 3.

Det altsammen er den gamle
Dieffuel oc den gamle Slange / som
giorde oc saa Adam oc Eva til Enthus
iaster, om det vduaartis Guds Ord /
oc førde dennem vdi Gasteri oc deris
egit gode Lykke. Huilket hand dog
oc saa giorde met andre vduaartis oc
liudelige Ord. Ligeruis som oc vore
Enthusiaster, fordømme det liudelige
vduaartis ord / oc tie dog icke self skil
le / men pladre oc scriffue all Verden
fuld. Ligeruis som den hellig Aand
icke kunde komme formedelst Scriff
ten oc Apostlernis myndelige Ord /
men skulde oc maatte komme ved de
ris Scrift oc Ord. Oc huorfaare la
de de icke deris Predicken oc Scrift
bestaa / indtil saa lenge at Aanden
kommer aff sig self i Rennissen / for
oc foruden deris Scrift / som de sig
bergm

bergimme / at hand i dennem er kom
men / foruden Scriffteus prediken.
Der om er icke tid her videre at scriff
ue / Wi haffue ellers oc andensteds
nocksommelige dreffuit paa denne
handel.

For di oc saa de som tro / før end de
dødis / eller i Daaben bliffue troendis /
de haffue oc bekommet det / formedelft
det foregaaendis vduaartis Ord / saa
om de gamle / som ere komne til Skels
alder / de maa tilforn haffue hørt / at
hjem som troer oc bliffuer døbt / den
fødegimmethalder salig / om de end skent bleffue wtro
endis / oc finge den hellig Aand oc
Daaben / icke før end om ti Aar der
effter.

De Cornelius Act: 10. haffde offte Cornelius.
hørt i blant Jøderne / talet om den til
kommendis Messias / huor ved hand
daar retfardig saar Gud / oc hans Al
misse tackelig / formedelft saadan Tro
som Lucas oc kalder hannē retfardig
(oc gudfryctig) oc icke kunde hand for
uden saadant foregaaendis ord oc hø
relse

relse / tro oc vere retfardig. Men S:
Peder maatte obenbare oesaa vnder-
uise hannem / at Messias / som skulde
komme / huilcken hand indtil da haffde
troet paa / vaar nu alt kommen / Paa
det at hans Tro om den tilkommen-
dis Messia / icke lenger skulde holde
hannem fangen / iblant de forstoccke-
de oc vantro Jøder. Men at hand
kunde vide / at hand nu skulde bliffue
salig / formedelst den Messiam som
nu vaar kommen / oc icke met Jøder-
ne fornecte eller forfølge hannem.

Summa / Enthusiasmus sider i
Adam oc hans Børn / fra begyndel-
sen indtil Verdsens ende / aff den
gamle Drage i dennem stiftet oc for-
giffet / De er alle Kætteriers / oesaa
Passuedommens oprindelse / krafft oc
maect. Derfaare skulle wi bliffue hart-
ved denne Artickel / at Gud met oss
Wenniske / icke anderledis vil handle
end met sit vduaartis Ord oc Sacra-
menterne. Men alt det mand sig
berømmer / foruden dette Ord oc
Sacra

Sacramenter / Det er Dieffues
len.

Thi Gud vilde oc først obenbare Exod: 3.
sig for Mose/ ved den brendinde Buss
oc det myndelige Ord. Oc ingen
Prophete / huereken Helias eller He-
liseus/ haffuer faaet den hellig Aand/
foruden de ti Budord. Oc Johan-
nes Døbere/ er icke bleffuen vndfan-
gen/ foruden Gabriellis foregaaendis
Ord. Hand kom oc ey vdi Moders
Liff / foruden Maria røst oc stem-
me.

Oc S: Peder siger/ at Prophe- 2. Pet: 1.
terne haffue spaad oc prophetet/ icke
aff menniskelig Vilie / men aff den
hellig Aand/ Dog haffuer de det giore
som Guds hellige Mennisker. Men
foruden det vduaartis oc liudelige ord
vaare de icke hellige / meget mindre
haffde den hellig Aand tildressuet dem
nem / til at tale / den stund de vaare
endnu whellige. Thi de vaare (siger
hand) hellige/ den tid den hellig Aand
talde igiennem dennem.

E ij

Om

Om Band.

Store
Band,

Lille
Band.

Et store Band (som Paff-
uen det kalder) holde wi for en
idel verdslig Straff / oc er off
Kircketienerne intet anrørendis. Men
det lille / det er / det ratte christelige
Band / at mand icke tilsteder obenbar-
lige stiffsindige Syndere / at komme
til Sacramentet / eller anden Kir-
ckens meenskab / indtil saa lenge at de
ratte oc bedre sig / oc affstaa aff Syn-
den. Oc Predickanterne skulle icke
blande den verdslige Straff / iblant
den Andelige Straff oc Band.

Om vielse oc Kald.

Er som Bisperne vilde ve-
re rette Visper / oc lade sig Kir-
cken oc Euangelium meget
vorde / Da maatte mand giffue den
nem det effter / dog aff Kiærlighed / oc
icke aff nøds Sag / at de skulde ordi-
nere

nd.
nd (som
holden i
Straff /
argendis.
ratte thi
ilfæder
dere / at
ller anden
vil haalenge
et affaa
kanten
lige Straff
aff og D
ere oc confirmere off oc vore Prestes;
Dog saa / at mand skulde lade bestaa /
all den wehrstelige handels oc prectigs
heds narreuærck oc spægeri.

Men effterdi de ere icke ratte Biss
per / eller io icke ville vere / men verds
slige Herrer oc Færster / som huercken
predicke / lare eller døbte / oc ey com
municere / eller nogen Kirckenis giers
ning oc Embede ville giøre / oc der til
met / forfølge oc fordømme dennem
som ere kaldede / oc føre saadant Em
bede : Dog maa Kircken / for deris
skyld / icke vere Tienere foruden.

Derfaare / som de gamle Kirckens
oc Fædrenis Exempel lare off / ville
oc skulle wi selff / ordinere de Personer
som duelige ere til saadant Embede.
Det kunde de off icke formene eller for
biude / icke end effter deris egen Ræt
oc Low. Fordi deris Louer formaa /
at oc saa de som aff Rattere ere ordines
rede / skulle holdis for at vere ordinere
de. Som oc S: Hieronimus siger
om den Kircke i Alexandria / at hun i

E iij begynn

begyndelsen haffuer veret regeret aff
Bisper / formedelst Prester oc Pre-
dicke.

Om Prester deris Giff- termaal.

Al de Ecclesiab haffuer forbo-
det / oc besueret Guds hellige
Prestestat met euig Kyshed / der
haffue de huereken hafft Nat eller
Skel til / Men haffue handlet som
antechristiske / tiranske oc fortuiffede
Skalcke. De der met haffue de giff-
uet Marsage til allehaande / wtallige /
forsardelige oc gruelige Wkyskheds
Synder / oc sidde endnu selff vdi den-
nem.

Jo saa liden mact / som enten off
eller dennem er giffuen / at gigre aff
en Hand en Hun / eller aff en Hun
en Hand / eller begge til intet at gigre
re : Saa liden mact haffue de oesaa
hafft / saadanne Guds Creatur at at-
stille /

er verre regner
st Prester oc
r deris
maal.
ab haffuer
churer Guds
met enig Lyfshel
nden haffi. Det
en haffu handle
e / tirant oc for
de der met haffu
til allehaande / mit
oc gruellige W
ide endru self
en maet / som en
giffuen / at g
um / eller af en
begge til inter
maet haffue de
Guds Eratin

stille / eller forbiude at de icke skulde
bo hof hin anden / ærlige oc vdi Ecce
skab. Derfaare ville wi icke sam
me deris skendige Cælibat / oc en
side hannem / men haffue Ecce
off frist fore / saa som Gud det ordines
ret oc indstiftet haffuer. Wi ville oc
en sonder side eller forhindre hans
Bierning. Thi S : Pouel siger / at
det er en Dieffuels Lardom.

Om Kircken.

Wi bestaa dennem icke / eller
giffue dennem det effter / at de
ere Kircken / som de det oc icke
re. Wi ville oc icke høre eller lyde /
huad de vnder Kirckens Raffen biude /
eller forbiude. Fordi (Gud ske loff)
t Barn paa siuende Aar veed huad
Kircken er / oc at det er de hellige som Kirckens
ro / oc de Aar som høre deris Hiur
is Kist. Thi saa lese Børn : Jeg
roer en hellig / christelig Kirke.
E iiii Den

Denne Hellighed faar icke vdi Mæ-
lesfærde/ ragede Kroner/ lange Riorts
le/ eller andre deris Ceremonier/ som
ere wd en all Skrifte aff dennem
optenekt: Men i Guds Ord oc i en ret
Tro.

Huorledis mand bliffuer
retfærdig faar Gud/ Oc om
gode Gierninger.

Hvad ieg her om hid indtil oc
stadelige haaffuer lært / vdaff det
veed ieg stat intet at forandre
eller omuende / som er / At wi formes
delst Troen (som S: Peder siger)
haaffuer faaet oc anammet it andet
nyt oc reent Hierte/ oc Gud for Chris-
ti skyld/ som er vor Reglere/ vil holde
os off gantste retfærdige oc hellige / oc
end oc saa holder oss alligeuel at Syn-
den / er icke endnu stat oc aldelis død
vdi vore Legeme / saa vil Gud dog al-

ligeuel icke tilregne off hinde/ eller vis
de noget aff hinde at sige.

De paa saadan en Tro / fornys
else oc Syndernis forladelse/ følger da
gode Gierninger. De alt det som
paa dennem / eller ocsaa / huad Bryst
oc Bract der findis / det skal icke regnis
for Synd eller for Bract at vere / for
den samme Christi vor Herris skyld.
Men Mennisket / baade paa sin Pers
sons oc paa sine gode Gierningers
vegne / skal kaldis oc vere gantiske rets
færdigt oc helligt / vdaß Guds bare
Naade oc Barmhiertighed / huilcken
der er vdgiffuet oc vdbret offuer oss v
di Christo Ihesu vor HErre.

Derfaare kunde wi icke berøm
me oss / at wi fortiene meget met vore
gode Gierninger / Om de ansees for
uden Naade oc Barmhiertighed.
Men som sereffuet staar : Huo som
vil rose oc berømme sig / hand rose sig
vdi vor Herre / det er / at hand hæf
uer en naadig Gud / Saa er alting
gaat. Wi sige ocsaa fremdelis / At

E v huor

huorsomheldst gode Gierninger icke
følge/ der er Troen falsk oc icke rat.

Om Klaaster Løffte.

Lsterdi at Klaaster Løffte
stride strax tuert imod den første
ste Hoffuets artikkel / skulle de
vere slat afflagde. Thi det er den
nem der Christus taler om Matth:
24 : Ego sum Christus, etc. Thi
huem der løffuer sig i Klaaster at løff
ue / hand troer at hand fører it bedre
Løffnet / end den menige christne
Mand / oc vil met sine Gierninger
hielpet til Himmels/ icke sig alene self/
men oc saa andre Wenniske. De be
rømme sig / effter deris Thoma
Skrift/ at Klaasterløffte maa lignis
ved Daaben. Det er io idel Guds
bespaattelse.

Om

Om menniskelig Skick /
Bud eller Ordning.

Det Papisterne sige / at
menniskelig Skick oc Sat /
tiener til Syndernis forladelse
/ eller fortiener Salighed / det er w
schristeligt oc fordømt. Som Chri
stus siger : De tiene mig forgæffuis /
den sted at de lære saadan Lær
dom / som intet andet er end mennis
ke Bud. Item / til Titum 1 : Auers
santum Veritatem. Item / det de si
ge / at saadanne sat oc skick at bryde /
der Synd : Det er icke heller ret.

Disse ere de Artickler som ieg endelis
ge maa staa paa. Jeg vil oc
staa der paa / om Gud vil indtil min
Dødd. Jeg veed oc intet her vdi ens
ten at omuende / eller at effeerlade.
Vil nogen giffue noget effter / det
maa hand gigre paa sin Samuittig
hed.

Men

Kircker
at vie.

Klocker
at døbte.

Men til en Besslutning / staar ende
nu tilbage Passuens Raaglesack / om
gackelige bønnattige ting / som ere:
om Kircker at vie / Klocker oc Alters
steene at døbte / oc Faddere at bede / som
der til skulle giffue. Huilcket er at be-
spaatte oc forhaane den hellige Daab /
oc derfaare skal mand icke lide saas-
dant.

Dernæst / om Eius / Valmer / tro-
syret Brød / Hassre oc Vrter at vie /
etc. Huilcket dog ingen Vielse / en-
ten kand vere eller kaldis / men er idelt
Spaat oc Bedregeri. Met andet
Raagleri mere / huilcket wi befale
deris Gud oc dennem selff at tilbede /
til saa lenge de bliffue fede der
aff / Vi ville intet hassue
der met at
skaffe.

Tro

Ordens Be-

kiendelse / Doctoris

Martini Lutheri.

Lipsia die 4da Sept. 1535
Sterdt ieg seer / at

Bildfarelse / Parti el

ler Sæcter / bliffue io

nger oc flere / oc Satan ick aff

ader at rase oc storme / De paa

et at ingen her effter / den stund

eg endnu er i Liffue eller effter

min Død / skal haffue sig mee

ning at behielp / eller falskelige so

e min Scrift / at bestyre de deris

Bildfarelser der met / som Sa

ramentens oc Daabsens Guers

ner begynde at giøre : Da vil

g met denne min Scrift / be

fiend

kiende min Tro for Gud oc all
Verden/ stycke for stycke/ vdi hui-
den ieg acter at bliffue indtil Dø-
den / oc der vdi (der mig Gud til
hielp) at gaa aff denne Verden/
oc at komme for vor HERN
XPS Ihesu Christi Doms
stoel.

De der som nogen paa min
Død saa vilde sige : Der som
Luther vaare denne tid leffuend-
dis / da skulde hand vel anderle-
dis lære oc holde om denne oc den
Artickel / thi hand den ick nock
sommelige hassuer betenect / etc.
Der imod siger ieg / nu som da /
oc da som nu / at ieg disse Artick-
le / aff Guds Naade / paa det al-
lerfliteligste hassuer betenect / oc
tit oc offte draget demnem igien

nem

for Gud i nem Scrifften frem og tilbage.
Oc at ieg den nem saa visselige og
skadelige beskytte og forsuare vil /
som ieg tilforn haffuer forsuaret
Altarens Sacramente.

Jeg er icke nu drucken eller tv-
betenkt / Jeg veed huad ieg taler /
Jeg føler ogsaa vel huad det vil
aaftne mig i vor HERRS
Jhesu Christi Tilkommelse paa
den yderste Dommedag. Der-
aaftne skal ingen gjøre Skimpe
eller løse Tidender her vdaft / Det
er mit fulde alffuere. Thi ieg / aff
Guds Naade / kiender Satan.
Hand kand meget foruende og
foruilde i Guds Ord og Scrifte /
Huad skulde hand icke gjøre i
mine eller en andens
Ord?

Forst

I.

A Drst troer ieg aff Hiertet /
 den guddommelige Maestatis
 høye Artickel / At de atskillige
 Personer / Faderen / Sønner / oc den
 hellig Aand / er en ræt / eniste naturlig
 oc sand Gud / Himmels oc Jordens
 Skabere / vdi alle maade imod de A-
 rianer / Macedonier oc Sabelliner /
 oc andre saadanne Kettere oc Kattes-
 rier / Gen : 1. Ligeruis som det oc her
 til dags / alsammen haffuer veret
 huldet / baade i den Romiske Kircke / oc
 i den gantste Verden / hoss de chris-
 lige Kircker.

II.

Den mid-
 delste
 person i
 Gud.

A Dr det Andet / troer oc ved
 ieg / at Scrifften oss lærer / At
 den middelste Person i Gud /
 som er Sønner / alene er bleffuen i
 sant Menniske / vndfangen aff den
 hellig Aand vden Wands tilgiel-
 ning / oc sedt aff den rene oc hellig
 Jomfru Maria / som aff en ræt na-
 turlig

I.
er ieg aff Him
ommelige W
ickel / At de
ren / Sann
en rat / eniste
turslig Moder. Som S : Lucas det
katsammen klarlige bescriffuer oc Pro
pheterne forkyndet haffue. Saa at
icke Faderen eller den hellig And / er
bleffuen Menniske / som nogle Rattes
en rat / eniste
himmels oc
lle maade im
denier oc Sab
anne Rattere oc
Ligens som de
aldammen haffu
ade i den Jomke
ste Verden / hells

De at Gud Søn / icke alene haff
er anammet Legemet foruden Siæl
om nogle Rattere oc saa lært haffue /
nen oc saa Siælen / det er / en gantste
uldkommen Menniskelig natur / oc er
leffuen fødte en ret Sad eller Barn /
om Abraham oc David haffuer ves
et loffuet / oc Maria naturlige Søn /
di alle maade oc sticelse it ret Mens
iske / som baade ieg selff er oc alle ans
re / Det foruden / at hand er foruden
Synd / oc kommen aff Jomfruen as
ne / formedelt den hellig And.

II.
der Andet / tro
at Scriffen oss
middelske Person
nen / alene er bl
ke / vndfangen
vden Mand
aff den rene oc
ria / som aff en
De at dette Menniske er sand Gud /
om den der bleffuen er en euig wats
illig Person / aff Gud oc Menniske.
Saaledis at Maria den hellige Jom
ru / er bleffuen en ret sand Moder /
E aleniste det Menniskis / Christi /
S som

Nestoria-
ner.

Guds
Søn
haffuer
lide for
oss.

som de Nestorianer lære/ Men Guds
Søns Moder. Som Lucas siger:
Det hellige som i dig skal fødtes / skal
kaldes Guds Søn. Den er min oc
allis HERRE Ihesus Christus/ Guds
oc Mariæ eniste / rette naturlige
Søn/ sand Gud oc Menneske.

Desaa troer ieg at denne Guds
oc Mariæ Søn/ vor HERRE Ihesus
Christus / haffuer ladet sig pine
for oss arme Syndere / oc er bleffuen
kaarsfestet/ død/ oc begraffuen / paa
det hand vilde forløse oss aff Synden/
Døden / oc Guds euige Brede / ved
sit wstyldige Blod. Oc at hand paa
tredie Dag er opstaaen aff Døden: oc
opfaren til Himmelen / oc sidder hos
Guds den allmechtige Faders høyre
Haand/ en Herre offuer alle Herren/
en Konning offuer alle Konger / oc
offuer alle Creatur/ i Himmelen/ paa
Jorden / oc vnder Jorden / offuer
Død oc Liff / offuer Synd oc Keisars-
dighed.

Thi

Thi
Erffuen
enkomme
arde aff ha
affue oc
Stald ee
niste/ form
oc arrighe
hannen/ sp
Syn/ oc m
euige Død/
jus kommet
dan Stald
wstyldig
sin Pine
wader for o
sem en trofa
te / HERR
Bispe.
HERR me
mer som
danne som
der strider
vor Frelser
Naade.

Ihi ieg bekiender / oc veed aff Alle
Scrijften at beuise / at alle Menniske
ere komne aff it Menniske / Adam / oc
at de aff hannem formedelst Synden
arffue oc føre met sig det Gald /
Skyld oc Synd / som samme Men-
niste / formedelst Dieffuelens ondskaff
oc arrighed begiit. Oc ere saa alle met
hannem / fødte i Synd / leffue oc dø i
Synd / oc maatte vere skyldige til den
euige Død / haaffde icke Ihesus Chri-
stus kommet oss til hielp / oc taget saa-
dan Skyld oc Synd paa sig / som ic
wskyldigt Lam / oc betalet for oss met
sin Pine / Som hand endnu daglige
trader for oss / oc staar i staden for oss /
som en trofast oc barmhiertig Megle-
re / Frelser / oc vor Sielis eniste
Biscop.

HE R met forskiuder ieg oc fordom Fri vilie.
mer som idel Bildfarelse / alle Lær-
domme som prise vor fri vilie / som den
der strider strax tuert imod saadan
vor Frelseris Ihesu Christi Hielp oc
Naade. Fordisaa / effterdi at Chri-

S ij sto

Ny oc
gamle
Pelagian
er.

Arffue
synd.

sto foruden/ vaar Døden oc Synden
vore Herrer / Oc Dieffuelen voris
Gud oc Første : Da kand icke vere v
di oss nogen Krafft eller Mact / intet
Bid eller Forstand/ huor met wi skul
de kunde sticke oss til Dietfardighed /
oc Leffuet/ eller der effter tracte. Men
maa vere forblindede oc fangne /
Dieffuelens oc Syndsens egne/ til at
gipre oc tencke huad hannem behager/
oc Gud oc hans Bud er imod.

Sammelunde fordømmer ieg oc
saa / de gamle oc ny Pelagianer/
som icke ville lade Arffuesynden vere
Synd/ men at hun skal vere it Brack
oc it Feil. Men effterdi Døden gaar
offuer alle Menniske / da maa Arff
uesynden icke allene vere it Brack /
men er alt for stor Synd. Som S:
Paulus siger : Syndsens sold er Dø
den. Oc atter siger hand : Synden
er Dødsens Braad. Saa siger oc
David/ Psal : 51 : See ieg er afflet
aff syndig Sød / oc min Moder
haffuer vndfanget mig vdi Synd.
Hand

Hand siger
met Synd
gr : Jeg
Sød/ oc m
get mig i
ders Liff
Saa mig
Lett.
D'Ernst
dømmer
meri oc D
Kegle/ Slaa
off Menn
er / foruden
den/ som n
haffuer vere
et store Helg
(som oc Gud
der met haff
dog emfær
Christum /
te. Thi
danne Dø
der oc leffue
mand forme

Hand siger icke min Moder haffuer
met Synd vndfanget mig / Men si-
ger : Jeg / ieg / ieg er afflet aff syndig
Sed / oc min Moder haffuer vndfan-
get mig i Synd / Det er / ieg er i Mos-
ders Liff vaart aff syndig Sed /
Saa meget formaar den Hebraiske
Text.

Der næst forskiuder ieg oesaa oc for-
dømmer / som idelt Dieffuels suer-
meri oc Bildfarelse / Alle Orden /
Regle / Klaaster / Stifte / oc alt huis
aff Mennisten paa fundet oc indsat
er / foruden Scrifften oc hende for-
uden / som met Løffter oc Forpligtelser
haffuer veret befattet / endog at man-
ge store Helgen der vdi haffue leffuet /
(som oc Guds vidualde / i denne tid /
der met haffue veret forfærde) oc ere
dog omsier / ved Troen til Ihesum
Christum / der fra forløste oc vnduig-
te. Thi anseendis / at mand saas
danne Orden / Stifte oc Secter hol-
der oc leffuer der vdi / i den mening at
mand formedest saadanne Veye / oc
ved

ved saadan Gierning vil bliffue salig/
oc vndfly Synd oc Død : Da er det
obenbarlige oc gruelige at bespaatte
oc fornechte / den eniste Hielp oc Naas-
de voris eniste Frelseris oc Megleris
Aktor. 4. Ihesu Christi. Thi off er intet and-
det Naaffn giffuet / ved huilck et wi skul-
le bliffue salige / vden dette som heder
Ihesus Christus. Er oc wmueligt /
at der skulde vere flere Frelserer / De-
ye oc Raader / ved huilcke wi kunde
bliffue salige / vden ved den ene Ket-
fardighed / som er vor Frelserer Ihesus
Christus / oc den hand off skenckte haff-
uer oc fremsæt faar Gud / som voris
eniste Naadestoel / Rom : 3.

Det kunde vel vere gaat / at mand
hulde Klaaster oc Stifte vid lige / i
den mening at mand der vdi kunde
holde ynge Folt til Lardom / i Guds
Ord oc Scrifften / oc til christelig
Tuct / Paa det mand kunde der tilbes-
rede oc affrætte sine oc lærde Mend / til
Bisper / Sogneprester oc andre Kir-
ketienere / saa oc dueeligt Folt til det
verde

verdslige Regimente/ oc duelige larde
Quinders Personer / som siden kun-
de christelige holde Huss / oc affle
Børn. Men en Bey til Salighed
der at søge / det er en Dieffuels Tro
oc Lardom. 1. Timoth: 4.

ME N de rette Orden oc hellige
Suffte aff Gud indsatte/ etc disse
trende : Prestedommet / Ecteskabs
stat / Oc den verdslige Offrigthed.
Alle de som sig lade finde vdi Sogne-
resten Embede eller Ordrens tieniste /
de ere i en hellig/ rat/ god/ oc Gud be-
hagelig Orden oc Stat. Oc det ere
de som predicke / vddele Sacramen-
terne / ere den almindelige Almissis
forstandere / Der til oc Kloekere/
Tienere oc Bud / som saadanne Pers-
oner tiene / etc. Saadan Tieniste
er idel hellige gode Gierninger saar
Gud.

Lige saa oc huem Fader oc Mo-
der er / oc vel regerer sit Huss/ oc op-
der Børn til Gudstieniste / det er is-
S iij del

Hellige
Orden
stiftede
aff Gud.

Kirckes
tjenere.

Fader oc
Moder.

del Helligdom/ hellig Gierning/ oc
hellig Orden.

Børn oc
Tiende.

Disligeste oc saa/ huor som Børn
oc Tiende ere Forældre oc Offrig-
hed lydige/ er det oc idel Hellighed/ oc
huelm der vdi bliffuer befunden / den
er en leffuendis Helgen paa Jor-
den.

Offrig-
hed.

I lige maade oc saa en Forste els-
ker Herre/ Dommere/ Embismand/
Cankeler/ Scriffuere/ Suenne oc saa
oc Tienerinder som saadant Jold tie-
ne / Der til oc alle de / som vnderdan-
nige lydige ere/ det er allesammen idel
Helligdom/ oc for Gud it helligt Leff-
net. Oc det for den skyld/ at saadan-
ne tre Orden ere fattede vdi Guds
ord / men huad i Guds ord er begre-
bit / det maa vere helligt Tingest.
Thi Guds ord er helligt oc glør hel-
ligt / alt det som haff det oc vdi det
er.

Christeli-
ge Kiær-
lighed.

Foruden disse trende Orden / er nu
den almindelige christelige Kiær-
ligheds Orden / i huilken mand icke

allig Gierning
alene tiene de forbenestte trende Or
den / Men i almindelighed huor som
ng det stige er met allehaande Belgiers
ninger / som er / at spise de hungrige / at
lasse de tørstige / at forlade vere Siens
der / at bede gaat for alle Rennisker
paa Jorden / oc at lide allehaande ont
Bidden.

See / disse alle maa mand kalde
gode oc hellige Gierninger. Oc en
dog ingen aff disse Orden er nogen
Bey til Salighed / Men den eniste
Bey bliffuer bestaendis offuer alle
disse / som er Troen til Ihesum Chri
stum. Thi der er saare stort forskel
paa / at vere hellig oc at vere salig.
Salige bliffue wi alene ved Chri
stum. Men hellige bliffue wi ved
denne samme Tro til Christum / saa
oc ved saadanne Orden som aff Gud
ere stiftede. Saa kunde oc de Wgus
delige haffue mange haande hellige
ting / oc ere dog der for icke salige ved
dennem. Thi Gud vil haffue saas
danne Gierninger aff oss til sin Loff
I v oc

Zellig oc
Salig.

oe Aere / oe alle de som ere salige i Christi
Tro / de giøre saadanne Giernin-
ger oe holde disse Orden.

Encke oe
Jomfru
stat,

Men alt det som om Ecteskabs
Stat sagt er / skal mand oesaa fors-
staa / om Enckestat oe Jomfru Stat.
Jordisaa de høre dog oesaa til Huset
oe Husholdningen. Der som nu disse
Orden / oe Guds egne Stifftelser / icke
giøre Mennicken salige / huad skulde
da de Dieffuels Stifft oe Klaaster
giøre? Som ere opkomne stat fors-
uden Guds ord / oe tilbedring stride oe
rase de imod den eniste Vey / som er /
Troens Vey.

III.

hellig
Aand.

IN det Tredie / troer ieg
paa den hellig Aand / som med
Faderen oe Sønnen er en sand
Gud / oe euiglige kommer aff Faderen
oe Sønnen / oe er dog vdi samme ene
guddommelige Natur / en atskild
Person. Ved hannem / som en leff-
uendis / euig / guddommelig Gaffue

de Skend / bliffue alle troendis
Christne smyckede met Troen oc an-
dre Aandelige Gaffuer / opuacte aff
Døde / befriede fra Synden / glade
giorde / oc trostede / fri oc trygge i de-
ris Samuittighed. Thi det er vor
Frimodighed oc Traakhed / at wi
besinde denne Aands Vidnesbyrd i
vore Hierter / at Gud vil vere vor
Fader / forlade oss Synden / oc gaff-
te skendte oss det euige Liff / oc det alt-
ammen formedelt Christi Fortienis-
te / som oss met sin Pine denne Aand
fortient oc forhuarsfuet gaffuer / oc
vi selff met vore Gjerninger / icke for-
iene kunde. Men bliffuer skendte oc
giffuen alle dennem som Christi ord
hore oc anamme.
III.
De tre Personer /
den hellig Aand /
den Gode / som sig oss aldelis giffuet
gaffuer / met alt det hand er oc gaff-
ter. Faderen giffuer sig oss met Faderen,
Himmel oc Jord oc alle Creatur / at
de skulle tiene oss / oc vere oss til Nytte
oc Gavn. Men denne Gaffue bleff
ved

ved Adams fald / formørket / oc giore
Sønner. gaffnops. Derfaare haffuer Søn-
nen siden oc saa giffuet sig selff off / saa
oc alle sine Gierninger / lidelse / sin
Bijshed oc Retfærdighed / oc sønnet
met Faderen paa vore veyne / paa det
vi igien kunde bliffue leffuendis oc
retfærdige / oc at vi igien kunde kiende
Faderen / oc haffue hannem / met sine
Gaffuer.

Helleg
Aand.

Men effterdi denne Gaffue bleff
ingen Mand til nytte / om hun bleff
ue saa hiemmelige skult oc forbor-
gen / kunde oc da icke komme til oss :
Da kommer den hellig Aand oc giff-
uer sig off gantste oc met alle / hand-
larer oss disse Christi Belgierninger
at kiende / som off ere beuiste / hielper
oss at anamme oc beholde dennem /
nyttelige dennem at bruge oc vd at de-
le / oc dennem at formere oc forfrem-
me. Oc det gior hand induaartis oc
vduaartis. Induaartis ved Troen
oc andre aandelige Gaffuer. Vd-
uaartis ved Euangelium / ved Daar-
ben

formet / en oc ved Alterens Sacramente /
saare hafter / Bed huilke / som met trende Middel
siffet sig selfe / Raader hand kommer til off / oc
erninger / vdi off Christi Vine / oc gior off
ferdighed / en nyttig til Salighed.

Erfaare staar ieg der paa / oc veed Daaben.
det / at lige som der icke er vden it
uangelium oc en Christus : Saa
oc icke flere end en Daab. Oc at
Daaben vdi sig selfe er en Guds Ord-
ng / som hans Euangelium oc saa
Oc / at / Eigeris som Euange-
im icke er falskt oc wrat / for den
id at somme det falskelige lare oc
uge / eller oc icke tro det : Saa er
e heller Daaben falskt eller wrat /
end saa vaare / at nogle den a-
mmede / eller vdgaffue vden Tro-
eller i anden maade den vilde mis-
ige. Huorfaare ieg / aldelis for-
ider oc fordømmer de Giendgberis
Donatisters Lardom / saa oc andre
is / ihuem de ere som igiendgbe
ic.
Eige

Vedder
debere
Donat
tister.

Alterens
Sacra-
mente,

Ige saa taler ieg desaa oc bekien-
der / om Alterens Sacramente / at
der vdi sandelige / Christi Legeme oc
Blod bliffuer myndelige at oc druckes
vdi Brød oc Vin / om det end saa vaar-
re / at Presterne som det vddele / eller
de som det anamme / icke trode / eller
anden maade det misbrugede. For-
di det staar icke paa Menniskens Tro
eller Bantro / men paa Guds Ord oc
Ordnung / Vden saa vaare / at det il-
forn vilde forandre / oc anderledis vdi-
tye oc vdegge Guds Ord oc Ord-
ning / som Sacramenteris Giender
gigre paa denne Dag. Huilke for-
uist intet hassue vden Brød oc Vin.
Fordi de oc icke hassue Guds Ord oc
den Ordnung som hand hassuer ind-
sticket. Men hassue omstift oc for-
uent den / effter deris egit Sind oc g-
de tycke.

En hellig
christelig
Kircke,

Der næst troer ieg / at paa Jordens
er en hellig christelig Kircke /
er / en alle Christnis menighed / tall
eller forsamling i all Verden / som
Christi

Christi Brud oc hans aandelige Lege-
rens Sacrament / huis eniste Hoffuet hand oc saa
Christi Leger. Visperne eller Sognepresterne/
andelige atterre icke Hoffuet eller Herrer / eller
den om det end Brudgommer offuer hende/men Ties
me som dei vdi aere oc Benner / oc (som det Ord /
omme / icke troe Biscop / formaar) Tilsynsmend /
det misbruge forstandere oc Forsiunere.

De denne Christenhed er icke ale
iste vnder den Romiske Passue eller
Kircke. Men vdi all Verden / saa
om Propheterne der om hassue for-
yndet / at Christi Euangelium / skul-
e komme offuer all Verden / Psal :
Psal : 19. Saa at Christenheden
r legemlige atspredt vnder Passuen/
Lycken / Persen / Tatter / oc alleuey-
e : Men aandelige forsamlet vdi ic
Euangelio oc en Tro / vnder it Hoff-
et / som er Christus.

Thi Passuedømmet er visselige
et rette Antechristiske Regimente /
der det rette Christi Modstanderis
Tiranni / som i Guds Tempel sidder
regerer / med Kenniske Bud / som
Christi

Christens
heden er
atspredt i
all Ver-
den.

Passues
dømmet.

Christus forkynnder / Matth : 24. oc
Paulus / 2. Thessal : 2. Oc endog
Spreken / distligeste alle Kettere ihuor
de findis / oc saa høre til denne Vaders
syngelighed / om huilcken spaad er /
at skulle komme oc staa vdi den hellige
sted : Saa ere de dog icke at ligne ved
Paffuedommet.

Synds
forladelse.

Vdi denne Christenhed / ihuor hun
oc er / der er Synders forladelse /
der er it Naadens oc rette Afflads
Kongerige. Thi samme sted er Eu-
angelium / Daaben oc Alterens Sa-
cramente. Huor vdi Synds forla-
delse tilbiudis / hentis oc anammis.
Er oc sammesteds / Christus / Gud oc
hans Aand.

Oc vdenfor denne Christenhed /
er ingen Salighed eller Synds forla-
delse / men euig Død oc Fordømmel-
se. Oc ihuad der end kand vere stor
Hellighed til siune / oc mange gode
Gierninger : Saa er det dog forloret
Arbeyde. Men denne Synds forla-
delse / er icke (som vdi Daaben) en
gang

der Matth. 23.
 besat. 2.
 alle Sattim
 hre til denne
 om huilken
 e saaa vdi den
 de dog icke at
 et.
 Christenhed /
 r i Synders for
 ladens oc rätte
 Th. 1. 1. 1. 1. 1.
 / Daden oc Mæ
 . Huar vdi E
 . hemis oc
 mæstet / Christi
 nd.
 denfer denne E
 talighed eller E
 ewig Død oc Jem
 uader end færd
 il sume / oc man
 : Saa er det dog
 Men denne E
 (som vdi Dade

gang allene at vente / som de Nouater ^{Nouater.}
lare : Men saa tit oc offte mand den
behøffuer / saa lenge mand leffuer.

MEn det Affald / som den passue ^{passuens}
lige Kircke haffuer oc vdgiffuer / ^{Afflad.}
er it bedrageri oc Guds bespaattelse.
Icke for den skyld alene / at de haffue
optenct oc paafundet en anden
Synds forladelse / end den alminde
lige / som i all Christenheden giffuis
bed Euangelium oc Sacramenterne /
huor med denne rätte Synds forla
delse skendis oc til intet giøris : Men
desaa fordi / at de sette oc grunde fyl
distegigrellen for Synden / paa Mens
nisse Gierninger oc Helgens forties
nisse / wanset / at Christus allene /
and giøre / oc haffuer giørt fyldiste
or off.

For de Døde / effterdi Scrifften in ^{for de}
tet der om formelder / holder ieg saa ^{Døde at}
fore / at det er icke Synd / aff fri Gu ^{bede.}
delighed saaledis at bede : Gode Gnd /
der som det saa haffuer sig med Sia
len /

len/ at hende staar til at hielpe/ da ver
hende naadig. Eller i anden saadan
Maade. De naar det en gang eller
tyffer er skeet / saa lad det vere noet.
Thi de Vigilier/ Sialemesser oc aar-
lig Begengelse/ ere til ingen Ting
nyttige/ oc ere Dieffuelens Mar-
ckindshandel.

Skersild. **W**haffue oc intet i Scrifteen om
Skersild / De Dieffuelen haffuer
visselige kommet det paa fode. Der
faare acter ieg / at oss icke er fornøden
at tro / at noget Skersild er til/ En-
dog at alting er mueligt for Gud / oc
hand vel kand lade Sielene pinis/ si-
den de ere atskilde fra Legemet. Men
hand haffuer icke ladet det sige eller
scriffue/ fordi vil hand icke at mand det
skal tro. Jeg veed vel it andet Skers-
ild / men der om er icke at predike i
Menigheden. Det er oc saadant it
Skersild / at mand icke kand handle
der imod / met Messer oc Vigilier at
stifte.

Hels

ar til at hielde
Eller i anden
naar det en gan
haa lad det v
er / Sielens
ere til ingen
re Dieffuelens

H Elgens paakaldelse / haffue andre Zelgen at
paakalde.
Anfectie for end ieg. Det beha
er mig oesaa / oc ieg troer at allene
Hristus / som er voris Meglere / at
paakalde. Det siger Scrifften off
det er vist. Om Helgen at paa
alde er intet i Scrifften. Thi maa
et vere wuist / oc er icke at tro.

oc intet i Scrif
d / Oc Dieffuelen
mum dei paa fode.
ning / at vider er
nagen Stund er
ting er mudig ier
and lade Sielen
re affliede fra Legem
fuer icke ladet det
vdi vilhard icke at
eg verd vel i and
er om er icke at
en. Der er oc
at mand icke lath
mit Messer oc

Met Olie at bestryge / der som det Met Olie
at bestry
ge.
skede som Euangelium vduiser /
Matth : 5. oc Jacobi 15. kunde ieg
et vel lide / Men at gipre it Sacra
mente der aff / det haffuer intet paa
ig. Thi ligeruis som mand i Mes
ers oc Vigiliers sted / vel maatte gis
en Predicken / om Døden oc det eui
ge Liff / oc i saa maade haff en Be
traffuelse gipre Døn / oc betencke vort
Endeligt / som det oc siunis at de
Samle haffue giort : Saa vaare det
hel oesaa smuct oc gaat / at mand gins
ke til den Siuge / oc gjorde Døn oc
Formaning. Wilde mand da met
Olie bestryge hannem / det maatte
vere frijt i Guds Ræffn.

G 4

Om

Scriffte
maal.

D M Scrifftemaalet / holder ieg oc
veed det / at det bgr at vere
tuingt / met ingen Low bebundet til
nogen Tid/Person/Vijs eller Maas
de. Men effterdi at Affløsnigen
intet andet er/ end Guds eget Ord/ oc
icke anderledis skal tagis oc anammis/
end ligeruis som Gud den self frem
sagde : Derfaare oc effterdi hun vdi
Scrifftemaalet bliffuer tilsagt oc a
nammet / holder ieg Scrifftemaalet
(for saadan Affløsnings skyld) for
en salig / trøstelig oc nyttelig Ting /
vdi huilcken en bedrøffuet oc elendig
Samuittighed kand søge oc finde
Vnderuifning/ Trøst oc Hielp. De
at huem den foracter / hand foracter
Guds Ord / oc er icke Sacramentet
vard. Dog siger ieg saa der hos / at
Syndernis opregnelse icke er fornø
den / men er nock at ic Menniske tils
kende giffuer / huad paa den tid
hans Samuittighed trycker oc be
kymrer.

Synders
opreg
nelse.

Lige

Ige saa giøris oc icke behoff / at Preste
mand vilde giøre noget Sacramen-
te aff Ecteskab / oc Preste Embede.
De ere ellers hellige Orden nock i den-
nem selff. Saa er io oc saa Penitens
intet andet end Daabsens Krafft oc
Effuelse. Saa at der bliffuer hos
Euangelium de tuende Sacramen-
ter alene / Daaben / oc HENkens
Nadere / vdi huilcke den hellig And
gelige tilbiuder oss / giffuer oc effuer
oss Syndernis forladelse.

HEN frem for all anden Vader: Messen.
synggelighed oc gruelig Guds Be-
sattelse / acter oc holder ieg Messen
en aller største at vere / som vdraabis
selgis for it Offer oc en god Giers-
ing / oc paa huilcken alle Kloster oc
Stifte paa denne tid ere grundede /
en om Gud vil / skulle de snart fals-
ke omkuld oc ligge. Thi endog ieg
affuer veret en stor snar oc skendig
Syndere / oc haffuer min Vngdom
ordømmelige spilt oc fortaret : Saa
G iij ere

ere dog disse mine allerførste Syn-
der / at ieg saadan en hellig Mund
haffuer veret / oc met saa mange Mes-
ser / mere end i femten Aar / min tier-
re HErre haffuer saa gruelige fortør-
net / marteret oc plaffuet. Men Loff
oc Tack vere hans vsigelige Naade
Guighed / at hand haffuer ført mig aff
saadan Baderstyggelighed / oc mig
endnu daglige / (dog ieg er saare w-
tacknemmelig) beuarer oc styrcker vdi
den rette Tro.

Derfaare haffuer ieg raadt / oc
raader endnu / at forlade Stifft oc
Klaaster met deris Løffter / oc sig det
aff oc vdi den rette christelige Orden
at begiffue / Paa det mand kand vnde-
uige saadan deris Gruelighed / som
ere / Messer oc den lastelige Hellighed /
som staar vdi Kyshed / Armod oc Lye-
dighed / huilcket mand sig vdi den mo-
ning foretager / at mand tencker det
met salig at vorde. Thi saa smuct
oc gaar som det kand haffue veret vdi
Christendommens begyndelse / Som

Kyshed
Armod
Lydig-
hed.

hite allestid Fru Leffnet at leffue : Saa gruelige
dan en helig Ar det vdi dag / at mand der met for
de met saa mangrecter Christi Naade. Thi mand
femten Ar indand vel leffue / baade Jomfru / En
fem sa grundigke / oc vdi Kyssked / oc endog vere
oc ploffuet. Naadan gruelig Guds bespaattelse for
hans vnsaglige iden.

hand haffuer som Billeder / Kloster / Messelader / Billeder.
deris gaelighed / Kirckesmukke / oc Lius paa Alteret / oc
dog ieg er indet saadant / holder ieg frijt at ves
e. Huem som vil / maa gaa det
orbi. Dog saa at ieg acter Billeder /
ff gode Historier saare nyttige at ves
e / met saadan besked / at mand skal
er haffue sit fri Villkaar / Thi ieg oc
ke holder met de mand kalder Billes
estormere.

Dr det sidste / troer ieg at De døds
de Døde skulle opstaa paa opstans
Dommedag / baade de Døde delse.
de Gode / Paa det at huer da skal
namme paa sit Legeme det hand
affuer fortient / Oc siden de Gode
G liij euins

euindelige leffue met Christo / oc de
Vnde euiglige dō met Dieffuelen oc
hans Engle. Thi ieg ick holder
met dennem / som lare at ocsaa Dieff-
lene omsier skulle komme til Salig-
hed.

Dette er min Tro. Thi saas
ledis tro alle rätte Christne / ocsaa
lärer off den hellige Scrifte / Men
huad ieg her haffuer sagt forliden /
skulle mine Døger vel giffue mig
Vidnesbyrd / Besynderlige de som
ere nu sidst vdgaaene etc.

Jeg beder oc alle fromme Hjer-
ter / at de her vdi ville giffue mig
Vidnesbyrd / oc bede Gud for mig /
at ieg maa bliffue fast her vdi be-
standendis indtil mit Endeligt. Thi
(det Gud forbiude) der som ieg no-
get andet maatte vorde sigendis /
min sidste tid oc vdi Dødsens euang-
da skal det dog intet gielde / oc vil
her met obenbarlige haffue bekient /
at det er Vrat / oc aff Dieffuelen
ind

indgiffuet. Der til hielpe mig min
H E R R E oc Irelserer J H E s u s
C h r i s t u s / met Gud Fader oc
den hellig Aand / benes
didet vdi Euig
hed /

A M E N.

Hiolands Gram p. 100.

Om den gam-
le oc rætte Kircke / Huad/
Huor / De huordan hun er / De
huor ved mand fand kien-
de hende.

Apapisterne skiel-
e oss for Rættene / er
denne Aarsage : De
saaregiffue / at wi ere
G v vig

vigte oc traadde fra den hellige
Kircke / oc haffue anrettet en an-
den ny Kircke. Her til maa mand
suare / At effterdi de sig selff be-
romme at de ere Kircken / da ere de
plictige / saadant at beuise. Naar
sombeldst de det met en eniste
Grund beuise (megen Grund der
til / ere wi ick begereendis) da ville
wi giffue tabt / Ja wi ville kom-
me oc sige: *Peccauimus*, *miserere*
nostri. Kunde de det ick beuise /
da maa de bekiende (huad heller
de ville eller ey) at de ick ere Kir-
cken / oc at wi da ocsaa ick ere
Kattere / for den skyld / at wi ere
vigte fra den Kircke som mand in-
tet haffuer at acte. Ja effterdi
der ick ere vden de tuende Kircker /
da maa wi endelige vere Christi
Kir

fra den hede
e anrettet en
er til maa
di de sig
Kirken / da
at beuise.
det met en
(megen Grun
begyndes) de
de. Ja vi vil
Petrus, m
lande de det
etende (h
er en) at de
et vi da o
den stend / an
Kirke som
at atte. Ja
en de tuende
delige var

Kircke / oc de Dieffuelens Kircke /
eller tuert imod. Derfaare hen
ger dette alsammen paa denne
Punct / at mand beuise huileken
den rætte Kircke er. Saa lenge
denne Bevisning icke er forhaan
den / da er det forgæffuis / at den
ene Part berømmen sig Kircken
at vere oc skælder den anden for
Kættene. En aff Partene maa
vere falsk oc hæffue Brat.

Ehi der ere tuende Kircker /
fra Verdens begyndelse indtil en
den. Dennen kalder S: Au
gustinus / Cain oc Abel. De
vor HÆXre Christus befaler oss
self / at vi icke skulle tage ved den
falske Kircke / oc gior self forskæl
paa tuende Kircker / at den ene er
den rætte / den anden den falske /
Mat.

Tuende
haande
Kircke.

Mat: VII.

Matth: 7: Vaacter eder for de falske Propheter / som komme til eder / i Saare klæder. Ihuor Propheter ere / der ere oc saa Kircker som de lære vdi. Ere Propheterne falske / da ere Kirckerne oc falske / som efftersølge oc tro Propheterne.

Nu haffue wi end her til Dags icke kundet bekomme det haff de Papister / at de dog vilde beuise huorfaare de ere den rette Kircke / men de staa paa det Ord / Matth: 18. At mand enten skal høre Kircken / eller vere fortabt. Dog siger icke Christus paa den sted / Huad Kircken er / Huor oc huilcken hun er / men hand siger: Ihuor hun er da skal mand høre hende. Det bekiende oc sige wi oc saa

ocſaa. Men vort Spørſmaal
er / Chriſti Kircke huor oc huil-
cken den er ? *Non de Nomine*, icke
huad hun heder / ſpørge wi eſſter /
men huad hun er.

Det maa lignis vid / om ieg
tilſpurde en Drucken / halffuens
ſoffuindis / Eller en Gæk : Kiere
ſig mig huor er Kircken / oc huil-
cken er hun ? De naar ieg han-
dem ti gange ſaaledis tilſpurde /
de hand mig da intet andet vilde
ſi end det ſamme : Kircken ſkal
mand høre / Kircken ſkal mand
ſi. Huorledis ſkal ieg dog høre
Kircken / icke Kircken / eſſterdi ieg icke veed
huor / oc huilcken hun er ?

Za / (ſigede) wi Papifter ere
ſeſſne vdi den Gamle ſeduanlige
Kircke / ſiden de hellige Apoſtlers
tid.

tid. Derfaare ere wi de rætte/
oc komne aff den gamle Kircke/
hoss den ere wi oc bliffue indtil
denne dag / men i ere faldne fra
off oc ere bleffne en ny Kircke / som
er off imod. Her fvarer ieg
Martinus Lutherus saa til:
Huad om ieg da vilde beuife / at
wi ere bleffne ved den rette gamle
Kircke / Ja oc / at wi ere den rette
gamle Kircke / Oc at i ere faldne
fra off / det er / fra den rette gam-
le Kircke affaldige / oc haffue an-
rættet en ny Kircke / som er den
gamle Modstandere ? Lad off
det høre.

Daaben.

Først oc fremmerst / fand
ingen benæct / at wi io ere kom-
ne aff den hellige Daab / saa vel
som Papisterne / oc haffue aff Daab
ben

ben det Naaffn/ at wi kaldis Christne.
Nu er Daaben icke noget nyt / eller
aff oss i denne tid paa funden. Men
er ræt den samme gamle Daab som
Christus haaffuer indskicket / vdi huil-
cken Apostlerne ere døbte / saa oc den
gamle Kircke/ oc fremdelis alle Christ-
ne/ indtil denne dag. Efferdi wi da
haaffue den samme Daab / som den
første oc gamle Kircke / (som kaldis i
por Trois Artickle Catholica, de
r/den gantske oc christelige Kircke)
haaffuer haafft / oc ere døbte i ræt sam-
me Daab : Da høre wi vist til sam-
me gamle oc gantske christelige Kir-
cke. Huilcken lige met oss / oc wi li-
ge met hende / aff samme ene Daab
haaffue vor oprindelse. Saa/at saa
neget Daaben er anrærendis er her
intet Forskal paa farde / Nu er io
Daaben det første oc besynderligste
Sacramente/ foruden huilcket / alle
de andre intet ere/ som de selff maa be-
kende. Derfaare kunde icke Pa-
pisterne / met Sandhed skælde oss for
en

en anden eller ny Kircke / oc en for
Kattere / Effterdi wi ere de gamle
Daabs Børn / saa vel som Apostlerne
self / oc den gantse Christenhed / E
phes: 4. En Daab etc.

Alterens
Sacramen
te.

Der næst / skal oc ingen kunde benec
te / at wi io haffue det hellige Al
terens Sacramente / Lige oc aldelis
saadant / som Christus det self haff
uer indsticket / oc Apostlene fremde
lis / oc siden den gantse Christenhed
haffuer brugt. Saa at wi ade oc
dricke / med den gamle Kircke oc gant
ste Christenhed / aff en Dyst / oc an
namme med dennem / it / oc sielffsam
me gamle Sacramente / oc icke haff
ue giort noget nyt / eller for andre
get der vdi. Derfaare ere wi med
dennem en Kircke (Eller som S: Po
uel siger : it Liff / it Brød) som ade
med dennem aff it Brød / oc dricke aff
en Kalck. Derfaare kunde Papisere
ne icke kalde off en ny Kircke eller Kattere
tere / vden de ville tilforn kalde Christi
sum

ky Kirke / oc
vi wi ere de
aa vel som
ste Christen
Daab etc.
tum / Apostlene / oc den gantske Chri-
stenhed / Kattere / som de oc (sant at
sige) giøre. Thi wi ere met den gamle
Kirke / en Kirke / vdi it Sacra-
mente.

For det tredie kand ingen benecte / *Nygelse.*
at wi io haffue de ratte gamle Ny-
mente / Lige nye / oc bruge dennem icke anderledis /
Christus det end til Synden at løse / oc binde / som
oc Apostlene Peer imod Guds Bud / saa som Chri-
den gamle Christus haffuer dennem indsat / oc den
raa. Saa at gantske Christenhed dennem haffuer
den gamle Kirke druket indtil denne dag. Haffue saa
nys nye oc deris brug / met den gam-
le Kirke. Derfaare ere wi aldelis den
amme Kirke / eller io vdi hende / Thi
vi giøre ingen ny Nygelse / wi giøre oc
ingen ny Lower. Desaa lycke wi icke
Konger vdaff / oc i deris verdslige
Herredømmer / men allene Syndere
lycke wi der met / i oc vdaff Himmeri-
ge / ligeruis som oc den gamle Kir-
ke haffuer giøre / Oc det effter vor
Herris befalning. Saa at Papi-
sterne

sterne atter belinge off falskelige. I
de laste vdi off / oc skialde off for Kater
tere den gamle Kircke / Apostlene / oc
der til met Christum selff.

Predicke
Embedet.

For det siende kand ingen beneete / at
wi haaffue io Predicke Embedet oc
Guds Ord / reent oc rigelige / oc at
wi det io stitelige bruge oc lære / oc in
tet der vdi haaffue blandet / aff ny Lars
dom / vor egen eller Menniske Lars
dom / Men ligeruis som Christus
haaffuer befalet / oc som Apostlene oc
den gantste Christenhed haaffuer gjort.
Wi opdicte intet nyt / men bliffue ved
det gamle Guds Ord / som den gamle
le Kircke haaffuer haafft. Derfaare
ere wi oc met hende / den rette gamle
Kircke / oc en Kircke / met hende / saa
som den der lærer oc troer it Guds
Ord. Derfaare bespaatte Papis
ne atter igien Christum selff / Apostle
ne oc saa / oc den gantste Christenhed
naar de kalde off den ny Kircke oc Kater
tere. Thi de finde intet haff off vden

et gamle, som hæffuer veret den gamle /
oe befinde at wi ere hende lige / oe
n Kircke met hende.

Dr det femte / Land oe ingen dette Apostleris
Sym-
bolum.
benecte / at wi / Apostlernis Sym-
olum / som er den gamle Kirckis
amle Tro / io holde / tro / siunge oe
ekiende / i alle Maade lige som hun/
tet der vdi forny / oe intet der til sæt-
et der met høre wi til den gamle
Kircke / oe ere it met hende. Derfaa-
et tilstader wi ey heller dette stycke / at
vi met Sandhed / bliffue aff Papi-
erne skialdede som Rattere / eller en
y Kircke.

Dr det siette Land ingen benecte / at Vpennen,
wi io hæffue lige Vp / oe det sam-
le Fader vor / met den gamle Kircke /
et intet nyt eller andet opdicte / at wi
siunge de samme Psalmer / loffue
et prise Gud met endrectigt Hierte oe
Rund / lige som Christus hæffuer
et / Apostlene / oe den gamle Kircke
et selff brugt / oe off deris Exempel
H ij effter

effter at giøre hæffue befalet. Saa
at Papisterne atter / for den skyld / icke
kunde skialde off for Rattere oc en ny
Kircke / Eller de skulle først skialde
Christum / met sin fiare gamle
Kircke.

Verdslige
Hærskaff
at øere.

For det siuende kand ingen benecte
Saa at wi io saa holde det / oc saa lære /
met de gamle Kircke / at mand skal are
de verdslige Herrer / oc icke forbande
dennem / eller tiltuinge at kysse Papp-
stens Gødder. Saadant hæffue wi
icke heller paa ny opdictet / Men S:
Petrus / 1. Pet: 2: Forbander dennem
nem / som saadant aff ny paaafinde /
eller effter dennem giørendis vordet.
Oc S: Paulus Rom: 13 / Galder off
bi / oc der til met den gantske gamle
Christenhed. Saa at wi oc saa her
vdi / icke kunde vere eller kaldis noget
nyt / som Papisterne sige / oc der met
lafe Gud self vdi off. Men wi ere
aff den gamle hellige Apostoliske Kir-
cke / oc hende høre wi til / som hendis
ratter

affue befalet. ratte Børn oc Lemmer. Thi wi als
der for den tid paa det troligste haffue lart / at ves
for Bøttene vor Dffrighed/ vere sig enten Key
de skulle spøjere eller Første/lydige/ Wi haffue oc
met sin kint selff veret det / oc hiertelige giort Bøn
for dennem.

For det otende land ingen neete/ at Ecteskab.
wi to loffue oc prise Ecteskabs Stat
om en velsignet oc behagelig Guds
Bierning oc Ordning / til Liffs fruct
oc imod den fiendelige Wtuct. Oc
vi haffue icke hannem / aff oss selff/
først opdictet/ ey heller aff ny optenckte
ans brug oc nytte aff oss selff/ oc me
et mindre / som wi lærer / hannem
orbodet/ Men i lige saadan maade/
om Gud hannem aff første haffuer
abt / som Christus hannem haffuer
adfaestet / oc som Apostlene oc den
gamle Kircke hannem æret oc lart
affue : Saa ere wi bleffne i den sam
me gamle Regel oc Guds Ordning /
Oc der met ere wi samme gamle Kir
ckelige / ia hendis ratte artige Lem
mer.

mer. Saa at mand her atter kand
see/ at Papisterne tillegge off falskels
ge / at wi haffue foreffattet nogge
nyt.

Forfølgelse for
Ordes
skyld.

For det niende kand ingen beneete /
at wi io haffue den samme Plaffue
(som S: Petrus siger) som vore
Brødre i Verden haffue. Mand
forfølger off allesteds/ Myrder/ Sen-
cker/ Henger/ oc bar allehaande Plaffue
ue paa off for Guds Ords skyld / at
det gaar off lige som den gamle Kir-
cke. Oc i dette Stycke ere wi hende
lige offuer alle maade / at wi vel maa
sige/ at wi ere den ratte gamle Kircke/
eller io met hende lodtagne / delacti-
ge/ oc hendis Staalbrødre i Plaffuen.
Thi wi haffue icke aff ny opdictet/
men wi finde oc fornemme det/ Ja wi
ere/ som oc samme gamle Kircke/ Her-
ren lige vdi Kaarffet.

Annas oc Caiphas met Presters
ne/ staa for Kaarffet oc bespaaatte Her-
ren/ offuen paa til/ at de haffue kaarf-
fettet for den

mand her att
ne tillegge off
fue foreff
festet hannem. Saa giør oc Pass
uen / hans Cardinaler oc Munkke.
De haffue sagt paa off / fordømt off/
myrt off / oc vdgydet vort Blod / oc bæ
re Last oc Spaat oc spee paa off til be
ring. Der staa oc Krigsmend / det
ser / en part aff de verdslige Herrer / oc
giffue last paa off ocsaa de. Den
Skalck ocsaa Røffueren paa den ven
stre Haand H: M: met sin Anhang/
Den Gud allerede haffuer dømt / oc
hannem i Band ophengdt til Hells
uede) hand maa oc haffue sin Last oc
Bespaattelse der hos. Saa at imand
sigelige maa see dette stycke paa off/
som it røt Tegnet til den gamle Kircke.
For det tiende kand ingen benecet/
at wi io icke giøre som off vederfa
ris. Thi wi icke vdgyde Blod / myr
de / henge / eller heffne off / som wi off
te haffde haffte effne til / oc endnu kun
de giøre. Men at wi som Christus /
Apostlerne oc den gamle Kircke haff
ue giørt / lide det / formane / oc bede
Gud for dennem / ocsaa offuerlest vdi
H iiii Kircken /

Kircken
bruger
ingen
Bessn.

Kircken/ vdi Letanier oc i Predicken/
i alle maade som vor H^Ere Chris-
tus giort oc lert haffuer/ lige som oc
den gamle Kircke. Saa at wi oc her
vdi holde oss effter den gamle Kirckis
Stick oc Maade.

Seffterdi Papisterne vide nu/
at wi i alle disse stycker oc andre
saadanne/ ere den gamle Kir-
cke lige / oc kunde met Sandhed tale
dis den gamle Kircke (Thi disse Sty-
cker ere icke ny eller aff oss paafundne)
er det it store Vidunder / huorfaare
de saa vbluelige fordrifte sig at belus-
ge oc fordømme/ ligeruis som wi vaas-
re seldne fra Kircken / oc en anden ny
Kircke haffde anrettet. Anseendis at
de intet nyt hos oss kunde finde/ som io
haffuer veret / oc ved mact huldet/ i
den gamle oc rette Kircke/ i Apostlers
nis tid. Derfaare acter ieg foruist/

Dan: 7. at dette er den tid / som Daniel omtal-
i det siuende Capittel: Den gamle
(antiquus dierum) satte sig/ effter at
det lille Horn haffde fuldspaattet / oc
huldet

huldet Dom. Fordi den gamle Kir-
cke / skin her for igien (ligeruis som
Solen/naar Skyerne ere forbi/som
for skiulte hende / at hun icke kunde
skinne) oc det bespaattendis Horn vil
falde oc forkomme/ oc bliffue Ende
paa alting / som sammesteds oesaa
seressuet staar/oc sig nu i Sierningen
selff vduiser/ Huor om videre at tale/
icke nu er betimeligt.

NB maatte nogen sige: Eder fast-
tis endnu it stycke/som er/ Fasten.
Thi i Rattere/ faste icke (sige de.) Ah
Herre Gud/ hassue wi noget eniste
stycke/ aff den gamle Kircke/da er det
(Gud forliert) Fasten. Hassue Pa-
pisterne noget stycke aff den ny Kir-
cke/da er det dette / at de plat intet fas-
ste/oc lessue i Suss/ End oesaa paa
deris Fastedage / mere end om de hel-
lige Dage. Men wi faste icke alene/
men lide (met S: Paulo) Hunger oc
Sult. Huilcket wi daglige see vore
fattige Sogneprester/deris Hustruer
oc Børn/oc andre Fattige/vdaff Dy-
nene.

H v

nene.

Lazarus
der aff
hunger.

nene. Huilcke neppelige haffue Vand
oe Brød/oe gaa tilmet nøgne/oe haff-
ue intet eget. Bonden oe Borgeren
giffuer intet / Adelen tager / Saa at
wi ere faa som noget haffue/oe kunde
dog icke hielpe alle. Stifft oe Klaas-
ter skulde der paa raade bod. De an-
dre ligge deris Gerighed effter / Der
met maa Lazarus hunger dø / oe Pa-
pisterne haffue gaat gammen her
vdaff. Men de beuise her met / at wi
ere den gamle Kircke / som aff Dieff-
uelens Børn haffue Spaatten til
Skaden.

HEr met haffue wi nu beuist / at wi
ere den rette gamle Kircke / it Liff
oe en Menighed/ met den gantse hel-
lige christelige Kircke. Beuise nu
oesaa i Papister / at i ere den rette
gamle Kircke / eller hende lig. Men
det kunde i icke gige/ Men ieg vil be-
uise/at i ere den ny/falske Kircke/som
altid er affaldig fra den rette gamle
Kircke/oe bliffuer Dieffuelens Hore
oe Schole.

Om

Om den ny /
falske Kircke / Huad / Huor /
De huordan hun er / De huor
ved mand kand fiende
hende.

Først bliffue i icke hos den ^{ny Daab}
første gamle Daab / Fordi i ^{oc Hellig}
haffue opdictet eder aff ny ^{hed i}
mange andre Daabe / De i lære at den ^{paffue}
første Daab er siden ved Synden for- ^{deimmet.}
laaren / De / at mand derfaare skal
fyllistgigre met egne Sierninger / be-
synderlige met Klosterleffnet / der met
bliffuer mand saa reen / som mand
vaare nys gangen fra Christi Daab.
Der met haffue i fylt Verden fuld /
aff Kircker oc Kloster.

De dette Stycke / som er Satis ^{Syffist}
factio, det er / Fuldgiorelse / haffuer ve- ^{giorelse.}
ret en Begyndelse oc Kildespring / en
Dør oc Indgang til all Guds bespaat-
telse

telse vdi Passuedømmet / Ligeruis som
Daaben er en Begyndelse oc Ind-
gang / til all Naade oc Synds forlad-
delse. Thi huor som Daaben icke er/
der hielper huercken Sacramente/
Affløsning eller nogen ting. Oc haff-
de Syllistigighedsen icke opkommet / da
haffde mand icke heller fundet paa
Afflad / Pillegremsfard / Brødrestaff/
Messer / Stiersild / Klosterhandel/
Stifte / saa oc ey største parten aff all
passuelig Bedersyggelighed / saa
haffde oc ey Passuedømmet bleffuet
saa fet oc stercke som det er. Derfaas-
re haffue de met alle ratte / kaldet hende
de en Daab i deris Kircke. Thi hun
haffuer vircket oc skaffet mange haans-
de Daabe / Sacramenter oc Synds
forladelser / Ja oc stor oc høy Hellig-
hed / som er egen Retfærdighed oc
Gierningshellighed / huor om wi me-
get haffue screffuet. Huem haffuer
eder det befalet : Eller huor staar det
screffuet : Huor finde i det vdi den
gamle Kircke : at i saadan Daab oc
ny

ny Hellighed maa opdicte: Huem er
nu her Kattere / affaldig / oc den ny
Kircke:

Or det andet/haffue i vdsprede eders ^{Afflad,}
Afflad offuer all Verden / som en
Daab / ia som en Vandflod / som aff-
toer Synden. Saa at i Verden / icke
er en Vinkel eller Braa / som eders
Afflad icke er hensoldt oc hengiffuet /
oc all Verden er fuld aff Bress oc
Segl. Huem haffuer befalet eder det:
Eller huor staar det screffuet: Huor
finde i det i den gamle Kircke / at i
maa stifte saadane Daabe oc Synds-
sens afftoelse: Huilken er nu den ny
Katterste Kircke: Monne i icke vere
den Dieffuelens Horekircke:

Or det tredie / haffue i oc hensfor ^{Vdt vand}
Vsent vije Vand oc Salt / icke i alle oc Salt.
Kircker allene / men oesaa i alle Vinkel
eller Braar / som en Syndsens Daab
eller afftoelse / oc til met haffue i lare
fra eder stor Traaldom der vdi / saa
som Distinct: 3. aquam sale &c. vds-
uiser. Huem haffuer eder befalet det:
Huor

piller
grims
gang.

Huor staar det screffuet : Huor finde
i det vdi den gamle Kircke eller Apost-
lernis indskickelse: Huilcket er nu her
den ny affaldige Kircke:

Or det sierde / haffue i stiftet Pil-
legrimis reysen / Afflad oc Synds
forladelse der med at fortiene. Huil-
cket/ effterdi det skeer Nøglenis embe-
de foruden/ formedelst egen fortienis-
se/ da er det oc en ny Daab/ oc anden
Syndsens afftoelse. Huem haffuer
bfalet eder det: Huor staar det screff-
uet: Huor finde i det i den gamle
Kircke/ at i skulde stifte saadan en ny
Daab oc Synds forladelse: Huem er
nu her den ny affaldige Kircke:

Gilder oc
Breders
skab.

Or det semte/ haffue i stiftet Brø-
derskab/ saa mange at de icke kunde
telles / oc der med giort Verden fuld
aff Bress oc Segl/ oc det allesammen
til Afflad/ oc Synds forladelse at for-
tiene. Huilcket alene er den hellige
Daabis oc Sacramentis embede oc
Gierning. Huem haffuer bfalet eder
det: Huor staar det screffuet: Huor
fin

refluet: Huor
le Kircke eller
Huileken
Kircke:
haffue i fiffen
Aflad oc
net at fortien
steer Neglen
medelfe egen for
en ny Daab/ oc
Huileken
finde i den
i Huileken
Sands forladde
en ny affladde Kircke
fente haffue i fiffen
faa mange at de
er met giort Den
Egl/ oc det alld
Sands forladde
det alene er den
Sacramentis en
nem haffuer befa
at det frefluet

finde i det vdi den gamle Kircke: at i
maa stiffe faadan ny forladelse eller
fortieniste. Oc huem kand det alt for
telie/ huor mangehaande ny Skick i
haffue opdietet/ Synden at forlade/
for Penninge oc fortieniste: Huileken
er her den ny Kircke: met ny Lardome
oc Sacramenter/ aff huileke huereken
Christus/ Apostlene/ Scrifften eller
den gamle Kircke/intet aff vift haffue.

Or det siette/ Huem kand fortelie
alle de ny Sund som i haffue opdies
tet/ vdi det hellige hgyuærdige Christi
Legemis oc blods Sacramente: huem
haffuer befalet eder det: huor staar det
frefluet: oc huor finde i det i den gam
le Kircke/ at i først maa tage oc berçff
ue den gantste Kircke dette Sacra
mente fra / oc icke vnde hende vden
den ene part alene/ oc giffue Presterne
det hele Sacramente oc ingen anden:

For det andet / at giffue Folsk den
samme ene Part / icke der met at lare
de formere Troen/ men det at foruens
de til en Gierning/ giort vdi Kirckens
Lydighed.

Alterens
Sacra
mente
den gant
ste Kir
cke fra
refluet

For

For det tredie/ det ganscke Sacra-
mente (om det oc da er it Sacramen-
te) icke at bruge til Christi ihukom-
melse/offuerliust om hannem at pres-
dicke/ oc for sine Belgierninger han-
nem at loffue oc tacke/ Men at giøre
der aff it Presteooffer/ oc en arrig
Skalckis egen fortieniste/ andre den
at sellie/oc Sielene i Skiersild met at
dele/ oc at offre for all timelig Nøds-
tørffthighed/ ligeruis som det vaare en
hednisk Augudstieniste/ Ja ligeruis
som it skendigt Valtemarck/ huor til
i det paa det aller bespaatteligste oc en
grueligste haffue omuent. Oc der met
haffue i skilt oc vdsat Christi ihu-
kommelse/ huor til hand det stiftet oc
indsticket haffuer.

Oc der i end ellers vaare saa reene
en Kircke/ som Apostlernis Kircke
kunde vere/ oc end da meget reene
Da giør dog dette ene gruelige oc for-
færdelige stycke/ huilcket i aff Dieff-
uelens Raad aff ny haffue opdi-
eder til den ny affaldige oc katterste
Kircke/

Kircke/ia til Dieffuelens fornembste
Hore / oc til en Hellsuedis Schole.
Thi dette stycke er saa fortuifflet oc
grundlæst ont/at ingen Tunge i dette
Liff det fortelie kand/cy noget Hierte
begribe / før end den yderste Dag
reskoffer / oc kommer.

Læser / samler oc skraber i hob / alle
det onde/som i alle/oc Dieffuelen met
eder / imod oss kunde opdicte / oc liuer
end da tusindfold mere der til / saa
skal det dog icke bliffue / vden en liden
Skaff/imod denne Bielske/paa huil-
ken icke en / men vden tuiffel / alle
Dieffle / oc alle argiste Skalkes/ nu i
sex hundrede Aar haffue tæmret. Det
er ræt it aff de stycker / som Christus
kalder en Vaderskyggelighed paa den
hellige Stad. Derfaare icke alene
skulle vi oc maa fly fra eder / som fra
Guds store Drede / men Himmel oc
Jord/ oc saa sig befrycter oc styr / ved
saadan en mordere Kule. Thi der
kand icke allene ingen Kircke vere/
huor dette stycke findis: Men det giør
I der

Veder
sygger
lighed
paa den
hellige
Stad.

der aff det argiste stinckendis Priuere
som i Berden land vere.

Trefker / Tatter oc Jæder / ere
(langt fra) ick saa arrig en Mordere
kule / som den Papistiske Kircke er i
dette stycke. Thi de alene forneete
Christum / oc vende hannem Ryggen
til: Men disse tage hannem i dette sty
cke for sig / bespytte / bespaatte / laste
besmitte / oc martere hannem / oc lege
it meget grueligere Passion spil med
hannem / end der hannem vederfor
legemlige aff Jøderne. Ja / gaar nu
hen / oc berømmer eder den hellige
Kircke at vere / som wi ere frasaldne.
Dieffuelen maa bliffue hos eder i saa
dan en Kircke / oc hos alle dennem som
holde med eder. Gud beuare oss der
for / som hand oc naadelige haffuer
reffuet oss der fra / Huor for hannem
stee loff oc tack i Ewigbed.

17. 17. 81
gle.

For det siuende / Huem haffuer be
falet eder saadant nyt at paafinde
at i haffue smedet ny Nøgle / ia tuende
falske Diricker / med huilcke i ick for
lade

de eller beholde Synden / saa som
de gamle Nøgge gikre / baade hos oss/
i den gantske gamle Kircke / men
istiffe der met aff ny / Synd oc Word/
som ellers ingen er / vdi eders ny / aff
aldige oc mordercke Kircke. Oc det
er met / at i christelige Samuittige
eder / met vldelige oc wtallige Louer
ange oc binde / forstræcke oc ihielsla /
vdi Mad / Dricke / Kladesid / Stader /
dage oc anden saadan vduaartis
ing / som Christus haffuer liust fri
ere (Coloss: 2) oc den gamle Kir
cke det sammelevis haffuer huldet /
den all Synd oc Farlighed. Oc der
il met affsatte i Konger oc Fyrster / li
som i vaare Gud selff. Huem er
er affaldig oc den ny Kircke: Dieff
elen maa bliffue hos eder i dette sty
cke / som er fuld aff Synd / Word /
Buds bespaattelse / oc Fordarffuelse /
and bliffuer hos eder / Wi ere komne
il den gamle Kircke igien / Gud skee
ff oc tack.

I ij

Sor

For det ottende/ Huem haffuer be-
falet eder/ imod den gamle Kircke
vijs oc Christi befalning / anderledis
at predicke end hand haffuer befalet/
Matt: 28. Matth: 28: Gaar hen oc lærer den-
nem at holde / huis ieg eder haffuer
befalet. Hand siger io icke/ At holde
huis eder rat oc gaar tyckis at vere,
Iohan: 14. Iohan: 14: Den hellig And skal læ-
re oc skiude eder i sinde / alt huis ieg
der haffuer sagt.

Men
ste lærer
dom oc
løgn i
passuer
dømmet,

Men i haffue begiort alle Kircker oc
Scholer/saa fulde aff eders Skarn/
det er aff eders Menniskelig Lardom
oc Løgn/ oc fløget dennem saa fuld aff
eders Spymad / at (som Esaias si-
ger) der sanger icke mere rom. End
ville i vere berømmede Kircken at
vere.

Vinkel-
messer.

De dette stycke / saa vel som eders
Vinkelmesse / er ocsaa en aff de ar-
giste Bederskyggeligheder/ huis skade
oc plaffue mand icke kand vdgrunde
eller optellie. De der met haffue i op-
bygt Dieffuelen en ny Kircke/ oc tiend
haff-

huem haffuer hannem der met/saa at der er bleffuet
od den gamle it idelt Siælemord der vðaff/ som icke
esalning/ vðader Siælene leffue. Hin anden Mo^{le}ch.
hand haffuer lech lod Siælene leffue/endeg Berne
aar hen oc leme legemlige bleffue brende/ Men
huil ieg enuert imod lade i Legemet leffue en
d siger to icke Døye stund / oc Siælen forbrendis til
e gaar tids Ewig tid. Jeg forstrecke mig saa saa
Den hellig Andie her for / at ieg icke fuldelige kand
vðinde / als huenecke eller offuerueye det Jammer/
om kommer aff Passuedommens/det
om kommer aff eders skøne ny Kirckis wtallis
e falcke/affgudiske oc morderste Lære
omme.

Or det niende / Huem haffuer bes Den
falet eder / denne egensindige for Romske
helse at giøre i Kircken / som er it Kirckis
andeligt Rige / at i tilsticke oc sette legemlige
ffuer hende it legemligt Hoffuet / oc Hoffuet.
alde det den Allerhelligste: Dog der
ke kand vere andet Hoffuet til / end
andeligt / huileket er Christus.
Dette er den tredie/ oc en aff de argis
Brderskægghelighed / vdi eders ny
hellige (ia Hellsuedis Kircke. Thi
I iij den

den gamle Kircke veed intet der aff
sige/ men er bleffuen hos sit Hoffuer
som wi ocsaa ere. Men at det er Dieff
uelens egen bestilling/ oc at det for
Syndens skyld skulde komme/det veed
hun/oc haaffuer det klarlige forkyndet/

D4N: 12.

Huem haffuer nu en ny affaldig Kircke: Haffue de Gamle/oc wi hend de / som ved det rette gamle Hoffuer bleffue ere / oc fly den ny Diefflepande de/oc fly langt fra hannem: Eller ere de det som den ny Diefflepande tilbede/ kysse hans Fødder/lade sig velsigne af hans tuende Singre / ophøf

hans Lærdom offuer Guds ord/oc ick
ere det ratte gamle Hoffuet / met ie
Raa at byge/ ick end tencke en gang
paa hannem/ oc acte plat intet om
hans Belsignelse / som hand met sit
kærlige Liff oc Blod / haffuer for
Det sondige haffuet off.

Men denne Væderstyggelighed er En Væ
Tempel/ oc selst forgruelig væderstyggelig / saa at væderstygg
være Gud. Byge der om at tale / intet kande sta i væderstygg
der en Tem / oc er dog ingen Engle Tunge væderstygg
ermuendis noel der om at tale. Det væderstygg
Guds egen Mund kalder Væderstygg
elighed/det maa vere en storre Orue
ghed / end alle Mennister Tunge
inde telie.

Or det tiende/ Huem haffuer befalt Helgens
let eder at oprette dette ny Affgude
/at i stifte Helgens tieniste/canoni
ere Mennister / oc giøre Helgen
daff dennem / biude Faste dage oc
dellige dage/dennem til ære / liger
s som de vaare Gud selff / At mand
ere skal forlade oc forterste sig til
nnem/mere end paa Christum selff/
I iiii oc

oc paa ale hans Blod oc fortieniste.
Oc haffue i sereffuet oss hannem sa-
re som en Dommere / huilken wi
ved hans Moders oc alle Helgens
fortieniste oc Forbøn / skulle stille til
freds / oc der hos met vor egen Hel-
gens dyrckelse / forhuarffue Naade
hos hannem.

Bedn-
gers Kir-
cke.

Saa at eders Kircke i dette stycke /
er bleffuen til intet andet / end Bed-
ningene deris Kircker / som tilbade
Iouem, Iunonem, Venerem, Dia-
nam oc andre affogde Mennisker.
Oc ligernis som de Romere haffde it
Pantheon i deris Stad / saa haffue i
oc bygd it Pantheon i eders Kircke /
det er / en alle Diefflens Kircke.

Det finde i icke i Apostlernis
Scrifft / oc ey heller i den vnge Kircke
effier dennem / Huilken i gammel tid
Helgenis billeder ey heller vilde lide /
oc meget Blod der vdoeffuer er vdg-
det / end si ze at de skulde haffae tilbe-
det Helgen / eller paa kaldet den nem /
huilket Gad alene tilhæder.

Or det elleffte / Huem haffuer be- Ecetfab
falet eder / at i Kulle giore dette firdgme.
ny Paahitte / at i firdgme Ecet-
fabs stat / lafte hannem / oc dgmme
hannem wreen at vere / oc wduelig til
Gudstieniste. Monne i haffue det aff
Apostlerne / eller fra den forste gamle
Kircke. Ja det haffue i foruist. Thi
S: Pouel siger / 1. Timothy: 4. at i 1. Tim: 4
vdi frentiden skulle komme / som eder
skulde affskilie / oc forløbe fra Troen
oc den gamle Kircke / som en ret Dieff-
uels Hore / som skulde meet saadan
Lardom bliffue siugelig v ed Dieffues-
len / oc den predicke imod Ecetfab / oc
dog selff leffue i en falsk oc hysckerske
Kyskhed / det er / i all Skørskhed oc
Wtuck.

Dette ny Paafunde see wi / oc
hendis ædle Fruct meet hende / at det
nu er saa vijt kommet / at Jorden eder
icke lenger vil bare / oc at Gud haff-
uer begynt met sin Dom at griffue der
fat paa / oc denne ny hellige Kircke / at
vie ind i Hellsfuedis Jld / vil oc icke lade

I v sig

sig hindre der vdi/ Det vide wi/ Gud
stee loff.

Det verd
slige
Suerds
nesforag
vnder
Passuen,
For det tolffe/ Huem hassuer be-
falet eder det / at i regere met det
verdsslige Suerd/ oc føre Krig/ oc bru-
ge det allermest/ wstydigt Blod at vds-
gyde. Hassue i oc seet / i sparpsindige
Affenbacker / at Apostilene oc den
gamle Kircke/ hassue betuingt Vers-
den met Suerdet: eller vdbred oc for-
meret Kircken formedelst Krig: Hue-
den komme i da / i som eder berømme
at vere Arffuinge / oc at komme aff
den gamle Kircke/ oc kalde off den aff-
saldige ny Kircke / wi som dog holde
met den gamle Kircke / oc hassue vor
oprindelse aff hende. Men i hassue
eders Herrekomst aff den forløbne
Dieffuels Hore / eders ny morderste
Kircke oc Eghnekircke.

Skiersild
Zelligi
dom etc.

Er ere endnu mange flere
saadanne ny Stycker / som
Skiersild / hellige Wends
Been / Kirckenielse / oc den hele
Suerm/

Suerm / Drecket oc Drecketal / oc el-
lers alle Veger fulde aff idel ny Fund/
som den gamle Kircke / eller Apostles
ne intet haffue affuist. Ja huem
land opregne all denne Sands eller
Skarns / ia Jorgiffes oc Dieffuels
Eghens mangsaaldighed. Men det
maa vere her met nock paa denne
gang / til at beuise / huor skendelige
Papisterne linc ved deris H: M:
naar de skialde off for den ny affaldis-
ge oc katterste Kircke / oc til at beuise/
at saadant deris liberde Suerd / dog
gaar igiennem deris eget Hierte / oc
bliffuer befundet / at de selff forlade
den gamle Kircke / oc hendis gamle
Brudgom / som en arrig Dieffuels
Hore / er bleffuen affaldig / oc ick
katterst alene / (thi det ord er til saa-
dan en wdvd forringe oc forærligt)
Men ere bleffne den antichristiske
Hore / som er Guds Modstanderste /
Ja den sig offuer Gud ophæyer (som
hendis Brudgom / der hand vaar i
Him:

Himmelen / oesaa vilde giøre / oc
Dieffuelens sidste oc skendigste Brud.

Men wi/ effterdi wi holde oss fra
alle saadanne ny Dieffuels Paahit-
ter/ oc holde oss til den gamle Kircke
igien/ som er den Jomfru Christi rees-
ne Brud: ere wi visselige den ratte
gamle Kircke / forden alt Horeri oc
ny Kierlighed. Huilken Kircke haff-
uer vareet indtil oss / oc wi ere komne
aff hende / som de Galater aff S:
Paulo. Thi wi haffue oesaa i for-
gangen tid sidet den Hellsuedis Hore/
Passuens ny Kircke i Bagenden / oc
end met stort alffuere. Saa at det nu
fortryder oss / at wi i det Hul saa
megen tid oc arbejde / saa skendelige
haffue spilt. Men Gud ske loff oc
tack / som oss fra den skendige oc lastes-
lige Hore haffuer forløst.

Der som saadanne ny Paafund/
icke andet vaare / eller kunde vere /
end nogen ny optenckt Ting / da
vaare de / forfreds oc Enigheds skyld /
i nogen maade at fordrage / ligeruis
som

som nogen kand bare eller lide sin ny
Kiortel. Men nu henger den Hells Passuen
uedis Forgiffte oc Dieffuels mord der vil at
ved/ at det skal kaldis Kirckens Bud/ mand
en hellig Gudstieniste / it gaat Less skal hold
net / it aandelige Væsen / huor vdi de hans
mand fortien Naade oc Liff / om Menne
mand det holder/ men Brede oc Døste tande
den / om mand det icke holder. Det for Guds
maa hede aff Løyen at gipre Sands
hed / aff Dieffuelen en Gud / oc aff
Hellsfuede Himmerige/oc tuert imod. tiemste.

Derfaare er Passuens Kircke fuld
aff Løyen/aff Dieffle/ aff Affguderi/
Hellsfuede/ Mord/oc all Blycke/saa
at det (som mand siger) kryber. Er
fordi tid paa at høre Engelen ord/
Apoc: 18: Gaar vd mit Guld aff Ba
bylon/ paa det at i icke bliffue i deris
Synder delactige / at i icke skulle saa
noget aff deris Plassuer. Thi deris
Synder naa op til Himmelen.

Vdi fordom tid/der Malerne ma Dommes
lede den yderste Dommedag/betegne dags aff
de de Hellsfuede vdi it store Drage, maling.
hoffuet/

Paffuens
Kirckis
affmal-
ning.

hoffuet / met vijd vdspende Keffter /
huor vdi stod Paffuen mit vdi den
gloendis Ild/ saa oc Cardinaler / Bis-
per / Prester / Muncke / Keyseren/
Konger / Jorster oc allehaande Mend
oc Quinder / dog icke noget vngt
Barn. Vdi Sandhed ieg icke veed/
huorledis mand skulde eller kunde/
bedre/ kaarteligere oc klarligere / aff-
male eller bescriffue eders Kircke.
Ehi vift er hun Hellsuedis Suelgins-
de/ som opsluger / Jorst Paffuen self/
De siden den gantste Verden i Hells-
uedis affgrund / igiennem Dieffues-
lens/ den store Dragis Keffter / det er/
ved eders Dieffuels Predicken oc Lars-
dom.

Esai 5.

Det maa icke haffue veret it taabe-
ligt Menniske / som dette haffuer op-
dictet. Hand tog det (maa vel ste)
aff Esai : 5. der hand siger : Hellsue-
de haffuer vift vdspent sin Sial / oc
oplat Kefftene offuer alle maade / at
der skal nederfare / baade de Hertige
iblant dennem/ saa oc deris Almue/
baade

baade de Rige oc glade iblant den
nem. Men er det saa faldet / aff en
slump / oc i skemph vijs / da er det dog
en Malning / som er saare lyckelige
falden / der met at saare giffue den en
saaldige Mene mand / Passuens Kir
cke / at hand land vaacte sig for / oc
fly fra hende / som alting opsluget
haffuer / de vnge døbte Børn vnder ta
gendis : Huor om her effter / videre
skal omtalis.

HER ville de / oc maa sige : Hui
skalder du oss saa skendelige / for
en ny affaldig Kircke / effterdi
vi oc saa haffue Daaben / Sacramen
tet / Afflesningen / Symbolum , oc
Troens Article / oc Euangelium /
saa vel som den gamle Kircke / aff
huilcken wi haffue vor oprindelse / oc
du selff her offuensaare haffuer be
kient / at wi saa vel som i / ere komne
aff den gamle Kircke.

DEr til suarer ieg saa : At den Kir
cke / som i sidde vdi / haffuer sit vd
spring aff den gamle Kircke / saa vel
som

som wi/ Oc at i haffue lige den samme
Daab som wi/ oc saa Sacramentet/ oc
Niggelene/ met Bibelens oc Euangelij
text. Ja ieg vil end videre rose eder/
oc bekiende/ at wi alt dette aff den
Kircke/ som er iblant eder (icke aff
eder) anammet haffue. Huad be-
ge- re i mere? Ere wi icke nu fromme
nock: Wille i icke nu her effter lade aff
at kalde oss Kattere: Wi vide icke at
holde eder (som her offuensfaare er
sagt) for nogle Tjere eller Jyder/
som ere vden for Kircken.

Men det sig wi/ at i icke ere bleff-
ne hos hende/ oc at i ere bleffne til den
forløbne/ affaldige/ horactige Kircke
(som Propheterne det kalde) som icke
bliffuer i den Kircke/ som hun er fød
aff oc opdragen/ Løber aff samme
Kircke/ fra sin rette Mand oc Brud-
gom/ (som Oseas siger om Israels
Folck) til Dieffuelen/ Molech/ Aftas-
roth. Forstaa i det icke: ieg vil sig
eder det.

Foruist

Foruist bleffue i alle døbte i den
gamle Kirckis ratte Daab / saa vel
som wi / oc det befnynderlige i eders
Barndom. De de som saaledis ere
døbte / huad heller de leffue eller dø / ere
de indtil de bliffue fiiu eller otte Aar
gamle / oc begynnde at forftaa Paff-
uens Horekircke / ere de vift bleffue
falige / oc bliffue falige / der haffue wi
ingen tuiffel paa. Men naar de vaare
til / oc høre / tro / oc effterfølge eders
Løynepredicken / om eders ny Dieff-
uels paafund / da bliffue de til en
Diefflehore met eder / oc falde fra
deris Daab oc Brudgom (som mig oc
andre ocfaa er vederfare) bygge paa
oc fette deris lid til deris egne Gier-
ninger / saa som i Horeførere / pre-
dicke i eders Horehus oc Dieffuels
Kircker / alligeuel at de ere døbte til at
tro / oc bygge paa deris enifte kiere
Brudgom oc HErre / Jefum Chris-
tum / som haffuer hengiffuet fig self
for off.

R

De

De dette maa mand ligne ved en
from vng Karl/ som toge sig faare/
at opfede en arm vng Pize/ som giel
om at tygge/ som vaar Liffegen/ wfri
oc solet for Pendinge. De opfede
hende i den mening/ at hun i fremt
den skulde bliffue hans Brud/ oc der
paa troloffuede hende. De hun da
hulde sig vel oc kyskelige/ til saa lenge/
at hun bleff Manduaaren/ oc hun da
vende sine Dyne fra hannem/ oc an
saa andre vnge Mend/ som hende be
dre behagede/ toge effter deris ord/
bleffue optent met Brynde oc Kier
lighed til dennem/ forlode sin herte
kiere Brudgom/ som hende haaffde
kiofft loff/ oppehuldet/ oc opfod hende/
klad/ smycket oc holdet hende i gode
Raade/ oc lode giøre sig til en Hore
aff alle Mand.

Denne Hore/ som tilforn vaar
en reen Jomfru/ oc hans kiere Brud/
er nu en affaldig/ forloben Etehore/
en Hussore/ en Sengehore/ en
Nøglehore/ som er Hustru i Huset/ som

som haffuer Nøgle / Seng / Røden/
Kellere / oc altsammen i sin befale
ning. Hendis Ondskab er saa stor/at
de almindelige fri Horer / Landsho
rer / Krigshorer / oc de som lade sig
bruge vnder Buste oc i Mærcken/ ere
næsten hellige imod denne at regne.
Thi denne er den rette Hoffuethore/
oc/ ret at sige/en idel Dieffuels Hore.

OW saadan en Hore taler Oseas/oc ^{Osee 1.}
Ezechiel Prophete / enddog groff
ueligere/ oc mesten alt for groffuelige/
vdi det 23. Capittel / det maa i lase/ ^{Ezech: 23.}
om eders lystre at vide / huad eders
Kircke er for en Hore. Thi saadan en
Hore mener ieg/ naar ieg kalder eders
en affaldig forløben Hore. Vdi
Barndommen ere i rette Christne/
døpte i vor kiære HErris naffn / oc
haffue i nogle Aar leffuet saa som den
gamle Kircke. Men siden der i ere
bleffne store/ oc ere komne til fornufft/
see i oc høre (som ieg oc selff haffuer
giort oc mange andre) den Passueli
ge Kirckis skøne Ceremonier/ der til oc
K ij den

den Fordel/ Bre oc Velde/ som i hende
skin oc glimmer / Ja oc den pratendis
Hellighed/ oc store Gudstieniste/ oc
huad mand eder forepladrer om Him-
merige / Da forglemme i eders chris-
telige Tro / Daab oc Sacramente/
oc bliffue den Rufferstis flitige Læ-
piger oc ynge Horer (som vdi Come-
dier sigis) til saa lenge / at i oc bliffue
gamle/ oc giøre siden fremdelis ynge
Horer/ oc formere saa Passuens / ia
Dieffuelens Kircke / oc giøre mange
aff Christi ratte Jomfruer / som aff
Daaben ere fødte/ fremdelis oesaa til
artige oc arrige Horer.

Dette (acter ieg) er taleet paa god
Danske/ saa at i/ oc huer mand kand
forstaa / huad ieg mener. Thi om i
end skönt holde saadanne ny Opdies-
telse for skempt iblant eder / I (siger
ieg) som ingen Gud hassue eller acte
om ; Saa er det dog for Gud en for-
skræckelig oc forfærdelig Ting / idel
Mord / Hellsfuede oc all Wlycke/ oc
det Gud icke kand lide / oc vil der for
denne

denne skendige Hore euindelige for-
dømme.

OEr om spaar off **S** : Peder / 2.

Pet: 2. huor hand taler om eder / 2. Pet: 2.

som ere saadanne ny Propheter oc ny
Kirke: De tale store oc preetige ord/
som intet haffue paa sig/ oc met it w
tuctigt Læffnet/ opegge de til verdslig
Lyst/ dennem som vaare rat vndkom-
ne / oc maa nu vandre i Vildfarelse.
De loffue dennem Frelse/ Fortadelse/
oc Afflad / oc ere dog selff Fordøm-
melsens Tienere.

Item/ siger hand/ de vaare hensty-
de fra Verdsens wreenlighed / ved
den Herris oc Frelseris Jesu Christi
kundskab/ oc bleffue igien der vdi ind-
flattede oc offueruundne. Bliffuer
saa det sidste verre met dennem end
det første vaar. Det vaar dennem
bedre at de aldrig haffde kjent Ketsar-
digheds vey / end at de haffue kjent
hannem / oc siden vende sig fra det
hellige Bud / som dennem er giffuet.
Det sande Ord er dennem vederfa-

K iij

ret/

ret / Hunden haffuer opgiffuet / oc
ader det igien. Soen haffuer toet sig
i Vand / oc spiler sig igien vdi Dyndet.

Saadanne ere i / saa haffuer oc
ieg veret / Her haffue i eders ny aff-
faldige forløbne Kircke paa god Dan-
ske beskreffuen / oc klarlige nock malet
eder for Dyne. Thi wi icke alene
bekiende / at i ere komne / saa vel som
wi / aff den ratte Kircke / oc at i ere
løffuede oc hadde i Daaben met oss /
ved vor HErris oc Frelseris Jesu
Christi Blod / som S: Peder her si-
ger. Men wi sige end ydermere / at i
oc saa ere oc bliffue i Kircken / oc det
mere ere / at i side i hende oc regere.

2. Theß. 2. Som S: Paulus siger / at Antichri-
sten skulde sidde i Guds Tempel / oc
icke i Koftalden.

Men aff Kircken ere i nu icke lens-
ger / ey heller Kirckens Lemmer / men
i opratte vdi denne Guds hellige Kir-
cke oc komme paa fode / saadan eders
ny affaldige Kircke / Dieffuels Hore-
hus / oc wtallige Horeri / Affguderi oc
ny

ny Vaafunde / huor met i forføre de
døgte oc forløste Stale / met eders / oc i
hobe tal / som icke kunde tellis / opslus
ge i dennem igiennem Hellsuedis
Kaffter i Hellsuedis affgrund / met it
forfkræfeligt Jammer / oc alle deris
Hiertens sorg / som saadant met
andelige Dyen see / oc kunde stæn der
saa.

Men Gud er den som met sin vnz
almechtige Maet / iblant saa
negen Nederstyggelighed / oc saa
mange Dieffuels Horeri / dog vnds
rier formedelt Daaben de vnge
Børn / saa oc nogle som ere komne til
Alders (dog saare saa) som paa des
is yderste giffue sig til Christum
gien (som ieg oc nogle saadanne
affuer klient) saa at den rette gamle
Kircke / enddog hun bliffuer iblant
der / oc eders Gud Dieffuelen / fors
nedelt saa mange ny Affguderi / oc
net alt eders Dieffuels Horeri / dog
affue i icke kundet aldelis pdelegge
dende.

R iij

Ligero

Kircken.
vdi Elia
tid.
3. Reg: 19.

Ligeruis som det gick til i Elia tid
Da kaldedis det altsammen Guds
Folk / det er / den hellige Kircke / oc
berømmede io huer mand sig aff den
Gud / som haffde ført dennem vdaß
Egipten. Saa vaar dog Landet fuld
aff / ia intet andet vaar i Landet end
idel Baals Aßguderi oc Horeri / saa
at Gud icke haffde behuldet it eneste
Altare. Dog vaare der bleffne til
offuers siu tusinde Mand / aff alle de
mange Tusinde / huor iblant vaar de
ypperste oc bæste / oc fore til Dießue-
len. Oc ligeruis som i Dreen vnder
Mose / maa de alle dø / vden Josue oc
Caleb.

Guds gierning kaldis Consum-
mans & abbrevians , at hand aff
Naade nogle saa redder oc beholder /
naar den gantße Hob vndergaar i
hans Brede / huor om S: Paulus
rigelige taler / Rom: 5.

Sammeledis haffuer oc Daniel
Dan: 12. spaad i det tolfste Capittel / lang tid
tilforn / at vnder Antichristen / skulde
være

vere en Bredens tid / oc saadan
Drøffuelse / som aldrig haffuer veret
paa Jorden. Oc S: Paulus / som 2. Theſ. 2.
tager sin Spaadom aff samme sted
vdi Daniele / siger ocſaa / at Gud skal
bliffue vred / oc lade krafftig Wildſar
relſe komme / for den ſkyld / at mand
icke haffuer / mee lyſt / anamme
Sandhed til Salighed.

Kiere lad off anſee vore / det er /
Chriſtenhedens Historier. Vnder
Constantio / Constantini Søn / vaar
Guds vrede ſaa ſtor / at de Kætere
ſom kaldis Arriani, indehaffde alle
Kircker i Verden / ſaa nær ſom to /
Oc samme tid vaare dog de Arrianer
ſelff Biſper / larde / fromme / ærlige oc
flitige Vænd for Verden. Huorles
dis ſkulde det da kunde lade vnder
Paſſuedommet / huor ingen Biſp ſie
Embede enten bruger eller bruge
kand / men leffue alle ſom Guin / oc
paa Epicuri vijs / Der maa det dog
aldelis høre Dieffuelen til.

Arriani,
de Kæte
tere.

K v

Huor

Huor for de alendige oc forstokte
de Passue æsel/ meget mindre forstaa/
huad enten Gud eller Kircken er/ end
en Ko eller it Suin sig der paa for-
staar. Kircken er en høn / dyb oc for-
borgen Ting/ at hende ingen kiende
eller see kand / vden alene paa Daas
ben/ Sacramentet/ oc Ordet / maa
mand fatte oc tro hende. Menniske
Lærdom/ Ceremonier / ragede Kro-
ner/ lange Klader / Biscops Hatte/
oc det hele Passuelige Praal / fører
icke/vden langt fra Kircken / hen ind
vdi Hellsfuede/saa langt er det fra/at
det skulde vere de Tegn / mand skulde
kunde kiende Kircken paa. Thi til
Kircken, høre oc saa nøgne Børn/
Mand/ Quinde/ Bonde/Borgere/
som dog icke haffue enten Krone/
Biscops Hat / oc ey
Messetklader
paa.

Forstkal

Forstkæl paa
den rætte oc falske
Kircke.

DEN maatte nu Pa-
pisterne (maa vel stee)
begære/ Ja de ville met
maet haffue det saa / at
mand skulde lide oc holde / saadanne
deris ny Kirckis / ny Article / hoss oc
met den gamle Kirckis gamle Ar-
ticle. Vilde wi icke / da ville de giøre
off til Rættene oc Liffelse. Thi det
Asen Passuen / er saadant it grofft
Asen / at hand icke vil lare sig til at
giøre forskæl imellem Guds ord oc
Menniske Lærdom / Men holder beg-
ze lige gaat at vere. Det beuise de der
met / at de nu offte haffue taget sig so-
re / at fordrage oc forlige sig met off-
shaffue stillet sig saa / som de vilde no-
get effterlade / saa skulde wi oc giffue
noget

Mennis-
ske lær-
dom giels-
der hos
Papister
lige saa
meget
som
Guds
ord.

noget effter / oc saaledis paa begge si-
der bliffue samdirectige. Huilcket dog
desaa aldrig vaar deris alffuere / oc
haffue intet andet efftersøgt der met/
end at skille off at / oc gijre splid
iblant off.

papister. Dog kand mand der aff saa meget
see oc formercke / at de som ratte An-
tichristiske Guds bespaattere / haffue
sæt oc ophøyet sig offuer Gud / oc
haffue den Tæncke / at saa lenge de
ville / saa lenge skal Lærdommen vere
ræt / Men naar de icke lenger ville /
skal hun icke lenger vere ræt. Thi de
ville io haffue maect noget at effterlade
eller icke effter at lade. De saa som de
mage det / saa skulle wi tage det an for
gaat. Tilbiude off saadan en lastelig
Wyskhed / oc det saa wbluelige / vden
alt Skin oc Skiul / gantske obenbare /
huor met de selff røbe sig / at de icke
nu haffue nogen forslagen oc trest
Dieffuel som dennem rider / som de
vel haffde nogle hundrede Aar siden /
Men saadan en gribelig Tælpel oc
gros

grosff Dieffuel / som for Arrighed sig
icke lenger kand skiule oc dölle.

Thi i det de sig tilbiude at efterlas
de / oc ere distigeste aff oss begierendis /
giffue de tilkiende / at Guds ord oc
Wenniske lardom gielder dennem alle
ige meget. Riere ia / Guds ord at Guds ord
afterlade eller omskifte / staar icke at efter
Bud self til at gipre. Thi hand icke lade eller
and gipre sig self til en Egnere / oc foruende,
ans Ord bliffuer euindelige. Men
uem det skal omskifte eller efterlas
e / hand maa haffue høyre mact end
Bud self haffuer. Thi hand haffde
ke end forandree Mose Low / der
m hand icke haffde loffuet vdi sie
Ord / den at forandre. Det vnder
aar sig oc inge / vden den ratte Anels
rist (som Daniel i det tolfte / oc S:
ouel siger) huilt den sig offuer Gud
høyer / oc er ved Raffen / Passues
immet.

Huor effter skal mand nu handle
et saadanne Golek / ia met saadanne
grosffue oc store Usen / som mene at
Guds

Guds ord er it Røt / som for Veyree
fvinger hid oc did / oc for den ting
som de haffue maect vdoeffuer. Eller
(huilcket de meget mere mene) at det
er en Regnepending / huilcken effter
deris fordrønde Moduillighed maa
gielde/effter som de hannem optage/
eller legge hannem paa Linien. Saa
rat vel forstaa de huad Kircken er.
Ja ret met dette samme beuise de/
at de høpelige forætte Gud oc hans
Ord/oc det end mere er / sætte sig offe
uer Gud / oc kunde derfor icke vere
hans Kircke.

Jeg vil nu tale met vore egne/
Thi haff de Passue Wsel / de Knubbe
oc Stene / er ingen Fornufft / ingen
Siun/ oc ingen Hprelse. Den hellig
ge christelige Kircke / er icke noget
Røt eller Regnepending. Men / hun
er icke vstadiq / oc hun giffuer intet
effter / saa som den Dieffuels Brud
den Passuelige Kircke / huilcken (li
geruis som den der bryder sit Ectes
skab) mener hun haffuer icke behoff

at bliffue stadig hos sin Ecte Hofbon-
de / men at hun vel maa vere noget
wftadig / effterlade / oc affgiffue / saa
som hendis Horeiagere det vil haffue.
Men hun er (figer S : Pouel) en 1. Tim: 3.
Sandhes Pillere oc Grunduaal /
hun ftaar fast (figer hand) oc er en
Grundfaste oc faster Grund / der til
met icke en falft eller lghnactig
Grund / men er en Sandheds grund /
liuer oc bedrager icke / gaar icke om
met Lghen. Men alt det som er w-
ftadigt eller tuiffactigt / det kand in-
gen Sandhed vere.

De huor til vaare en Guds Kir-
cke nyttig eller fornøden paa Jor-
den / naar hun vilde vere wftadig el-
ler wuiff i fine Ord / oc huer dag fti-
cke noget nyt / nu paaliuse it / nu aff-
liuse it andet : Ja / huor til vaare saa
dan en Gud nyttig / den off vilde læ-
re faadant Tuiffel oc Vancfelmodig-
hed : Saa som Papifterne deris
Theologia lærer / at mand skal tuiffle Papifter-
nes Theo-
logia.
paa Guds naade / huor om anden-
steds

steds nock sommelige er sereffuet. Thi
det Papisterne skønt haaffde vundet i
alle andre Sager / saa ere de dog i
dette Hoffuets stycke offueruundne / at
de lære / at mand skal tuiffle paa
Guds naade / yden wi ere tilforn
værdige nock / formedelst vor egen
Fuldgiørelse / eller Guds Helgens
fortieniste oc Forbøn. Som deris
egne Bøger giffue tilkiende / saa oc
deris Bress oc Segl / Kloster / Stiift /
oc end i dag deris Kroner oc Messer.

Vey til
Saligh
hed.

Men effterdi de det lære / oc skaa
paa deris Gierninger / oc i tuiffel / som
de ey heller andet kunde : Da er det
viist / at de maa vere Dieffuelens Kir-
cke. Thi der icke land 'vere andre
veye end disse tuende : Den ene / som
sig forlader paa Guds naade / Den
anden / som bygger paa vore Gier-
ninger oc fortieniste. Den første er
den gamle Kirckis / oc alle Patriar-
chers oc Apostilers vey / som Scriff-
ten beuifer. Den anden er Passuens
oc hans Kirckis / det land ingen / icke
end

end H: M: eller alle Dieffle selff
benecke. Der til ere vidne / som offte
sagt er / Bøgger / Buller / Segl / Bress /
Stifte / Kloster / at mand kand det
beuise for all Verden.

Nu er oc S: Peder forhaanden /
Actor: 4: Der er intet andet Raffen Actor: 4.
giffuct / ved huileket wi kunde bliffue
salige / vden Iesus Christus alene.
Der imod siger den Røttelunge i
Rom: Ney icke saa / men der ere
mange andre Raffen / ved huileke
Mennsker skulle bliffue salige / oc
synderlige mit Raffen / oc siden alle de
dieg vil / S: Franciscus, Dominicus
oc alle egne Gierninger / som bare
mig Pendinge hiem / oc legge mig
Konger oc Kaysere til mine Fødder.
Der vdi er Hellighed oc Salighed /
Christus er icke nu lenger nyttig eller
forngden.

WEN / igien til vor Sag at Christi
komme / at Christi Kircke icke
liuer eller bedrager / det maa
e selff bekiende / vden all deris Tack /
L. huort

huort ville de ellers hen : De maa
selff siige / at hun er en Klippe / Matth:
Matth: 16. 16 / huor imod Hellsuedis porte sig
intet formaa. Eller som S: Paulus
1. Tim. 3. det glosrer oc forklarer / en Sands
heds Pillere oc Grunduaal. At de
saadant (siger ieg) betiende / vide wi
dennem derfor ingen Tack. Saa si
ge de vore Trois Article / at det er
en hellig christelig Kircke. De S:
1. Cor: 3. Pouel 1. Cor: 3. Guds Tempel er
helligt / det ere i / Men huem som for
dærffuer Guds Tempel / den vil
Gud fordærffue. Derfor kand eller
maa / den hellige Kircke ingelunde li
de nogen Eghen eller falsk Lærdom /
Men hun skal lære idel helligt oc sans
drue Ord / det er Guds ord alene.
De det som hun lærer en eniste Eghen /
da er hun sirar affgudist oc Dieffues
lens Horekircke.

Israels
Konger
Guds
nyste.

Hvad hialp det Kongerne aff
Israel / at de bergmmede sig / Sigen
dis / at de tiende den Israels Gud
som hæfde fort dennem vdaß Egipten
land

land. Der met naßingaffue de oc
meente den ratte Gud oc deris for-
fæbris Gud / hulde oc den ganiske
Mose Low. Men fordi de oc saa der
hos arede deris Kalffue oc Baal / el-
ler stiftede der met aff menniskelig
Gudelighed / egen ny Gudstieniste/
den ratte Gud til are/derfor vaar det
altsammen forgæffuis. Thi Guds
forbud vaar der imod: Du skalt in-
gen anden Gud hæffue/ vden mig.

De Moses Deut: 4. oc 12. hæff: Deut: 4.
uer hart forbødet / at de icke skulde ta- oc 12.
ge sig noget nyt/ ey noget andet eller
reget for Hender/ Oc sagde: Huad ieg
biuder dig det skalt du giøre. Du skalt
intet tage der fra / oc intet legge der
til. Item / Du skalt icke vige der fra/
enten til den venstre/eller til den hø-
re Haand. Det er/giøre det huercken
varre eller badre / huercken effterlade
eller omuende. Der aff kommer/ det
vi altid lase i Propheterne / at de
straffe Kongerne / Presterne oc Fol-
ket/at de altid optencke ny Veye/ oc

¶ ij icke

icke bliffue paa denne Vey / oc eniste
Bane.

Den enis-
te Vey
til Salig-
hed / er
Guds
ord.

Psalm: 119.

2. Petr.

Thi huad som ydtraader til fide/
fra Guds ord / huilket alene er Vey-
en (som hand siger : Jeg er Veyen/
Sandhed oc Liffuet) det maa skinne/
oc siunis saa gaat oc skönt som det
kand / saa er det dog vist Bildfarelse/
Løyn oc Døden. Thi det er vden
for Guds ord / det er / vden Vey/
Sandhed oc Liffuet. Huad haffde
wi oc Ordet behoff / naar wi selff kun-
de søge off Veye op / det foruden:
Men Ordet er alene vore Gødders
Lius / oc vore Veyis sken / som liuser
i denne mørcke Stad / som er denne
Verden. Som S: Petrus siger:
Huemsomhelst icke stedse oc stitelige
haffuer sine Øyne paa det / huor
kand hand gaa andensteds hen / end
vdi Mørket / effterdi wi haffue Liuset
i Mørket / at wi der effter skulle rette
off / i det Mørcke.

Wader off nu acte / alle de ny Styer
ter effter hinanden / som ere opkomne

ne i Passuens ny Kircke / da skulle wi ^{27y} Sty
bestinde / at de alle ere foruden Guds ^{der i}
ord / det er / vden Bey / Sandhed oc ^{Passuens}
Liff / opdictede enten aff menniskelige ^{ny Kir}
Gudelighed oc gode tycke / eller aff
Passuens arrige Skalkactighed.
Derfor / lige som Passuens Kircke er
fuld aff Afflad / egen Fortieniste /
Brøderskab / Helgens tieniste / Mun-
deri / Messer / Tyllestegigrelse / oc an-
dre saadanne Stycker (som wi her
offuen haffue opregnet) som Guds
tieniste skal vere : Da er hun met det
samme fuld aff Vildfarelse / Løyn /
Affguder / Vantro / Mord / oc (i en
Sum at sige) fuld aff alle Diefflis
Kircke. Thi de kunde icke sige / at
Guds ord lærer saadanne Stycker.

Nu effterdi de maa bekiende / at ^{Kircken}
den hellige christelige Kircke maa ve ^{End icke}
re hellig / oc Sandheds grund vden ^{fare vild.}
Løyn oc Vildfarelse / Quia Ecclesia
non potest errare : Da maa de met
det samme bekiende / at de saadan en
hellig Kircke icke ere eller vere kunde /
L iij effters

effterdi de ere fulde aff saadan gruel-
lig Bildfarelse/ Eghen oc Affguderi.
Men ere den ratte forløbne / affaldi-
ge / oc skendige Dieffuels Hore/
Som hun oc hannem / i saadan
gruelig Eghen/tiener oc effterfølger.
MEN nu maatte it gaathiertigt
(som mand siger) Wenniske si-
ge: Kunde det da skade noget / om
mand behulde Guds ord / oc lode disse
Stykker / alle / eller de som lidis / kun-
de dog oc saa bliffue: Der til svarer
ieg: De maa vel kaldis godhiertige/
Men de ere i Hierterne vildfarendis
oc forførde. Thi du hører / at det icke
kand vere / at mand skal lære noget
andet hos Guds ord / tiene nogen an-
den end Gud / optende noget andet
Lius / hos dette som Gud i Mærket
haffuer opsat. Det er visselige intet
andet / end som en aff de Egster / mand
seer om Natten / oc end idel Foruil-
delse / det icke end vaare yden it eniste
Stykke.

Thi

Thi Kircken huercken skal oe ey
kand lare Epyen oc Bilsfarelse / icke
end vdi ic eniste Stycke. Larer hun
end Epyen / saa er det altsammen
salst / som Christus siger Luca II:
Eee til / at liuset er icke Wærckhed i
dig. Naar dit Liff er nu altsammen
lius / at det icke hassuer noget stycke
aff Wærcket / saa bliffuer det lius alt-
sammen. Det er io saa meget sagt :
Her maa vere lius altsammen / oc ins-
et Stycke aff Wærcket vere der hos.
Joel Guds ord oc Sandhed / oc in-
gen Bilsfarelse eller Epyen maa Kirs-
cken lare / Oc huorledis kand det ans-
ket vere : effterdi Guds Mund er
Kirckens Mund. Oc atter igien :
Kand Gud io icke liue / saa
kand Kircken icke
heller.

L iij

Torssat

Forføel imel- lem Lærdommen oc Læffnedet.

Et er vel sant / at den
hellige Kircke / effter Læff-
nedet at regne / icke er v-
den Synd / som hun i Fa-
der vor bekiender / Der hun siger:
1. Iohan. x. Forlad off vor skyld. Oc 1. Iohan. 1:
Der som wi sige / wi haffue icke
Synd / da liue wi / oc giøre Gud til
en Løgnere / som kalder off alle Syn-
dere / Rom : 3. Psal : 14. oc 51. Men
Lærdommen maa ingelunde vere
Synd eller straffelig. Oc hun hører
icke til Fader vor / huor wi sige : For-
lad off vor skyld. Thi hun er icke aff
vore Gierninger / men Guds eget
Ord / som icke kand synde eller giøre
vrat.

Thi

Thi en Predickere/ er hand ellers
en rat Predickere/ maa icke saa pre-
dicke / at hand skal bede om / oc søge
Synds forladelse / naar hand haff-
uer vdpredicket. Men hand skal sige
met Jeremia/ oc berømme sig: *Jerem: 17.*
Er/ du veedst at huis aff Mund er vds-
ganget/ er rat oc dig behageligt. Ja
hand skal kunde met S: Paulo / met
alle Apostler oc Propheter traadseli-
ge sige: Hæc dixit Dominus, det *Hæc dixit*
haffuer Gud selff sagt. Et iterum, *Dominus.*
Ieg haffuer veret en Jesu Christi
Apostel oc Prophete i denne Predi-
cken.

Vdi denne Part er icke fornø-
den/ Ja icke gaat at bede Synds for-
ladelse / som den der wrat haffuer
lært. Thi det er Guds oc icke mit
Ord/ saa at Gud her intet skal eller
kand forlade/ men stadfæste/ loffue oc
krone det/ Oc sige: Du haffuer rat
lært/ thi ieg haffuer talet igiennem
dig/ oc det er mit Ord. Men huem
saadant icke kand rose om sin Predi-

¶ v ¶

ffen / hand maa vel lade sin Predi-
cken betemme. Thi hand liuer visseli-
ge / oc bespaatter Gud.

Skulde Ordet vere Synd eller
Wræt / huor effter skulde da Lessnes
det / eller huor effter kunde det da rats
te sig : Da vilde visselige den ene
Blinde lede den anden / oc baade fals
de i Grassuen. Der som en Kaitte-
snor / eller Vinkelmaade er kraaget /
huad kunde da Handuærcksmanden
arbeide der effter : En Bucht / vilde
da gige mange / yden ende oc maas
de. Derfaare siger ieg / kand vel Less-
nedet synde oc vere wrætferdigt / som
det oc er (Gud bedre det) altformet
get wrætferdigt. Men Lærdommen
maa vere traadræt oc viss / yden all
Synd. Der for skal vdi Kircken / in-
tet andet predickis / yden det viffe-
reene / oc eniste Guds ord. Elar det
feyl / saa er det icke lenger Kircken /
men Dieffuels Schole. Ligeruis som
en from Dannequinde (som Prophe-
terne dette Exempel idelige bruge)

maa

Atecken
læret alle
ne Guds
v. v.

maa intet andet høre/end sin Mands
ord/i Huset oc i Sengen. Hører hun
en andens Ord/som icke hører til hen-
dis Mands Seng / da er hun vissel-
ig en Hore.

Dette seer nu altsammen der hen/
at Kircken skal lære Guds ord alene/
oc vere viss paa det. Thi der met ale-
ne er hun Sandheds Grund oc Vil-
lere/ bygt paa Klippen/oc kaldis hel-
lig oc wist affelig. Oc det er det mand
almindelige siger/oc end rattelige oc
vel: Kircken kand icke fare vild. Thi Kircken
Guds ord som hun lærer / kand icke
fare vild. Men huad anderledis læ-
ris / oc haffuer noget twissl met sig/
om det er Guds ord/det kand icke ve-
re Kirckens/ men maa endelige vere
Dieffuels Lardom / Eghen oc Affgu-
deri. Thi Dieffuelen / effterdi hand
er en Eghnere oc Eghnens Fader / da
kand hand icke sige: Det siger Gud.
Men som Christus siger / Johannis
8: Ex proprijs, Aff sig selff maa hand
tale/ det er/ lunge. Saa maa oc alle
hans

Johan: 8.

hans Børn tale vdaß sig selff / vden
Guds ord/ det er liuge.

SEc nu her / kiere Ven / huad det
maa vere en vnderlig Ting / wi
som visselige lære Guds ord / ere saa
blødhierlige / oc aff stor ydmynghed
ere wi saa bluffardige/ at wi icke gier-
ne berømmes oss / at wi ere Guds Kir-
cke/ Guds vidne / Tienere / oc hans
Predickere/ oc at Gud taler igiennem
oss/ dog wi det visselige ere/ effterdi wi
foruist haffue Guds ord / oc lære det.
Denne Bluffardighed kommer der
aff/ at wi aluerlige tro / at Guds ord
er saadan en herlig Maiestatis ting/
at wi bekiende oss gantske wuurdige/
at saadan stor Ting skal bliffue taleet
oc giort formedelst oss / som endnu
leffue i Rige oc Blod.

3. alste
prophet
ters art.

Men voris Bederpart/ Dieffue
len / Papisterne / Suermere oc all
Verden/de ere frimodige oc wforfær-
dede/ taare dristelige sige fra sig aff
stor Hellighed : Her er Gud / wi ere
Guds Kircke/Tienere/Propheter oc
Guds

Guds Apostler / som oc alle falske
Propheter altid haffue giort. Men
Ydmuyghed oc Fryet / med Guds ord/
haffuer altid veret det rette Tegen/
til den rette Kircke. Dierffhed / Bals
styrighed i Menniske gudelighed/
haffuer altid veret Diefflenis rette
Tegen oc Mercke. Som mand oc i
Passuens Drecket / maa tage oc se
der paa.

Dette er sagt om Lardommen/
huilcken skal oc maa vere reen oc pur/
som kaldis det gode / salige / hellige oc
eniste Guds ord / foruden all tilsat oc
formengelse. Men Lefnedet / som
daglige effter Lardommen skulder ret
te / reense oc helliggigre sig / er icke end
nu gantse reent oc helligt / saa lenge
denne Radickesæct / Riød oc Blod
leffuer. Dog effterdi hand er i reens
selsens oc helliggigrelsens Væck oc
Gierning / oc lader sig stedse hielpe oc
lage / aff den rette Samaritan / oc
icke videre fordærffuer sig vdi Ween
lighed io meer oc meer : Da bliffuer

Samaritan
Luce 10.

Det

det naadelige for Ordens skyld / ved
huldet hand lader sig læge oc reense/
huldet hannem til gode / skenckte oc til-
giffuet / at hand skal oc maa kaldis
reen at vere. Thi den hellige christes
lige Kircke / bliffuer for sit Ried oc
Blods skyld / icke kaldet nogen Hore/
effterdi hun holder sig reenlige oc fast
ved Ordet / som er hendis Helligdoms/
oc bliffuer hart der ved. Christus si-
ger Johan : 15: I ere reene / icke for
eders egen skyld / men for det Ords
skyld / som ieg haaffuer talet til eder.

Iohan: 15.

Ordens
hellighed
oc Lær-
dommens
reenhed.

Lærdom-
mens w-
reenhed.

Thi Ordens hellighed oc Lærdom-
mens reenhed / er saa meetig oc vissat
det end Judas / Caiphas / Pilatus /
Passuen oc Dieffuelen selff / det pre-
dicke / eller rættelike døbte (foruden
tilsat / reent oc rat) da bleffue dog det
rette reene Ord / oc den rette hellige
Daab / hørt oc anammet. Der skal
dog altid vere Hycklere / oc falske
Christne vdi Kircken / oc en Judas
iblant Apostlene. Tuert imod er
Lærdommens wreenhed / som icke er
Guds

Guds ord / eller er uden Guds ord /
saadan en forgiftig ond Tina / at
det end S: Petrus / ia en Engel aff
Himmelen den predickede / saa er hun
dog forbandet. Galat: 1.

Der for kunde falske Lærere oc Dø-
bere, eller falske Sacrament mestere /
icke vere eller bliffne vdi Kircken / som
den første Psalme siger: Thi de giere
icke alene imod Leffnedet (huilket
Kircken maa lade stee / besynderlige
om det er himmeligt) men oc saa imod
Lærdommen / huilken obenbare skal
liuse oc skinne / at mand kand rette
Leffnedet der efter.

Saadant haffuer mand lært fra 1. Iohan: 2:
begyndelsen / Som S: Hans siger:
De ere aff oss dog icke aff vort El-
skab. Oc / In Ecclesia sunt, sed non
de Ecclesia. Item / numero sed non
merito, oc andet saadant mere. Huer
aff mand haffuer dette Forskal / at de
icke alle ere Christne / som holde sig
for Christne. Men naar det kommer
saa lange / at mand bliffuer wens om
Lær:

Lærdømen/da gaa de i to hobe. De da
finder det sig/huile de ratte Christo
ne ere/Som ere de/som haffue Guds
ord reent oc sine. Det maa dens
ne gang vere sagt/om
den ratte Kircke.

Om Kircker= nis Guds tilbage at giffue.

DER som Papisterne
nu ville eller kunde bevis
se/ at de ere den ratte hel
lige Kircke / oc at de icke
haffue oc holde/eller haffue lart/nog
le aff den ny Horekirckis her offuen
fortalde Artickler eller Fund: Eller
at vore Artickler / icke ere den ratte
gamle Kirckis Artickler / oc wi huer
cken

Den haffue paafundet eller opdietet :
Da maa wi vel bekiende / at wi ere
Kattere oc affaldige. Der som de det
oc icke beuise / da maa de tuert om
igien oesaa bekiende / at de ere den
ratte Dieffuels Horekircke / som er
forløben fra Christo sin Herre / oc
haffuer ladet Dieffuelen gigre skam
aff sig / formedelst anden ny Lardom.
Dette / acter ieg / skulde vere vift oc
fast / der som Jøder eller Hedninge /
eller ihuad det er / som haffuer mens
nistelig Fornufft / skulde dømme off
imellem.

Ere de icke Kircken / men Dieff
uelens Hore / som icke er bleffuen hos
Christum : Da er det grundelige oc
veldelige besluttet / at de icke skulle in
dehaffue oc besidde Kirckegods / mes
get mindre bør dennem at oprøre
denne Tratte (huor met de her til
dags haffue bemødet Keyser oc Kons
geriger) at mand skulde indsatte dens
nem i vore Landskab igien / oc giffue
dennem Kirckegods igien. Thi det

W

er lis

er lige saadant / som Diefflene / om de
vilde begiere aff Englene / at de skulde
fatte dennem ind i Himmelen igien/
dog de vide oc bekiende / at de ere icke
bleffne Guds Engle / men bleffne til
Guds Fiender / som høre hen i Hells
uedis Ild. Eller oc (om Menniske
at tale) er det at ligne ved en Tyff
eller Røffuere / som vilde kressue paa
de Pendinge eller det Guds / som hand
haffde stollet oc røffuet / oc hannem
vaar igien affiaget / oc nu i Rette
lagt / eller de rette Arffuinge igien
giffuet / De lade sig høre / at der som
det icke skede / da vilde hand H: M:
aff sig.

Men effterdi de / som tilforn haff
de giort sig til pffuerste Dommere vdi
Sagen / nu ere bleffne til den ene
Part som gaar i Rette / oc der for des
ris Dom / i alle Rette intet gielder / ey
mere end vor Dom / som ere den an
den Part / gielder hos dennem. Der
for / oc effterdi ingen anden Domm
re paa Jorden er i den Sag / da maa

vi saa lade det bliffue / oc forbie den
rette Dommere. Men ellers/der som
nogen Dommere vaare paa Jorden
at finde i denne Sag / da vilde der
paa saadan en Dom/ at de (hin an-
den part) icke alene ingen Restitu-
tion oc Igiengiffte met Rette haaffde
paa at este/ men vaare varde/at mād
skulde fordriuffue dennem aff Verden/
oc ved dennem skulde mand giøre som
Kong Jehu gjorde ved de Baaliter/ 4.Reg.104
oc som Kong Josias gjorde ved Pre Item 23.
sterne vdi Samaria/ oc Bethel. Thi
de ere (som her offuen er beuist) for
Gud / oc effter den hellige Scriffts
Dom / den rette mordere Kule oc
Dieffuels Hore. Der følger da eff-
ter/at de Kirckenis Gods/det er/Den
arme Christenheds Gods til sig haaff-
ue reffuet/ som de allerstørste Kirkes
roffuere oc Guds Tyffue/oc dennem
endnu met traasighed indehaaffue/ oc
end ydermere offuer all sin Skade/
hende forfølge paa Liff oc Bre/hende
timeilige oc euiglige at fordarffue.

M ij

Thi

Thi det kand ic Varn paa sin Nar/
 ia vel en groff Nar forstaa / oc telle
 det paa sine Jingre (enddog det Esel
 Passuen/ oc hans fordomde Hob in-
 tet ville forstaa) at de lofflige frem-
 sarne Reysere / Førster / Herrer / oc
 gaat Gold / vden alt tuiffel / icke saa
 hassue meent/ oc ey veret deris villie/
 at de skulde hassue hengissuet deris
 Gods/der met at gigre idel Dieffuels
 Horer/ oc idelt Affguderi der met at
 stiffe/smycke oc are. Meget mindre
 at de der met vilde opelste eller oppes
 holde Sialemordere Kirkebydere
 eller Guds Tyffue/men at oppeholde
 Kircker oc Scholer/det er/Guds helli-
 ge Ord/ PredickeEmbedet/ oc anden
 Gudstieniste / Theologos / Sogne-
 prester / Predicere / oc der hos fat-
 tigt Gold/ Encker / Faderløse Børn
 oc singe Gold / Gud til loff oc are.

Kircker
 gods.

Fordi det er icke Mordere gods/ Hoi
 regods / Gudsbespaatteris gods/
 H: M: Gods eller Diefflegods/men
 kaldis oc er Kirkegods. Huilket dog
 paa

paa denne Dag / icke alene aff de
aandelige Dieffuels Horer / i den
Passuelige mordere Kule / paa det
skendeligste / formedelst Simoni oc
allehaande Wdyd sigbis / selgis / stæ-
lis / røffuis oc fortæris : men oc saa aff
legemlige Horer oc Skalkke / paa det
allerwblueligste forpralis oc forslams
pampis / meget stemmeligere end det
skede vdi Sodoma oc Gomorrha.
Saa at de icke giffue en fattig Pres-
temand / Pebling eller et arme Mens-
niske / en Pending til hielp oc bistand.
Fordi de ere oc icke varde / at de skulde
gigre saadan en god Gierning / ihvor-
ringe hun kand vere. Men i den sted /
som rette forbistrede Epicurer / bes-
spaatte de / oc belee Gud selff / hans
Ord oc hans Kircke. Ja / det er den
skæne hellige Kircke / som end torde be-
rømme sig / at de ere hellige / oc acte
Kirckens Gods at vere deris eget / oc
esse paa igstengiffuelse. Men hand
skal icke lenge bliffue borte / som skal
giffue saadanne fortuifflede / moduil-

W iij lige

lige Bespaattere/ de rasendis Mordes
re/ deris rette Restitution oc Igiens
giffuelse.

I.
Papistern
nis vds
nesbyrd/
off til vi
lie oc den
nem imod.

MEN i midler Tid/ Effterdi wi
ingen Dommere haffue paa
Jorden/ vden Gud selff i sin
hellige Scrifte / som er pffuerste
Dommere i alle Sager: Da ville wi
dissimellem bruge Papisternis egen
Dom oc Beuifning imod dennem
selff/ oc off til baste.

Hertug Jørgen (met vsalig hus
kommelse) Sagde / at hannem
vaar vel vitterligt/ at der vaare man
gehaande Wisbrug i Kircken indfor
de. Men at en enstig Vriend / skalde
komme her for aff it Hul / oc tage sig
en Reformation fore/ det vaare icke
at lide. Nu vel / den bekiender (vden
eniffel icke alene) at eders Kircke er
fuld aff Wisbrug/ Det er saa meget
sagt/ at det icke er den rette reene Kir
cke. Thi den skal vere hellig oc reen/
vden alt Mang oc Beblandelse / end
at sige/ vden all Wisbrug. Thi saa
siger

siger vor
christelig
Der for
Eide/ alle
Lugsburg
vds besill
in Afflad
land/ effter
foracting.
Ladet er en
Wisbrug/
som i det h
reen Gud
Sammit
begare/ o
beuifst el
eders egne
Affgudehu
met sit falk
intet er va
men Dieff
For den
Cardinale
vi meget
vds/ hui

siger vor Tro: Jeg troer en hellig
christelig Kircke.

Der foruden/haffue oc i paa eders 14
Side/allesammen/paa Rigsdagen til
Augspurg/ bedet Keyseren/ at hand
vilde bestille hos Passuen/at hand in-
tet Afflad mere skulde sende i Tydske Afflag.
land/ effterdi det vaar nu kommet i
foracting. Her bekiende i selff/at Aff-
ladet er en foractig Ting/ det er en
Misbrug/ oc it Affguderi. Thi der
som i det hulde for ret oc gaat/ oc en
reen Gudstieniste/kunde i met en god
Samuittighed det icke foracte/ eller
begære/at det maatte nedleggis. Her
beuise eders Samuittighed ved
eders egne Ord/ at eders Kircke er it
Affgudehus/ oc at hun er wreen/ oc
met sit falske bedragelige Afflad/som
intet er vart/haffuer tiens/icke Gud/
men Dieffuelen.

For det tredie/sagde sammesteds 111.
Cardinalen aff Wens/Huad ville
wi meget disputere/de haffue en Ars-
tikel/huileken wi vide oc kunde icke

M iiii

beneces

Preſte
giſſer
maal.

beneecte/ at hand io er ret / ſom er om
Ectekab / kunde wi hannem dog ike
vedtage. Oc det hand aff Wens det
end aldrig haſſde ſagt/ da ere i ſelff nu
met tiden ſaa offueruundne/ at mans
ge aff eder/ ſom de baſte ville vare/ det
obenbarlige bekiende. Sig mig nu/
ment du at det er en ringe Dieffuels
Hore/ ſom ſaadan en forſkræckelig
Artickel (det er ſaadan en Affgud)
ſat/ ſtiſſtet/ lært/ æret oc affhuldet haſſ
uer/ i ſin Kircke: at mand Guds gler
ning/ Ordning oc Beſignelſe ſkulle
fordømme/ forbande/ oc holde det for
en allerſørſte Synd / Skulde vel
Dieffuelen/ ſom er Guds Fiende/ kun
de ſtiſſte noget der kunde vere verre/
naar hand noget vilde ſtiſſte / ſom
Gud ſkulde vere imod :

Huorledis kunde eders Kircke vere
hellig/ met ſaadan en Bederſtygges
lighed/ der ſom i ſkønt alle haſſde leſſ
uet ſom kofke Jomfruer / oc dog der
hos tiend ſaadanne Affguder. Thi
Gud haſſde eder det forbødet/ ſom en
Dieff

Dieffuel
Oc ſelff
et Hellig
eders Kir
idenne E
Rom / L
aandelige
haſſuer op
Skam oc
eders hellig
len/ met
hed/ ſaa g
De hua
dem h
begierend
uet at it ſ
halet oc o
eder/ at de
ders Kirck
for it Cor
Concilium
riſe. Huo
haſſuer it
weſform

Dieffuels lardom / 1. Timoth : 4.
De selff maa i beklage / Huad Fruct
oe Hellighed / denne Affgudstieniste
i eders Kircke haffuer beskaffet. Thi
i denne Sag ere disse Vidnesbyrd :
Rom / Domkirckerne / oc den hele
aandelige Stat / Ja deris Synd
haffuer opfyldt Himmel oc Jord med
Skam oc Blodskrig. Huor er her
eders hellige Kircke / som ved Dieffues
len / med saadanne Bederstyggeligh
hed / saa gruelige er giort til en Hore :
Hvad haffue i selff giort : Stund *Concilium.*
dem haffue i veret it Concilium
begierendis / Stundem haffue i loff
uet at it skulde holdis / Stundem fors
halet oc opsat det / Stundem vegret
eder / at det icke maatte holdis. Ere
ders Kircke hellig / hui frycter hun da
for it Concilium : Huad haffuer hun
Concilium behoff / eller at reforme
ris : Huorledis er hun hellig / om hun
haffuer it Concilium behoff : Ville i
oc reformere eders Hellighed.

W v

Wi

Wi for vor skyld haffue aldrig ver
ret noget Concilium begierendis/ vor
Kircke at reformere. Thi Gud den
hellig Aand haffuer / lang tid siden/
helliggiort vor Kircke ved sit hellige
Ord/ oc vdrenset aff hende alt Pass
uens Horeri oc Affguder/ at wi haff
ue alting helligt/ Gud ske loff. Or
det reent/ Daaben reen/ Sacramen
tet reent/ Nøglene oc Afflesningen
reen/ oc alt det som hører til den ratte
Kircke/ det haffue wi helligt oc reent/
vden all Menniske Lardom / Wang
oc Beblandelse / oc all Breenlighed.
Lefnedet (som offuen er sagt) gaar
icke fuldkommelige der effter/ som wi
gierne saae oc vilde. Huor offuer
Propheter oc Apostler desaa self kla
ge. Thi det hører der hen / som wi
skulle vere de hellige Engle lige.

Men it Concilium begiere wi for
denne Sags skyld / at vor Kircke
land bliffue forhørt/ oc at vor Lardom
maatte frit komme i Dagen/ paa det/
at eders Horeri i Passuedgmmet
maatte

maatte bliffue kynt oc fordfint / oc at
huer mand som er der met forfprøt /
maatte bliffue met off omuent / oc den
rette hellige Kircke der met formeret.
Men her haffue i / oc eders Gud
Dieffuelen icke Snue / i rette Affens
baeker / Mulduorper / Vgledonder /
Natrassne / oc Stenugler / som icke
kunde lide Dagen. Men i ere der
imod met all mact / oc met alt Skalks
hed / at det icke skal komme der til / at
Sandhed maatte vdi Liuset forhøris
oc handlis.

Dog farer oc Gud stedse frem mee
sin Gierning / oc kommer Liuset io
mere at staa imod / io lenger frem / at
i paa det sidste dog skulle nedis til at
lide det / met all Skam oc Skade. Oc
huor meget det kand / enten forstræcke
off / eller gigre eder traadsige oc fri
modige / at i saa seltstyctige sty Liuset
met saadan benectelse oc fortuilelse :
Det maa eders Samuittighed / oc
eders eget Hierte sige eder.

Effter

Effterdi nu (siger ieg) at i bekiende
de / som i det oc maa bekiende / huor
dan en wreen Kircke i haffue (ieg tas
ler icke om Leffnedet / men om Lærd
dommen) oc i maa bekiende / at i haff
ue saa megen Eghen oc falsk Lærdom /
huilcken i dog icke ville offuergiffue :
Da maa i fremdelis oc saa bekiende /
at i icke ere den hellige / men Dieff
uelens Kircke. Oc iblant eders ere des
besynderlige de / som saadan Eghen
forsuare / oc ville tuinge Gode at tage
ved den. Fordi de samme vitterlige til
bede Dieffuelen i sine Eghner / effterdi
de bekiende / at de ere vrang oc wrets
te Artickler. De det gipre / det ere i oc
eders Selstab / offuen fra Passuen
at begynde / och saa neder at / alles
mand / indtil den næderste Prest oc
Mund. Det er at sige / den rette
Kirne / oc den beste Hob / huilcken i
besynderlige kalde eders Kircke at ves
re / oc der til oc saa de verdslige Stæ
ter / ihuem de oc ere / som ere eders
Anhang / oc holde met eder. Thi de
iblant

iblant eder / som saadant fortryder oc
givr ont / de høre icke til eders Dieff-
uels Horekircke: Men til vor / det er /
til den gamle / rette oc hellige Kircke.

Ydermere / effterdi wi haffue saas-
dant eders eget Vidnesbyrd oc Dom:
Da kunde i icke skalde oss for Kattere
oc affaldige. Men effterdi wi forlas-
de oc traade saadanne eders bekynnte
Bederstyggeligheder oc falske Artick-
ler: Maa i giffue oss effter / at wi
haffue ret met at fare / som de der ere
den rette Kircke. Oc tuert imod / maa
i bekiende / som den rette Dieffuels
Kircke (effterdi at i forsuare den Bes-
derstyggelighed / som i selff kien-
de saadant at vere / holde paa den / oc
ville tuinge Jolck der til) at i icke haff-
ue ret til Kirckegodset / det paa at efke /
at mand det som it Spolium oc Roff-
skulde giffue eder det igien. Men at i
som hine rette Gudstyffue oc Kirckes
roffuere ere skyldige / det i endnu haff-
ue at slippe / oc den rette Kircke det at
restituere oc oplade. Oc det i end vaas-
re dobs

re dobbelt saa wblue som i ere/oc haff
 de dobbelt saa wforflammet en Ho
 restierne oc Dynelad (som Prophe
 terne sige) som sig icke land skamme:
 Da maa i dog selff sige her vdi / at
 denne Dom er rat. Fordisaa baade
 Tra/Sten/ Skarn oc Weg vil om
 sier raabe oc strige imod eder. Thidet
 land dog ingelunde anderledis vere/
 end at en fortuifflet Hore/io icke land
 vere nogen arlig oc tuctig Jomfru.
 Der for skal hun oc icke vere nogen
 Kircke/ icke haffue offuer nogen Kir
 cke at regiere/oc intet Kirckegods
 haffue/ Det er Summen
 der paa.

Hvad Bud til
 horer / maa mand ey
 giffue Mennifken.

A de videre skalde off alle
 for wlydige oc oprørste/ for den

skyld / at vore Fyrster icke lyde de
Keyserlige Befalninger oc Bud / vdi
huilcke vore Kircker oc Lærdømme for-
dømmis : Vdi den sted begimme wi
off/ oc takke Gud/ at hand off naades-
lige haffuer beuaret/ at wi icke ere mee-
eder / i saadan en fordomt Lydighed
befundne. Thi det er Gud som off det
forbiuder/ oc siger: Giffuer Keyseren
huad Keyserens er/ oc Gud det Guds
er. Psal: 115: Herren haffuer hand
giffuct Himmelen/ men Jorden Men-
niskens Børn. Himmelen/ eller Him-
merige tagis icke i Forlæning aff Key-
seren/ oc Gud kand kand icke sigis at
haffue Forlæning aff Keyseren. Men
Keyseren skal oc maa kaldis Guds
Lænsmand at vere. Som oc Syrach
siger: Gud haffuer forordineret Her-
skab i alle Land/ Men i Israel er hand
selff Herre. Gud vil selff / oc alene i
Kircken lære oc regere. Dette Regi-
mente haffuer hand aldrig affhendet/
eller fra sig bortgiffuct/ Som den 60.
Psalme siger: Gud taler i sin Hellig-
dom,

Der for i Papister / haffue i vdi
dette stycke om Lydighed / icke met oss
at trakte / men met Gud self. De
først maa i foruare oc foruiffe oss / at
wi (som i gijre) maa giffue Keyse-
ren det Gud tilhører. Ellers gijre wi
det ingelunde / men eders Løyen oc
Lasten / tage wi an / met stor Glade.
Thi der met giffue i oss Vidnesbyrd /
oc bekiende / at wi icke tage fra Gud
det hans er / oc giffue det Keyseren.
De saa atboret hielpe i / off met eders
forgifftige Løyen vdi Sandhed at be-
rømme / at wi icke lessue vdi eders for-
bandede Lydighed.

Thi Gud haffuer forbødet Keyse-
ren / ia alle Engle oc Creatur / at de i
hans Himmerige / det er / vdi hans
Kircke / icke skulle lare noget andet
end hans eget Ord / Som oc S:
Paulus Galat: 1. gijr it forfardeligt
Tordenslag / oc siger: Der som en
Engel aff Himmelen larde noget
andet / end det som i haffue anammet /
hand vere forbandet. Nu haffue wi
her

her offuen opregnet nogle Strycker
aff den wtallige ny Lardom/som ans
den er/ det er (som Paulus her kalder
det) Anathemata, eders ny Forbans
delsel/ Fordømmelsel/ Formaledidels
sel/ mee huilcke eders ny Horekircke
oc Dieffuelskircke er opfyldt. Der for
kand huerecken Keyser eller noget
Creatur/ tuinge off til saadan en for
bandet Lydighed. Ja/ hånd skal holde
sig selff oc off der fra / vden hånd vil
met S: Pouels Tordensten vere slas
gen / oc fordømt i Helffuedis affs
grund.

Gud haffuer nock befalet Keyse
ren/ oc mere end hånd vel känd ydret
te/ som er Jorderige / det er / Liff oc
Gods. Der mee er hans Embede at
ende. Gribet hånd videre/ ind i Guds
Rige/ da røffuer hånd fra Gud huad
hans er. Det kaldis Sacrilegium,
Guds styld/ eller som Paulus kalder
det Philip: 2: Rapinam diuinitatis,
naar nogen vil vere Gud lig/ huilcke
hånd dog icke känd vere / vden hånd

N

vil

vil røffue sig det til / Thi det kand icke
vere giffuet hannem. Til det er icke
vden en eniste Arffuing / hand haffuer
det icke røffuet / eller vilde røffue som
Dieffuelen vilde i Hiimelen / eller som
Adam i Paradis. Men det er hañem
giffuet i Euighed aff Faderen / oc aff
Naturen er det hannem metfædt oc
giffuet.

Ihuem de nu ere / som stycke den
fromme Keyser Carl her til / eller giv
re det vnder hans Secret / de ere io
saa fromme Diur / som Slangen i
Paradis. Keyseren skal bliffue vnder
Gud / oc tage vare den Deel hannem
er befalet / lige som oc alle Creatur.
Thi Gud vil her / det er / i Kircken /
tale / hand alene / oc ingen anden lide.

Ligeruis som (paa det ieg kand
ydermere forklare det) en Ecte Mand
eller Brudgom / kand vel mangeslags
Embeder bestille vdi Huset / kand kalde
de den ene Suend / Keyseren / den an
den Konning / oc kand befale dennem
alt sit Gods / den ene Agerlandet / den
anden Vinbierget / oc lige saa met
Fact /

Sæet / Sifferi / Klader / Pendinge oc
Bohaffue. Men ingen Suend lader
sig finde i Kammeret eller Brudese-
gen / huad heller hand heder Keyser
eller Konning. Thi det er Dgden / si-
ger Salomon / Prouer: 5. Der hø-
re alene Brudgommen at vere. Oc her
skal Bruden icke høre / eller vide
aff noget ord / vden Brudgommen
alene. Som oc S: Hans Døberen
siger: Huem Bruden haffuer / hand
er Brudgommen: Eige saa kland icke
Gud / vil oc ey lide nogen anden hos
sig i Kircken. Der skal mand intet
andet høre / end hannem selff oc hans
Ord / eller hun skal vere en Hore / oc
icke hans Brud.

Her vdaß kland mand nu vel vis-
de / i Passuens Esel / huad i gipre / oc
oc vdbrette / naar i skalde off oprørste
at vere / for den skyd / at wi de Key-
serlige Edicter / met eder icke ville hol-
de. Det gipre i / at i bekiende / at wi
lade Christum beholde sin Brud oc
Brudese- gen / som nogle tro oc
vnderdannige Iosepher / oc eller tiene

N ij vde

vde i Huset oc i Gaarden/vdi de Em-
beder off ere befalne. De tuert imod
belsiende i / at i ere som hine brendens
dis Horesprere / oc Horkarle / som
synde imod Ecteskab/det er / fordøms
de Guds røffuere / oc oprørske imod
Himmelen/ville bryde ind i Herrens
Brudekammer / oc giøre hannem
hans Brud til en Hore. Men hand
slar eder met Blindhed/ som dennem
i Sodoma/ at i icke kunde finde Dø-
ren/oc lader eder i den sted finde/ Ho-
rer oc Horkarle / eders lige / de som
eder haffue brut / oc dresseuet Wdød
met eder / oc fare til Dieffuelen met
eder.

Summa/ fecter de kiffuer denne
Sag til ende/ Først met Gud / at wi
maa høre oc lære noget andet i Kir-
cken end Guds ord. Item / at eders
opregnede ni Stycker ere Guds ord/
oc at i ere den hellige Kircke / Saa
skulle i haffue ræt / oc wi ville gierne
vere lydige. Huor til er det gaat/ at i
lade staa Antecedens, oc skrige saa
hart

hart paa Consequens. Ponatur Ec-
clesia certò, & obedientia sequetur
necessariò. E contra, non posita
Ecclesia, nulla sequitur obedientia,
ex natura relatiuorum, om der ellers
er nogen Gnist aff Dialectica vdi
eder. Dette maa paa denne tid vere
sagt om Kircken/imod Papi-
sterne deris Lasten/
oc imod deris
Munde.

N iij

De

De Trende
SYMBOLA, Eller
Christi Treis Bekiendelser/
som endrectelige brugis
vdi Kircken.

Apostlernis Symbolum.

Det første Symbolum / som
er Apostlernis Bekiendelse / er det
allerstøniste oc bedste / som kaarteli-
ge oc sticfelige indeholder Treens
Article / Er Vørn oc det groffue
Folk lat at lære / oc liuder det saa-
ledis:

WEG troer paa
Gud Fader / Almec-
tigste Himmels oc
Jordens Skabere.
De

En paa Iesum Christum/
hans eniste Søn/vor Her-
re/ Som er vndfangen aff
den hellig Aand / Sed aff Zom-
fru Maria/ Pint vnder Pontio
Pilato / Kaarsfast/ død oc be-
graffuen/ Nedarsoer til Hellsue-
de/ Opstod tredie dag fra de døde/
Opsoer til Himmels/ sidder
hos Gud Faders Almetigis
høyre Haand/ Deden hand skal
igienkomme/ oc domme Leffuen-
dis oc Døde.

En troer paa den hellig
Aand / En hellig christelig
Kircke / Som er Helgens
samsfund / Syndernis forladel-
se/ Oc det euige Liff/ Amen.

N iiii

Sym 2

Symbolum Athanasij.

Det andet Symbolum, som
kaldis Athanasij, er lengre oc riges
ligere forklaret/for de Arrianer der
ris skyld/Den ene Artickel/ at Je-
sus Christus er Guds eneste Søn/
oc vor Herre/paa huilken wi tro/
lige met samme Tro/ met huilken
wi tro paa Faderen / som Texten
siger/ vdi det første Symbolo: Jeg
troer paa Gud/etc. Oc paa Jesum
etc. Thi der som hand icke vaare ret
Gud/kunde hand icke æris lige ved
Faderen/met lige Tro. Der paa
driffuer S: Athanasius, oc det for-
fetter hand vdi sit Symbolo. Oc
maa det vel vere it Symbolum, som
tien til det første oc forscressne
Symbolum at forsuare.

Hvem som vil vorde salig/
Hand skal for alle ting haff-
ue den rette christelige Tro.
Huem

Huem den icke holder/gantſke
oc reen/den bliſſuer/ vden tuiſſl/
euindelige forðømt.

Ette er da den rette chriſtelige
Tro / at wi ære en eniſte Gud
i trende Perſoner/ oc tre Perſoner
i en eniſte Guddom.

De at wi icke forblande Per-
ſonerne i hinanden/ oc ey at ſtille
den Guddommelige Nature.

En Perſon er Faderen / en
anden er Sønne / en anden er
den helligÅland.

Men Faderen oc Sønne/
oc den helligÅland / er en eniſte
Gud/ lig vdi Herlighed/ lig i euig
Maieſtat.

Saadan ſom Faderen er/
ſaadan er oc Sønne/ ſaadan er
oc den helligÅland.

N v

Fade

Faderen er icke skabt / Søn-
nen er icke skabt / den hellig Aand
er icke skabt.

Faderen er ubegribelig / Søn-
nen er ubegribelig / den hellig
Aand er ubegribelig.

Faderen er euig / Sønner er
euig / den hellig Aand er euig.

Dog ere de icke tre euige / men
der er en euig.

Ligeruis som oc icke tre wskab-
te / eller tre ubegribelige / men der
er en wskabt / oc en ubegribelig.

Lige saa er oc Faderen almec-
tig / almectig er Sønner / almec-
tig er den hellig Aand.

De ere dog icke tre almectige /
men der er en almectig.

Lige saa er oc Faderen Gud /
Sønner er Gud / oc den hellig
Aand er Gud. De

De ere dog icke trende Guder/
men der er en Gud.

Lige ocsaa er Faderen Her-
re/ Sonnen er Herre/oc den hel-
lig Aand er Herre.

De ere dog icke trende Her-
rer/men der er en Herre.

Ehi lige som den christelige
Sandhed tuinger off at bekiende
huer Person Gud oc Herre at
vere.

Saa kunde wi dog i den
christelige Tro/icke neffne tre Gu-
der eller tre Herrer.

Faderen er aff ingen/ enten
giort/eller skabt/eller fød.

Sonnen er/alene aff Fader-
ren / icke giort eller skabt/ men
fød.

Den hellig Aand er aff Fa-
deren

deren oc Sønner icke giort eller
skabt/eller fødte/men vdgaaendis.

Saa er der nu en Fader/icke
tre Fadre/en Søn/ oc icke tre
Sønner/en hellig Aand/ oc icke
tre hellig Aande.

De iblant disse tre Personer/
er ingen den første/ingen den sid-
ste/ingen den største/ingen den
mindste.

Men alle tre Personerne/ere
met hinanden lige evige/ oc lige
store.

Paa det at saaledis (som sagt
er) trende Personer skulle æris i
en Guddom/ oc en Gud i trende
Personer.

Huem som nu vil bliffue sa-
lig/ hand skal saa holde/ om de
tre Personer vdi Gud.

Men

MEn det er ocsaa nødterffigt
til euig Salighed / at mand
tryggelige troer / at Jesus Chri-
stus vor HErre / er it sant Men-
niske.

Saa er nu dette den rette
Tro / oc wi tro oc bekiende / at vor
HErre Jesus Christus Guds
Søn / er Gud oc Menniske.

Gud er hand / fødte for Ver-
den / aff sin Faders natur. Men-
niske er hand / fødte i Verden aff
Moderens natur.

En fuldkommen Gud / it
fuldkommet Menniske / met for-
nuftig Siæl / oc Menniske Les-
geme.

Lig er hand Faderen effter
Guddommen / mindre er hand
end Faderen effter Mandom-
men: Di

De endog hand er Gud oc
Menniske / saa er hand dog icke
tuende / men en Christus.

En icke saa at Guddommen
er omuent til Mandom / Men
at Guddommen haaffuer taget
paa sig Mandommen.

Ia en er hand / icke at de tuen-
de Naturer ere forblandede / men
saa at hand er en eniste Person.

Thi ligeruis som Liff oc Sial
er it Menniske / Saa er Gud oc
Mand en Christus.

Hvilcken haaffuer lid for vor
Saligheds skyld / er faren til
Helffuede / oc paa tredie Dag op-
standen fra de døde.

Er opfaren til Himmelen /
oc sidder hos Guds den almætti-
ge Faders høyre Haand.

Hueden

Hueden hand er igienkom-
mendis/ at domme Leffuendis oc
Døde.

De i hans Tilkommelse skul-
le alle Menniske opstaa / met des
ris egne Legemme.

De skulle giøre Regenskab/
for huad de haffue giort.

De de som haffue giort gaat/
skulle indgaa i det euige Liff: men
de som haffue giort ont / i den euig-
ge Ild.

Dette er den rette christelige
Tro. Huem den ick troer / fast oc
tryggelige / den kand ick bliffue
salig.

Sym^a

*Symbolum Ambrosij oc Au-
gustini.*

Det tredie Symbolum, holder
mand S: Augustini oc Ambrosij
at vere / oc at det haffuer veret
siunget effter S: Augustini Daab.
Om mand det troer saa at vere el-
ler icke / kand det ingen Skade gi-
re. Saa er det dog alligenel it skene
oc gaat Symbolum, eller Bekien-
delse (ihuem Westeren haffuer ver-
ret) giort i Sangsuise / Icke alene
den rette Tro der met at bekiende:
men oc saa Gud der vdi at loffue oc
tacke. Oc er det saa liudendis:

Gud wi loffue dig / Wi be-
kiende dig en Herre.

Dig en euig Fader / pri-
ser den gantse Verden.

Alle Engle / Himlene / oc alle
de Veldige.

Eternus

Gherubin' oc Seraphim/
siunge din Prijs høyt/ met it wo
affladeligt Stemme.

Hellig/ hellig/ hellig er Gud
den Herre Zebaoth.

Himmel oc Jord er opfyldt/
met din herlige Maiestat.

Dig loffue Apostlernis her-
lige forsamling.

De Propheternis loffuerdi-
ge Hob.

De Marterne den reene
Skare.

Dig priser den hellige Kir-
ke i all Verden.

En Fader at vere/ aff en wo
begribelig Maiestat.

Ærer oc saa din rette En-
baarne.

De Trøsteren den hellige
Aand. D Du

DV est O Ghrifte/ Arens Kon-
ning.

Du est Faderens ewige Son.

Du hassde ick Bedersingges-
lighed til Jomfruens Liff / til at
bliffue Mennecke / oc oss at for-
løse.

Du hassuer offueruundet
Dodsens brad / oc oplat Himme-
len / for demmem som tro.

Du sidder hos Guds høyre
Haand / i din Faders herlighed.

De skalt komme en Domes-
re / som Troen forhaabis.

Ehi bede wi dig / kom dine
Tienere ihu / som du met dit dyre
Blod hassuer forløst.

Hielp at wi met dine Helgen /
maa bliffue begaffuede met den
ewige Herlighed.

Hielp

Hielp D HErre dit Gold/
oc velsigne din Arffuedel.

Ledsage dennem / oc ophøi
dennem euindelige.

Værdis til i denne Dag / D
HErre / naadelige fra Synden
at beuare.

Forbarme dig offuer oss D
HErre / offuer oss forbarme dig.

Din Mistundhed bliffue off/
uer oss / saa som wi forlade oss til
dig.

Wi haabis til dig / HErre/
lad oss aldrig bliffue til skamme.

D II

Da

Det Niceniske Symbolum.

Jeg troer paa en almættig
Gud / Faderen / Himme-
lens oc Jordens Skaber
mand / oc altings / som er / baade
siunligt oc wijsunligt.

Oc paa en eniste Herre Jesum
Christum / Guds eniste Søn
som fød er aff Faderen for den
gantste Verden / Gud aff Gud /
Lius aff Liuset / sand Gud aff
sand Gud / fød / oc ick skabt / en
natur aff Faderen / ved huilcken
alting er skabt.

Huilcken for oss Menniske /
oc for vor Saligheds skyld er
kommen aff Himmelen / oc er
bleffuen Kiød / ved den hellig
Aand / aff Jomfru Maria / oc er
bleffuen Menniske / Desaa for oss
laars

faarsfast/vnder Pontio Pilato/
haffuer lidt/oc er begraffuen.

De er opstanden paa tredie
Dag effter Scrifften / oc er op
faren til Himmels/ oc sidder hos
Faderens høyre Haand / oc skal
igienkomme met Herlighed / at
dømme Leffuendis oc Døde.
Huis Rige icke skal haffue ende.

OG paa HÆXren den hellig
Aand / som gjør leffuendis/
som vdgaar aff Faderen oc Søn
nen/ Som tilbedis oc æris ieffne
ved Faderen oc Sønne/ Som
haffuer talet ved Propheterne.

De en eniste hellig christelig
oc Apostoliske Kircke.

Zeg bekiender en eniste Daab/
til Syndernis forladelse / oc for
uenter de Dødis opstandelse/ De
den tilkommendis Verdens liff/
21 23 27. W 19 27 28 29

MANASSE
Den Kongis
aff Juda/Ben/der
hand vaar fangen i
Babilon.

HERRE/ du al
mechtige/ vore Faders/
Abrahams / Isaacs
oc Jacobs Gud / oc deris retfer-
dige Guds Gud/ Du som haff-
uer giort Himmel oc Jord / oc alt
huis i dennem er / oc haffuer for-
seiglet Haffuet met dit Bud / oc
haffuer tilluet oc forseiglet Dyb-
heden / dit forfærlige oc hellige
Naffn til ære / at alle Mand
maa forstræckis for dig / oc sig
frygte for din store mact.

Sordi

Gordi din Brede land ingen
taale / som du truer Syndere
met. Men din Barmhertighed
som du tilsiger / er ubegribelig oc
vrandfagelig. Thi du est Her-
ren / den allerhøieste offuer gants-
ke Zorderige / aff stor Taalmo-
dighed / oc saare naadig / oc icke
gjerne straffer Menniskan / oc
haffuer effter din Godhed / loss-
uet Penitentze til Synderis
forladelse.

Nien fordi du est de Retsfærdigis Gud / Haffuer du ick giffuet Penitenten de Retsfærdige / Abraham / Isaac oc Jacob / som ick syndede imod dig. Nien ieg haffuer syndet / oc min Synd er mangfaaldeligere end Sand ved Haffuet. De ieg er sammen.
D iiii. boyt

bøyt i suare Zernbaand / oc haff-
uer ingen huile / Det voldet ieg
haffuer opuaet din Brede / oc
giort meget ont for dig / i det at
ieg saadan Bederskyggelighed oc
saa megen Forargelse haffuer
oprettet.

Derfaare bøyer ieg nu mit
Hiertis Kne / oc beder for dig/
H E R R E / om Naade. Ah
H E R R e / ieg haffuer syndet / oc
fiender min Misgierning. Jeg
beder oc byncker / forlad mig det.
O H E R R e / forlad mig det / oc lad
mig icke fordarffuis i mine Syn-
der / oc lad icke Straffen bliffue
liggendis paa mig euindelige.
Men vordis mig tvuærdige at
hielpes / effter din store Barmhjer-
tighed. Saa vil ieg loffue dig
all

all min Liffs tid. Thi all Him-
melens Hær loffuer dig / Oc dig
skal mand prise / stedse oc til
euig tig / Amen.

En Bøn imod Tørcken/
Christi/oc hans Kirckis
Arffuesiende.

Himmelske Fader / Wi haff-
ue io vel fortient/at du straf-
fer oss / Men straff du oss
selff effter din Naade/ oc icke eff-
ter din Hastighed. Det er bedre/
wi giffue oss i dine Hender at
hudstrynge/end i Menniskens eller
i Sienders hender (som Dauid
oc saa bad) fordi din Barmhær-
tighed er stor. Wi haffue syndet
imod dig/oc icke huldet dine Bud.

D v Men

Men du vceest almechtige Gud
Fader / at wi intet haffue syndet
imod Dieffuelen / Passuen oc
Tørcken / De at de haffue huer
cken ræt eller mact / at straffe oss.
Men du kane / oc formaar at
bruge dennem som dine grymme
Ris imod oss / som imod dig haff
ue syndet / oc der met fortient all
Blycke.

Ja / kiere Gud / himmelske
Fader / wi haffue ingen Synd
giort imod dennem / huor for de
kunde haffue ræt til / at straffe oss.
Men meget heller vilde de / at wi
met dennem skulde synde. paa det
allergrueligste imod dig. Thi det
vorder dennem intet / om wi bleff
ue dig vlydige / at wi bespaatte
dig / oc driffue allehaande Affgu
der /

deri/ som de giøre/ oc at wi om-
ginge met falsk Eardom / falsk
Tro / oc met Løgn / oc bedressue
imod din vilie/ Horeri/ Skerl. ff-
net / Mord / Tyfferi / Roff oc
Traaldom/ oc alt andet ont.

Men det er vor Synd imod
dennem / at wi predicke / tro paa
dig / oc bekiende dig Gud Fader/
oc din Son vor HErre Jesum
Christum/oc den helligAand/en-
eniste sand Gud at vere. Ja det
er Synden som wi giøre imod
dennem. Men der som wi forae-
tede dig / skulde vel Dieffuelen/
Verden/Passuen/oc Tørcken/la-
de oss bliffue met fred. Som din
kiere Son siger: Vaare i aff Ver-
den/da elste vel Verden det hende
tilhørde/etc.

Der

Derfor see nu i Sagen/du som
est offuer oss en barmhiertig
Fader / oc en streng Dommere
offuer vore Siender. Thi de ere
mere dine end vore Siender. Der
for/naar de forfølge oc sla oss/da
sla de oc forfølge de dig selff. For
di det Ord som wi predicke/tro/
oc bekiende/ er icke vort / men dit
Ord / oc er alt tilhobe din hellig
Alands Gierning.

Det vil Dieffuelen icke lide/
men i din sted vere vor Gud / oc i
dit Ords sted / stiffe Legn i oss.
Toreken vil sette sin Mahomet/
i din tiere Sønns Jesu Christi
sted. Thi hand spaatter han
nem / oc siger / at hand er ingen
rat Gud / oc at hans Mahomet
er høyre oc bedre end hand.

Er

Er det nu Synd / at wi holde
dig Gud Fader / Søn oc den hel-
lig Åland / for den sande oc eniste
Gud / Da est du selff den som
synder / du som saadant i oss vd-
rætter / befaler oc vilt haffue.
Derfor hade de / straffe de oc sla
dig selff / naarsomheldst de for
saadan Sags skyld / hade / sla oc
straffe oss.

Derfaare kiere Herre oc Gud /
vogne op / oc helligtgjør dit
Raffn / som de bespaatte / bestyr-
cke dit Rige / som de i oss ville for-
styrre / oc vdræt din vilie / som de
i oss ville vndertrycke. De lad dig
icke saa trædis met Føder / for vo-
re Synders skyld / aff dennem /
som icke sig haffue foretaget at
straffe vor Synd paa oss / men
vilde

villē vdflette dit Ord / Naffn oc
Gierning vdi off / at du ſkulde ve
re ingen Gud / oc haſſue intet
Gølet / ſom dig ſkulde forkynde /
tro eller bekiende. Vardis til / den
ne Søn / naadelige at høre / oc at
giøre / ſom vi tro dig til / oc for
haabis. Ved din kiere Søn / vor
Herre Jeſum Chriſtum / ſom met
dig oc den hellig Aand / leſſe

uer oc regnerer i

Euighed /

A M E N.

Prentet i Kiøbenhavn / off

Andreas Gutterwig.

Paa Balzer Kauſis / Borgeris de.

Bogſetters ſammefeds /

Bekaaſting /

De findes hos hanaem til Kiøben

Ord / Nafte
at du fende
de hafue in
fulde iofte
e. Vardis til d
elige at here / o
tro dig til / o
en fiere Son
Christum fenn
fulde Dade / le
et roget
Eughe
E N.

Kynges / H
Kunste / Berget
en farnge
deltning
en jarnge at Berget

Ich
Davids Kind. Ich mit nassen
Hund giffur mir 28. Logen gaffur
gundigting Trostest. Still ouch from.
gaff. Allind vore min bögge
Kingdom,

Si deus pronobis eius contra
Ich gund mod off. Linnen Land
vore 3 mod off. Amen.

Rij. Linnen Land
vare Land

gud forlade ikke binn
minne hoo, icke gud allene
gudffrigting triffap till ind
fame, Sall allene vore min
Roche Lngdom, amon
Denn boy ut mig i gin
end for Gud gud til
mig for mig for
Ligge og Lige tony
for for mig for mig
for mig for mig
for mig for mig
for mig for mig

Beste Dine bog mig afkom
I den gode Rætt, som her
Hjerteløst, se færd, og bryde
gudfæsting trofast og from, færd
Allind vore mine Hæst
Kingdom

Laurens frind
Laurentius Andreæ B. W.

Get BB 1996